



د مسلمانی بُخْتی خاصو احکامو ته یوه پامڑنه

لیکنہ

دکتر/ صالح بن فوزان الفوزان

ذیارنه
عبد النافع زلال

طبع على نفقة

إدارة أوقاف صالح عبد العزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولوزيرته ولجميع المسلمين

یهودی ولا یباع

د مسلماني بستي خاصو احكامو ته یوه پامړنه

لیکنه

ډاکټر/ صالح بن فوزان الفوزان

ژیارنه
عبدالنافع زلال

یهدی ولا یباع

ح

وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد، ١٤٢٤ هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
الفوزان ، صالح بن فوزان

نبهات على أحكام تخص المؤمنات. / صالح بن فوزان الفوزان
- الرياض، ١٤٢٤ هـ.

٢٠٨ ص ، ١٧ × ١٢ سم

ردمك : ٩٩٦٠-٢٩-٤٤١-٢

(النص باللغة البشتو)

١- المرأة في الإسلام ٢- العبادات (فقه إسلامي) أ- العنوان

١٤٢٤/٥٩١٧ ٢١٩,١ ديوبي

رقم الإيداع : ١٤٢٤/٥٩١٧

ردمك : ٩٩٦٠-٢٩-٤٤١-٢

الطبعة الأولى

١٤٢٤ هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

سېزىزه

الحمد لله الذي قدر فهدي، وخلق الزوجين الذكر والأخرى، من نطفة إذا تمنى، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الحمد في الآخرة والأولى، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله عُرِجَ به إلى السماء فرأى من آيات ربه الكبرى، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه أولى المناقب والنهاي، وسلم تسلیماً كثيراً مؤبداً.

أما بعد :

لدي كبله چى بىخە پە اسلام کي لور مقام لري، او زياتي دندي وريه غاره دى، او پىغمبر ﷺ بە بىخۇ تە خاصى لاربىسونى كولى، او ددوى پە باره کي دعروفات پە خطبه کي هم توصىيە كېيدە، نو دا ددى خېرى بىكارندوى^(١) ده چى دېبىخۇ

(١) دكومىي كلمى خوا كىي چى دستوري^(٢) نېبىدە، نومرىي كلمە دكتاب پە اخىر كىي دىرادفو كلاماتو پە لىست كىي راغلى دە، نو دنومرىي كلمى ددوھىي لهجى يَا معنى لپاره دى لىست تە مراجعە وشى. (ژیارىن)

مسلماني بسخي ته په خاص دول خطر متوجه دي، تر خويسي عزت پايمال شي، او له خپل اصلي حیثیت او مرتبی نه را پريوخي، نو خکه پکار ده چي نوموري خطر ته دمسلماني بسخي پام راو گرخول شي، او دنبعات لاره ورته په گوته شي. او زه هيله لرم چي دا کتاب به ددي لاري لپاره یوه نښه او علامه وي، چي د (مسلماني بسخي) دخاصلو احکامو یادښت پکښي شويدي.

او دا کتاب یوناخيزه عمل، او متواضع هڅه ده، او هيله ده چي لوی الله حَمْدُهُ به هغه (دبنده) دتوان په اندازه ګټور و ګرخوي، او دا پدې لاره کي لومړي قدم دي، او هيله ده چي نور لوی او هر اړخیزه قدمونه به هم پدې لاره کي واخیستل شي، تر خو دا کار خپل د کمال درجی ته ورسیوبي. او هغه خه چي ما پدې بیرونی لحظه کي وړاندې کړي دي هغه په لاندې دول دي:

لومړي فصل: عمومي احکام.

دوهم فصل: د بسخي د جسمی زينت مربوط احکام.

دریم فصل: د حیض او استحاضت او نفاس مربوط احکام.

څلورم فصل: دلباس او حجاب (پردي) مربوط احکام.

پنځم فصل: د بسخي دلمنځه مربوط احکام.

شىپەم فصل: دېنىخىي دەجنازىي دەلماڭخە مەرىيوط احکام.
اولوم فصل: دېنىخىي دروژىي نىيۇلۇ مەرىيوط احکام.
اتم فصل: دېنىخىي دەھج كولۇ مەرىيوط احکام.
نەم فصل: دەگە ۋۇند او دەھقەپاى تەرسۇلۇ مەرىيوط
احکام.
لسم فصل: دېنىخۇ دەعزىت او عفت ساتلۇ مەرىيوط احکام.
مؤلف

لۇمپى فصل: عمومي احکام

1- داسلام نه مخکى دوره کي دېنىخى مقام:

داسلام نه وپاندى دورى خىخە مراد دجالھلىت ھەفە زمانە دە كومە چى پە خاصل ھول عربى او پە عام ھول تولو انسانانو پكى ژوند كاوه، پە كومە كى چى انسانان لە پىغمەرانو او دەدایت او بىيگىنى لە لارونە بى بىرخى وە، نو لىكە خىنگە چى پە حدیث كى راغلى- اللە ددوی حال تە وكتل، او پرتە لە خىنۇ اھل كتاب نە، پىر نورو تولو عربى او عجمىي خېل غىصب نازل كر.

او بىخى پدى وخت كى خصوصاً پە عربى تولنە كى- پە يو مشكل او سخت وضعىت كى ژوند كاوه، خىكە چى دەغۇرى بە بىخىنە اولاد نە خوبىيىدل، او خىنۇ بە ھەفە ژوندى بىخولە تر خۇ تر خاورو لاندى مىرە شي، او خىنۇ نورو (چى بە پىرىنسىدەل) نو پە ژوند كى بە يى خوارە او ڈليلە ساتلە، لىكە خىنگە چى اللە تعالى فرمایى: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأَنْتَيْ ۝ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسَوَّدًا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝ يَتَوَارَى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ أَيْمَسِكَهُ عَلَى هُونِ أَمْ يَدْسُسَهُ فِي التُّرَابِ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ﴾ [دالنحل سورى:

ترجمه: او کله چي لدوی نه یوه ته دلور زيری ورکړ شي نو
مخ يسي تور واوري او له غوسي نه ډک شي، له خپل قوم او
خلکو نه پتیبیري د هغه بد زيري په خاطر، (نه پوهېږي چي) آيا دا
(لون) په سپکوالی له څان سره وساتي، او که يسي ژوندي په
خاورو کي بنسخه کړي، نو دا ډيره بدنه فيصله ده کومه چي دوی
يې (د الله ګډله په باره کې) کوي.

او فرمایي: ﴿وَإِذَا الْمَوْوَدَةُ سُلِّتْ * بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِّلَتْ﴾ [د

التكوير سورت: ٩-٨ آیتونه].

ترجمه: او کله چي له هغې لور نه چي په ژوندون بنسخ شوي
وه پونښنه وشي، (چي) په کومه ګناه بنسخه شوي وه.
الموعده: هغه انجلی، * ته وايي کومه چي ژوندي په خاورو
کي بنسخه شي تر خو هلته مره شي.

او چي کله (به بنسخه) له بنسخيدلو نه بچ شوه، نو ډير
دخواري او سپکوالی ډک ژوند به يسي وو، چي له خپلواونه به
يې خوک مر شو، نو دا به يې د ميراث نه محرومه وه، که خومره
زيات مال به يې هم وو، او که خومره به دا غربیه او مسکینه هم
وه؛ څکه هغوي به ميراث یواخي نارينه* وو ته ورکاوه، نه بنسخو
ته، بلکه بنسخه به له خپل خاوند نه دده دنورو اموالو په شان په

میراث پاتی کيده، او ډير زيات شمير بسخو به ديوه خاوند سره ژوند کاوه، خکه چي هغوي به بيله کوم حد او اندازي نه بسخى کولي، بيله دي چي دهفو مشکلاتو او ظلم او تيري په باره کي فکر و کري کوم چي به ددوی بسخو ته په همدي خاطر رسيدلو.

۲- د بسخى مقام په اسلام کي:

کله چي اسلام راغى نو دا تول ظلمونه یې له بسخى نه لري کړل، او د هغې انساني کرامت او اعتبار یې بيا راژوندي کړ، الله ﷺ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى﴾ [د الحجرات سورت: ۱۳ آيت].

ترجمه: اي خلکو ما تاسو له نر او بسخى نه پیدا کري یاست.

نو پدي آيت کي الله ﷺ فرمایلي دي: چي بسخه دانساني ارزښت په لحاظ له ناريښه سره شريکه ده، لکه خنګه چي د عمل په ثواب او عذاب کي له هغه سره شريکه ده، ﴿مَنْ عَمَلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُنْجِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [د النحل سورت: ۹۷ آيت].

ترجمه: د نر او بسخى نه چي خوک نیک عمل و کري په

داسی حال کي چي مومن وي، نو هغه ته به (په دنيا کي) مونږ
بنه ژوند ورکرو، او په آخرت کي به) خامخا ددوی دنيکو
عملونو اجرونه او ثوابونه ورکرو.

او فرمایي: ﴿لِيَعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ﴾ [د الاحزاب: ٧٣ آيت].

ترجمه: ددي لپاره چي الله منافقونرو او بسخوته، او
مشرکونرو او بسخوته عذاب ورکري.

او الله ﷺ لدی نه منعه کریده چي بسخه دمیره په موروته
مال کي وشميرل شي، الله ﷺ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهَهَا﴾ [د النساء سورت: ١٩ آيت].

ترجمه: اي مومنانو تاسوته رواندي چي بسخی په زور سره
دمیراث په توګه* واخلي:

نو اسلام بسخی ته دهفي دشخصیت استقلال ورکر، او دا
یي دمیراث اخیستلو مستحقه وبلله، نه دا چي بل خوک یي
دمیراث په توګه واخلي، او وهغی ته یي دخپلو خپلوانو په
میراث کي حق ورکر، الله ﷺ فرمایي: ﴿لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مَّمَّا
تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مَّمَّا
تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ﴾

وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا﴿ [د النساء سورت: ٧ آيت].

ترجمه: دنارينه وولپاره پە هەغە مال کي چي مور او پلاز او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري اينسى وي حق دى، او دېسخولپاره پە هەغە مال کي چي مور او پلاز او (نورو) خپلوانو (ميراث) پري اينسى وي حق دى، كە دا (مال) لبوي او كە دير، (دا دالله ﷺ لە طرف نە) فرض شوي او تاكل شوي حصە دە.

او فرمایى: ﴿يُوصِيُكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذِّكْرِ مِثْلُ حَظِّ الْأَنْثَيَيْنِ إِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوَقَ اثْتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلَثًا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النَّصْفُ﴾ [د النساء سورت: ١١ آيت].

ترجمه: الله ﷺ تاسو تە ستاسو داولادونو پە باره کي وصىت (امى) كوي چي دنر بىرخە (پە ميراث کي) ددوو بىسخو پە اندازە دە، او كە چىرى بىسخى لە دوو نەزىباتى وي، نو هەغۇرى لە د موروۋە مال لە درو حصۇنە دوی حصى دى، او كە يوه بىسخە وە نو دەھىي حق (د موروۋە مال خىخە) نىمە حصە دە.

او نور داسىي آيتونە چي دمۇر، لور، خور، او ميرمنى پە حىث دېسخى دميراث اخىستلۇ پە باره کي راغلى دى. او دىگەر زوند پە حصە كى الله ﷺ زىرات نەزىبات دخلورو

بنخو ڪول روا ڪريدي، هغه هم پدي شرط چي دبنخو په مينځ
کي عدالت وکولائي شي، او له دوي سره يي نيك ڙوند او بنه
سلوک واجب ڪري دي، اللہ جل جلاله فرمائي: **﴿وَعَاشِرُوهُنَّ**
بِالْمَعْرُوفِ﴾ [د النساء سورت: ١٩ آيت].

ترجمه: او خپلو بنخو سره په نيكى ڙوند او سلوک وکري.
او مهر يي دبنخي حق و گرخاوه، او امر يي و گر چي هغه په
پوره ډول خپله بنخي ته ورکري شي، خو که هغې په خپله خونبه
(چا ته) ورو بخنه (نو بيا يي اخيستل روا دي)، اللہ جل جلاله فرمائي:
﴿وَآتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فِإِنْ طِبَنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مَّنْهُ نَفْسًا
فَكُلُوهُ هَنِئًا مَّرِيًّا﴾ [د النساء سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او بنخو ته ده گوئي مهرونه په خوشحالی سره
ورکري، او که چيري دوي په بنه زره تاسو ته (له خپل مهرنه) خه
در کرل، نوبيا يي په خوند او حلاله سره و خورئ.
او اللہ جل جلاله بنخي ته دخپل خاوند په کور کي دواکداري،
امر کولو، منعه کولو، او پر خپل اولاد باندي دتسلط لرلو حق
ورکري دي، پيغمبر ﷺ فرمائي: «الْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتٍ زَوْجِهَا
وَمَسْؤُلَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا» (بخاري).

ترجمه: بىخه دخپل خاوند په کور کي پالونکي ده، او دخپل لاس لاندي کسانو خخه مسئوله ده.
او پر خاوند يي دهفي خوراک او پوشاك دعادرت سره سم فرض كريدي.

۳- داسلام دبىمنان او دهفوی لاس پوخي غوارپي چي په اوس عصر کي له بىخى نه دهفي کرامت او حقوق و اخلي:
daslam dibimnan چي په حقیقت کي دکفار او منافقینو په شمول تول دانسانیت دبىمنان دي او کوم کسان چي په زرونو کي يي (د کفر او نفاق) مرض خاي نیولی دي- لدی نه ھير په غوشه* دي چي بىخه په اسلام کي دکرامت، عزت او حفاظت خاونده ده؛ خکه داسلام دبىمنان يعني کفار او منافقین غوارپي چي بىخه دتخریب او ورانی، وسیله او دام جور کري چي په هغه سره دکمزوري ايمان او حیوانی شهوت خاوندان بىكار کري، لکه تر خو له هغى نه خپل دسرکښه شهوت مقصد پوره کري، لکه خنگه چي الله ﷺ فرمایي: ﴿وَيَرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ۲۷ آيت].

ترجمه: او هغه کسان چي دخپلو شهتونو متابعت کوي غوارپي چي تاسو (له دين خخه) په لویه پیمانه انحراف و کري (او

بی لاري شی).

او کوم مسلمانان چي په زړونو کي یې دنفاق مرض دی غواړي چي نسخه دشهوت او شیطاني غرایزو دخاوندانو لپاره یو ارزانه سودا وي، چي دوي یې د خپلو سترګو په وړاندی په نسکلې منظر سره بنسکاره وګوري، او یا دا چي له هغې نه بله بدہ او بې حیا استفاده وکړي؛ نو خکه خو دوي کوشش کوي چي هغه له خپل کورنه بھر* راوباسي تر خوله نارینه وو سره خنګ په خنګ کار وکړي، او یا دنرسی په شکل په روغتون کي دنارینه وو خدمت وکړي، او یا په الوتکه کي ميلمه پاله وي، او یا دنر او بسخو ګډ مکتب او مدرسه کي متعلمې یا معلمه وي، او یا په ستيچ باندي اداکاره وي، او یا سندر غاره وي، او یا په مختلفو نشراتي وسايلو کي په بې حیا او شهوت انګیزه آواز سره نطاقي وکړي.

بریښدو او بد اخلاقو مجلو د بريښدو او بې حیا نجونو عکسونه* د خپلو مجلو درواجولو او خرڅولو وسیله ګرڅولي ده، او خینې تاجران او د کارخانو خاوندان هم لدې عکسونو نه دخپلو مالونو درواجولو کار اخلي، او د اسي عکسونه* په خپلو تولیداتو او مالونو باندي نېټلوی، چي د داسي بې خایه او

غلطو کارونو او تدبیرونو په وجهه بنسخه په کور کي له چپلي اساسي وظيفي نه ليري شوي ده، او په نتیجه کي یې خاوندان مجبوره شوي چې د خپلو اولادونو د تربیي او د کارونو د کارونو د تنظیم لپاره پردي خادمي "ونيسی، چې دا کار دهیرو فتنو او لویو ورانکاریو سبب گرخیدلی دی.

۴- مونږ له کور نه بهر د بنسخي د کار کولو مخالف نه یو که چېري د لاندниو شرایطو سره برابر وي:

ا- کله چې بنسخه کار ته ضرورت ولري، او یا ټولنه ددي کار ته د اسي اړتیا ولري چې په نارینه وو کي خوک هغه کار نشي کولاني.

ب- بنسخه به دا کار به هله کوي چې د کور کار یې سرته رسولی وي، کوم چې ددي اساسي وظيفه ده.

ج- دا کار به د بنسخو په ساحه کي وي، لکه بنسخو ته بسوونه کول، دهغوي معالجه کول، او یا د نرسی په حیث دهغوي خدمت کول، او د سرو خخه به جدا او بیل وي.

د- همدارنګه بنسخي ته روا دي، بلکه فرض دي چې د دين احکام زده کري، او یا یې د ضرورت په وخت نورو ته ونسايني، خو بسوونه به یې د بنسخو په مينځ کي وي، او همدارنګه کولاني

شي چې (دينې) درسونو ته په مسجد او یا بل خای کې حاضره شي، په شرط ددي چې مستوره او پتهه به وي، او له نارينه وو خخه بیله وي، لکه څنګه چې د اسلام په شروع کې به بسخو زده کړه کول او مسجدونو ته به تللي.

دوهم فصل

بسخی جسمی زیست پوری مربوط احکام

۱- [د فطری سنتونه^(۱) احکام]:

پر بسخی لازمه ده چي هغه فطری سنتونه چي پدي پوري
مخصوص دی پر خای کري، لکه: دنوکونو اخیستل او دهفو
پاک ساتل؛ خکه دنوکونو اخیستل دعلمماوو په اتفاق سره سنت
دي، او له هغه فطری سنتونو خخه دی چي په حدیث کي راغلي
دي، او دنوکونو په اخیستلو کي پاکي او بسکلا ده، چي په
او بدو پرینبودلو سره بد (او ناولي) بسکاري، او له خناورو سره
مشابهت لري، او دهفو لاندي خيري او ناپاکي يو خاي کيربي،
چي دهفي دنني ته (دغسل او اودس په وخت کي) داوبو
رسيدلو مخه نيسسي.

خو خيني بسخی دکفارو دتقلید او د سنتو خخه دبیخبری
په وجه نوکون او بردوي.

(۱) فطری سنتونه لکه: نوکونه اخیستل، دبلغونو او مثاني دپاسه
وینستانو لري کول، او داسي نور. (ژیارن)

او همدارنگه دېسخى لپاره دېغلۇنۇ او ذ نامە خخە لاندى
وېبىستان لرى كول سنت دى، لكە خنگە چى پە حدیث كى
راغلىي دى، ئىكە پدى كى (دېدن) بىاىست دى، او بەترە دادە
چى ھەرە اونى دا كار و كرى، او لە خلويېبىتو ورخونە زىيات پاتە
نە شى.

۲- دېسخى دىرى او وىرخۇ دوېبىستانو، او نكىزىو، او دوېبىستانو درنگولو
احکام:

الف- بىسخە باید دېخپىل سر وېبىستان او بىرە كرى، او بىلە
ضرورتە خرىيل يى حرام دى.

دسعودي مفتىي مرحوم شيخ محمد بن ابراهيم آل الشیخ
وايى: او دېسخۇ دوېبىستانو خرىيل ناروا دى، او دلىل يى هغە
حدیث دى كوم چى نسائى لە علی رضى الله عنہ نه، او بزار پە
خېل مسند كى لە عثمان رضى الله عنہ نه، او ابن جریر پە خېل
سند لە عکرمه رضى الله عنہ نه روایت كرى چى وايى: «پېغمبر ﷺ
لدى نه منع كرى چى بىسخە خېل وېبىستان و خرىيى»، او كلە چى
پېغمبر ﷺ د كوم شى پە بارە كى منعە و كرى، نو هغە بە حرام
وي تر هغە پوري چى دەغە دروا والى دلىل نه وي ثابت شوى.

ملا علی قاری د مشکات پە شرح (مرقاۃ المفاتیح) كى

وايسي: دراوي دا قول چي «بسخه يي دوينستانو خريپولو خخه منع کري ده»؛ دهنه وجه داده چي دنسخى لپاره کوشى په بنايىست او ظاهري شكل کي دنارينه د بىرى په شابان ده... (مجموع فتاوى الشیخ محمد بن ابراهیم ٤٩/٢).

اما دسر دوينستانو لندول، که چيرى دبنايىست لپاره نه وي، او دضرورت په وجه وي، نو کله چي ساتل يي ورته گران وي، او يا دير زيات او بده شي، نو دضرورت په اندازه لندول يي روا دي، لکه خنگه چي د پيغمبر ﷺ خينو بسخو دهنه د وفات نه وروسته دا کار کېيدى، خکه چي هفوی د پيغمبر ﷺ د وفات نه وروسته زينت پري اينسي وو، او دوينستانو او بـ دـولـو ته يي ضرورت او حاجت نه وو.

خو که چيرى دوينستانو د لـنـدـوـلـوـ خـخـهـ دـنـسـخـيـ مـقـصـدـ دـکـافـرـوـ اوـ فـاسـقـوـ بـسـخـوـ، اوـ لـهـ نـارـينـهـ وـوـ سـرـهـ مشـاـبـهـتـ ويـ، نـوـ دـاـ بـيـ شـكـهـ حـرـامـ دـيـ؛ خـکـهـ دـکـفـارـوـ سـرـهـ لـهـ مشـاـبـهـتـ نـهـ پـهـ عـامـهـ توـگـهـ، اوـ دـنـارـينـهـ وـوـ سـرـهـ دـنـسـخـيـ لـهـ مشـاـبـهـتـ نـهـ (پـهـ خـاصـهـ توـگـهـ) منـعـهـ رـاغـلـيـ دـهـ، اوـ کـهـ يـيـ مـقـصـدـ بـنـكـلـاـ اوـ زـينـتـ ويـ، نـوـ دـاـسـيـ بـنـکـارـيـ چـيـ دـاـ هـنـارـواـ دـيـ.

زمونب شیخ محمد الامین الشنقطی رحمت الله عليه په

كى رواج جور شوي چى بىخە خپل وىبستان د بىخونو سره نىزدى لىنده وي، نو دا دانگىزىانو طريقە دە، او د مسلمانو بىخۇ او مخكى لە اسلام نە دىعىي بىخۇ د طريقى خخە مخالفە دە، او دا دەغۇ انحرافاتو* خخە دى، چى دعامۇ خلکو پە دىندارى او اخلاقو كى راپىدا شوېدى، او بىيا ددى حديث پە جواب چى دېغىمېر ﷺ بىخۇ بە خپل وىبستان دومە لىنلۇل چى دىرى د پاسە بە راغونە شول داسىي واىي: چى دېغىمېر ﷺ بىخۇ دەغە لە وفات نە وروستە خپل وىبستان لىنپە كېل، خكە چى دەغۇي بناىست او ڈول تە حاجت او ضرورت نە وو، هغۇي يواخى دەغە پە ژوند كى خان بناىستە كاوه، او دەغۇي لە تولۇنە زىياتە بىكلا دەغۇي پە وىبستانو كى وە، اما دەغە لە وفات نە وروستە دەغۇي لپارە يو خاچى حکم دى، چى پە دنیا كى يوه بىخە ھم ورسە پە هغە كى برابەر نىدە، او هغە دا چى لە وادە كولۇ خخە دەھميشە لپارە دەغۇي اميد قطع دى، نو هغۇي دېغىمېر ﷺ سره دوادە كولۇ پە وجە تر مىگە پورى دەغۇ طلاق شوو بىخۇ پە شان دى كومى چى پە عدت^(١) كى وي، او اللە ﷺ فرمائىي:

(١) عدت هغە تاكلى شرعىي مودى تە واىي چى بىخە يې لە طلاق نە وروستە تىپروي (ژىارەن)

﴿وَمَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُؤْذِنُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا﴾ [دالاحزاب سورت: ۵۳ آیت].

ترجمه: او تاسو لره نه ده روا چي دالله بیغمبر ته ضرر او تکلیف ورسوئ، او تاسو ته روانه ده چي دده بسخی (ازوچ مطهرات) ده گه دوفات خخه وروسته په نکاح کړي، بیشکه دا دالله په نزد ډیره لویه (گناه) ده.
او له نارینه وو سره دواده کولو خخه نا امیدي دنبایست دخیني شیانو دروا والي سبب وي، کوم چي بیله دی سبب نه روانه وي^(۱).

نو پر بسخی باندي لارمه ده چي دخپل سروينستان وساتي، او سمبال یې کړي، چوټي^{*} یې کړي، او ورته روانه دی چي هغه دسر دپاسه دخت لخوانه راغونه کړي.
شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: لکه خنګه چي خیني بد

(۱) اضواه البيان ۱-۵۹۸/۵، او بسخی ته رواندي چي پدې کار کي دمیره اطاعت وکړي، خکه دالله ﷺ په مخالفت کي دمخلوق اطاعت روانه دی.

کاره بشخي خپل ویستان یو چوتي^{*} جور کري او د اوږو په مينځ کي بي خورند کري (مجموع الفتاوى ١٤٥/٢٢).

او شيخ محمد بن ابراهيم د سعودي مفتی رحمت الله عليه وايسي: او دا چي خيني مسلماني بشخي پدي زمانه کي خپل ویستان د کفارو په شان له یوی خوانه را تول کري او د خت لخوا یي راغونه کري، او یا یي دسر د پاسه راغونه کري، نو دا کار رواندي، خکه چي پدي کي د کفارو د بخو سره مشابهت دی، او له ابو هریره رضي الله عنه خخه په یو اوږد حدیث کي روایت دی چي وايسي: پيغمبر ﷺ فرمایي: «صِنَفَانِ مِنْ أَهْلِ التَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ مُمْيَلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنَمَةِ الْبَخْتِ الْمَائِلَةُ لَا يَدْخُلُنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدُنَ رِيحَهَا وَإِنْ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا» (مسلم روایت کري دی).

ترجمه: په دورخ کي دوي ډلي دي چي ما (هیڅ) ندي ليدلي: یو هفه قوم دی چي دغوا دلکي په شان شلاخي (قمچيني) ورسره وي او خلک^{*} په وهی، او (بله ډله) هفه پتني بريښه، کېږي وږي، بشخي دي چي سرونه یي داوبنونو د کاره بوکونو^{*} په شان وي، (دا دوي ډلي به) جنت ته نه خي، او نه به

د جنت بوى ورتە رسىبىرى، او بى شىكە چى (د جنت) بوى لە دومە دومە مسافى خخە احساسىبىرى.

او ئىنىي علمماوو د «مائلات ممیلات» تفسير داسىي كرى دى چى دوى خپل وىبىستە پداسىي كاپە (بىد شىكىل) بىمنخوي*، كوم چى بىدكارى بىخى يى بىمنخوي*، او دا بىمنخول* دكفارو دبىخو او دەغۇ مسلمانو بىخۇ پەشان دى كوم چى ددوى تقلید او پىروي كوي^(۱).

لەكە خنگە چى مسلمانە بىخە دوپىستانو لە خرىيلو، او بى ضرورتە لىنەولۇ نە منع دە، هەمدارنگە پە وىبىستانو پورى دنورو وىبىستانو تېلۇنە هم منع دە، لەكە خنگە چى پە بخارى او مسلم كى روایت دى: «لَعْنَ رَسُولِ اللَّهِ الْوَاصِلَةَ وَالْمُسْتَوْصِلَةَ».

ترجمە: پىغمەر ﷺ پەر وىبىستانو تېلۇنکى، او وىبىستانو اخىستونكى دواپو باندى لىعنت وىلى دى.

(الواصله): هەغە بىخى تە وايسى چى خپل وىبىستان دبلى بىخى لە وىبىستانو سره وىبىلۇي، او (المستوصله): هەغى بىخى

(۱) مجموع فتاوى الشیخ ۴۷/۲، او هەمدارنگە الايضاح والتبيين دشیخ حمود التویجري تالیف ۸۵ صفحە دى وكتل شي.

ته وايي چي دبلي بنسخي وينستان له خپلو وينستانو سره نبيلول غواري، او دا کار خکه حرام دی چي پدي کي جعل کاري (دوکه بازي) ده، او په اوسيني وخت کي دمصنوعي سراغوستل هم له همدي ناروا کار (جعلی وینستانو ترلو) له جملی خخه دی، بخاري او مسلم او نورو دحدیث کتابونو روایت کوي چي معاویه رضی الله عنہ چي کله و مدینې ته راغن نو خطبه بې وویل، او یوه غنچه وینستان بې را وویستل او وېي ویل: ستاسو بنسخو ته خه پیښه ده چي په خپلو سرونو کي داسي وینستان بردی، ما دېغمېر بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ خخه اورېدلې دی چي وايي: «مَا مِنْ امْرَأٍ تَجْعَلُ فِي رَأْسِهَا شَعْرًا مِنْ شَعْرٍ غَيْرِهَا إِلَّا كَانَ زُورًا».

ترجمه: هیخ یوه بنسخه په خپل سر کي دبل چا وینستان نه اېردي، مګر داچي دا کار به جعل کاري او ساخته کاري وي او مصنوعي وینسته هغه دی چي د سر دوینستو په شان جور شوي وي، او په سراغوستل بې جعل کاري (دوکه بازي) گنل کېږي.

ب- مسلماني بنسخي ته رواندي چي دوریخو وینستان تول او یا یو خه واخلي او یا بې کم کري، او یا داسي مواد استعمال کري چي وینستان تول او یا لې ليري کوي، خکه دا هغه ناروا

کار دی چي پیغمبر ﷺ دهقه پر کونکي لعنت ويلى دی، او پیغمبر ﷺ پر هغي بسخي چي دبل چا دوریخو وینستان دنبایست په مقصد اخلي، او پر هغي بسخي باندي چي بل خوك یسي دوریخو وینستان اخلي لعنت ويلى دی، او دا کار دخداي خلقه دخلقت او جوربنت بدلول دی په کوم چي شیطان قسم کري چي انسان به په هغه سره گماري، لکه خنگه چي الله خلقه له هغه نه حکایت کوي: ﴿وَلَا مُرْئَتُهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ﴾ [د النساء سورت: ۱۱۹ آيت].

ترجمه: (شیطان وايي) او زه به حتماً دوي پدي و گمارم چي دخداي خلقه خلقت او جوربنت بدل کري.
او په صحیح حدیث کي له ابن مسعود رضي الله عنه نه روایت دی چي وايي: «لَعْنَ اللَّهِ الْوَآشِمَاتِ وَالْمُسْتَوْشِمَاتِ وَالْتَّامِصَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ خَلْقُ اللَّهِ بَطَّنٌ».

ترجمه: الله خلقه پر هغو بسخو چي بل چا ته شنه خالونه وهي او هغه چي خپل خان ته شنه خالونه وهي، او پر هغو بسخو چي دبل چا ورخي اخلي، او هغه چي خپلي ورخي اخلي، او پر هغو بسخو چي دغابنونو مينخونه دنبایست لپاره پراخوي، او دالله

جَلَّهُ جُورِبَنْتِ بَدْلُوِيِّ، لَعْنَتْ وَيْلَى دِيِّ.

او بیا ابن مسعود وویل: آیا پر هفه چا چی پیغمبر ﷺ
لَعْنَتْ وَيْلَى دِيِّ لَعْنَتْ وَنَهْ وَایِّمْ، او هفه داللَه ﷺ په کتاب کي
هم راغلی دی، یعنی دا قول داللَه ﷺ: ﴿وَمَا آتَكُمُ الرَّسُولُ
فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَأَنْتَهُوا﴾ [د الحشر سورت: ٧ آیت].

ترجمه: او هفه خه چي پیغمبر ﷺ تاسو ته در کپري دی هفه
و اخلي (عمل پري و کپري)، او له کومو شيانونه چي یې منعه
کپري یاست دده و کپري^(١).

او پدي خطرناک افت چي لویه گناه ده نن ورخ ديری بسخي
اخته شوي دی، تر دی پوري چي دورخو اخیستل (د بسخو په
نظر) د ورخني ضرورياتو خخه شميرل کيربي.

او بسخي ته روانده چي پدي کار کي دخپل خاوند
دغونبنتني اطاعت و کپري؛ خکه چي دا گناه ده.

ج- مسلماني بسخي ته حرام دی چي خپل غابنونه و توبري
تر خو تر منځ یې ورپي ورپي مسافي پيدا کپري چي بسکلا یې

(١) دا قول ابن کثیر په خپل تفسير ٣٥٩/٢ ددار الاندلس په چاپ کي ذکر
کپري دی.

زياته شي، خو كه چيري غابسونه بد شكله وي، او دهجه له مينخه تلو لپاره عمليات ته ضرورت وي، او ييا چنجن وي او اصلاح او جورولو ته ضرورت ولري، نوبىا خه پروا نشته، خكه داتداوي او د بشكلى دليري كولو حكم لري، او دا كار به دمتخصصي داكتري په لاس ترسه كيربي.

د- بىخى ته حرام دي چي په خپل بدن كي شنه خالونه ووهى، خكه پيغمبر ﷺ پر هفي بىخى چي بل چا ته او پر هفي بىخى چي خپل ئان ته خالونه وهى، لعنت ويلى دى، او (الواشمه) هفي بىخى ته ويل كيربي چي دبل چا لاس او يامخ په ستونو وهى، او بىا دا ئاي په رانجو او يارنگ سره ڈك كري، او (المستوشمه) هفي بىخى ته ويل كيربي چي د بل چا په ذريعه په خپل جسم كي خالونه وهى، او دا كار حرام او ناروا دى، او دغتىو گناهونو خخه شميرل كيربي، خكه پيغمبر ﷺ پر هفه چا چي خپله دا كار كوي، او ياي بل خوك په كوي، دوارو باندي لعنت ويلى دى، او لعنت بيله لوسي گناه خخه په بل خه باندي نه وي.

ه- دبىخولپاره دنكرىزى كول، او دوبىستانو رنگول، او دگانبو* استعمالولو حكم:

1- نكرىزى كول: امام نسوى وايسى: دلاسو او پنسو په

نکریزو سره کول دواوه شوی بسخی لپاره مستحب دی، خکه پدی باره کی مشهور احادیث راغلی دی.. (المجموع ۳۲۴/۱)، او امام نووی هفه حدیث ته اشاره کوی چی ابو داود روایت کری دی: «چی یوی بسخی له عایشی عنبارضی الله خخه نکریزو په باره کی پونستنه وکره، هفی وویل: خه باک نشته، لکن زه یی بد گنم، خکه زما گران پیغمبر ﷺ دهفه بوی بد گانه»، او دا حدیث نسانی هم روایت کری دی، او له عایشی رضی الله عنها خخه همدارنگه روایت دی چی وایی: «یوی بسخی چی لیک یی په لاس کی وو دپردي دشانه- پیغمبر ﷺ ته اشاره وکره، نو دسری لاس دی، او که دنسخی لاس؟ هفی وویل: دنسخی لاس دی، نو پیغمبر ﷺ ورته وویل: که ته بسخه وای نو نوکونه به دی بدل کری وای، یعنی په نکریزو به دی رنگ کری وای.

لیکن نوکان دی پداسی شی نه رنگوی چی دپوش په شکل پری پاتی شی^(۱) او په او داسه کی (نوکانو ته داویو درسیدلو مخه ونیسی.

(۱) لکه دنوکانو خاص رنگ چی (رنگ ناخون) ورته وایی.

۲- اما دنبخی لپاره دسر دوینستانو رنگول: که چيري وينستان يي سپين وي نود تور رنگ خخه پرته بل رنگ دي ورکري، خكه له تور رنگ خخه پيغمبر ﷺ عامه منع کريده. امام نووي په رياض الصالحين (ص ۳۲۶) کي دنارينه وو او بخو لپاره دتور رنگ داستعمال دمنوع والي په باره کي يو باب ذكر کري دي، او په (المجموع) کي وايسي: دتور رنگ داستعمال په ممانعت کي دنارينه او بخی په مينځ کي خه توپير نشته، او دا زمونږ مذهب دي.. (المجموع ۳۲۴/۱). او دنبخی لپاره دسر وينستان رنگول چي له تور رنگ کنه بل رنگ ته واوري، زما په نظر رواندي؛ خكه چي هغه ته خه ضرورت نشته، او توروالي دوینستانو لپاره بىکلاده، او بدرنگوالى ندي چي تغيير ته حاجت ولري، او همدارنگه په هغه کي دکافرو دبخو سره مشابهت هم دي.

۳- دعلم او په اتفاق سره بخی ته روا دي چي دمعمول سره سم دسر و زرو او سپينو زرو گانه* استعمال کري، ليکن هغې ته روانه دي چي خپل گانه پردو یا غير

محرم^(۱) نارينه وو ته بسکاره کري، بلکه له هفوی نه به يي پتموي، خصوصاً دکورنه دوتلو، او دنارينه وو سره مخامخ کيدلو په حالت کي؛ خکه دا دفتني سبب گرخې، او بسخه لدې خخه منع شويده چي دېنسو دزیوراتو (لکه پايزیبونو آواز چي تر جامو لادې (گانه دي)^(۲)، نارينه وو ته واوروی، نو دبسكاره گانه به خرنګه (پردو نارينه وو ته بسودل روا وي)؟.

(۱) غير محروم هغه چاته ويل کېږي چې دېسخې نکاچ ورسره روا وي.

(۲) اللہ عَزَّلَهُ فرمایی: ﴿وَلَا يَضْرِبُنَّ بِأَزْجَلِهِنَّ لِيَعْلَمَ مَا يُخْفِيَنَ مِنْ زِيَّتِهِنَّ﴾

(السور: ۳۱ آيت)، ترجمه: او نه دي وهي پنسې خپلې (به خمکه) تر خو

هغه زينت يې معلوم شي چې دوی يې پتوي.

دریم فصل

دھیض، استھاضن، او نفاس احکام

اول: حیض:

۱- دھیض تعریف:

حیض په لغت کي بهيدلو ته وايي، او په شريعت کي هغه ويني ته وايي چي دنسخی درَحْم له بیخ نه پرته له کوم مرض او یا زخم نه په یو معلوم وخت کي ووختي، او دا دخدای حَلَّة له جانبه دنسخولپاره یو طبیعی شی دی، چي خدای حَلَّة په رَحْم کي دحمل په موده کي دماشوم دتغذیي لپاره هفه پيدا کريدي، چي وروسته له ولادت نه په شودو بدليري، نوكله چي بنسخه حامله نه وي، او ماشوم ته شودي نه ورکوي، نودا ونه بي مصرفه پاته شي، نو په یوه معين وخت کي راوختي، چي هغه ته دنسخی مياشتني عادت وايي.

۲- دھیض سن او عمر:

هغه عمر چي بنسخی ته پکبني حیض راخي هغه لبتر لره نهه (۹) کاله تر پنخوسو (۵۰) کلونو پوري وي، الله حَلَّة فرمایي: **وَاللَّٰهِي يَسْنُنَ مِنَ الْمَحِضِ مِنْ لَسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبَّتْمُ**

فَعِدْتُهُنَّ ثَلَاثَةً أَشْهُرٍ وَاللَّاتِي لَمْ يَحْضُنْ^(۱) [د الطلاق سورت: ۴ آیت].

ترجمه: ستاسو هغه بنسخی چي له حیض نه نامیده وي، که په شک کي شوي، نوعدت^(۱) یي دري میاشتی دي، او دهغه بنسخو عدت چي حیض یي نه وي راغلى (دری میاشتی دي).

نو نا اميده بنسخی هغه دي: کومي چي پنخوسو (۵۰) کلو ته رسيدلى وي، او هغه بنسخی چي حیض یي نه وي راغلى هغه دي: چي له نهو^(۹) کلونه ورپي وي.

۳- دحائضي بنسخی احکام:

الف- دحیض په حالت کي دهغې سره مجامعت کول (یوخای کيدل) ناروا دي، الله ﷺ فرمایي: «وَسَأَلُوكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذْى فَاعْتَرُلُوا النِّسَاءُ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأُتْوُهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمْرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» [د البقره سورت: ۲۲۲ آیت].

ترجمه: او له تانه دحیض په باره کي پونستنه کوي، ورته ووايده چي هغه یوه پليستي ده، او په حیض کي له بنسخونه ليري

(۱) عدت هغه مودي ته وايي چي له طلاق نه وروسته یي باید بنسخه په کور کي تير کري (ڈيارن)

اوسي، او مه ورته نژدي کيرپي تر هفه پوري چي پاکي شي، چي کله پاکي شي، نوبيا له هفهي خوانه ورته راشي، (مجامعت ورسره وکري) چي الله تاسوته امر کري دي، بيشكه چي الله تويه ايستونکي او دير پاك کسان خوبسي.

او دا حراموالى (ناروا والى) تر هفه وخته پوري دى چي دهیض وينه بنده شي، او بسخه تري غسل وکري او پاکه شي، الله حَمَدَهُ فرمایي: **﴿وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرُنَّ فَإِذَا تَطَهَّرُنَّ فَأُتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمْرَكُمُ اللَّهُ﴾** [د البقره سورت: ۲۲۲ آيت].

ترجمه: او هفوی (يعني خپلو بسخو) ته مه نژدي کيرپي تر خو پاکي شي، چي کله پاکي شي، نوبيا له هفهي خوا خخه ورته راشي، (مجامعت ورسره وکري) چي الله تاسوته امر کري دي.

او دحائضي بسخی خاوند ته روا دي چي بيله يو خاي کيدو خخه په بله هره طريقه چي وي خوند و اخلي، پيغمبر صلوات الله عليه وآله وسليمه فرمایي: **«اِصْنُعُوا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ»**^(۱).

ترجمه: (له حائضي بسخی سره) بيله جماع (يو خاي کيدو

(۱) مسلم روایت کري دي.

خخه نور هر خه وکپئ.

ب- حائضه بىخه به دھيچ په موده کي لمونخ او روزه پريردي، او کول يي ورته حرام دي صحیح ندي، پيغمبر ﷺ فرمایي: «آلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُنْصَلْ وَلَمْ تَصُمْ؟» (یخاري او مسلم روایت کريدي).

ترجمه: آيا داسي نده چي کله بىخی ته حيچ راشي نونه لمونخ کوي او نه روزه نيسى؟

او چي کله له حيچ نه پاکه شي، نوبیا به دروژي قضائي راوري، او دلمانخه به نه راوري، عائشه رضي الله عنها وايي: «كَنَّا نَحْيِضُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ فَكُنَّا نُؤمِّرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤمِّرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ» (یخاري او مسلم روایت کريدي).

ترجمه: مونږ به دېيغمېر ﷺ په زمانه کي حيچ ليده، نوبیا به دروژي په قضائي راته امر کيده، او دلمانخه په قضائي به راته امر نه کيده.

او -الله جل جلاله بىه پوهيردي- چي فرق دادي، چي لمونخ خو واره * تکراريردي، نو دتكليف او د سختى په خاطريي قضائي فرض نده، او روزه داسي نده.

ج- حائضي ته حرام دي چي قرآن کريم بىلە کوم حايل

(بوبن یا پردي) خخه مسه کري، الله ﷺ فرمائي: «لَا يَمْسُهُ إِلَّا
الْمُطَهَّرُونَ» [د الواقعه سورت: ٧٩ آيت].

ترجمه: (قرآن کريم) به بيله پاکانو نه بل خوك نه مسه کوي.
او په هغه ليک کي چي پيغمبر ﷺ و عمرو بن حزم ته ليکلى
وو راغلي دي: «لَا يَمْسُهُ الْمُصْنَفَ إِلَّا طَاهِرٌ» (نسائي او نورو
روایت کريدي).

ترجمه: قرآن کريم به خوك نه مسه کوي مگر دا چي پاک
وي.

اما دحايضي دقرآن کريم تلاوت بيله دي چي هغه مسه
کري، دعلمماوو په مينځ کي پدي کي اختلاف دي، نو داحتياط
له کبله دي پرته له ضرورت نه دقرآن کريم تلاوت ونكري، مثلاً
که چيري (دقرآن) له هيريدلو نه ودار شي، (نوبيا يي تلاوت
کول پروا نلري)، والله اعلم.

د- حانضي بشخي ته په کعبه باندي طواف کول حرام دي،
نظر پدي قول دپيغمبر ﷺ و عائشي ته کله چي يي حيض راغي:
«افعلی مَا يَفْعَلُ الْحَاجُ، غَيْرَ أَلَا تَطْوِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»
(بخاري او مسلم روایت کري دي).

ترجمه: هغه خه وکره چي حاجي يي کوي، مگر په کعبه به

طواف نه کوی تر هغه پوري چي پاکه شي.

هـ- حائضي ته په مسجد کي پاته کيدل حرام دي، نظر پدي
قول دېيغمبر ﷺ: «إِنَّمَا لَا أَحِلُّ لِلنَّاسِ حَائِضٌ وَلَا لِجُنْبَرٍ» (ابو
داود روایت کړی دي).

ترجمه: زه دحائضي او جنپ لپاره په مسجد (کي پاته کيدل) روانه بولم.

او دېغىمېر ﷺ دا قول: «إِنَّ الْمَسْجَدَ لَا يَحِلُّ لِحَائِضٍ وَلَا جِنْبَ» (ابن ماجه روایت کری دی).

ترجمه: په مسجد کي (باته کيدل) دحائضي او جنب لپاره رواني.

او حائضی ته روا دی چی په مسجد کی تیره شي بیله پاته
کیدو خخه، نظر پدی حدیث دعائشی رضی الله عنہا چی وایی:
قال رسول الله ﷺ: «أَوْلَيْنِي الْخَمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ» فَقَلَّتْ: إِنِّي
حائض، فَقَالَ: «إِنَّ حَيْضَتَكَ لَيْسَتْ بِيَدِكَ»^(۱).

ترجمه: یغمبر ورته وویل: له مسجد نه ما ته ورده

(۱) په المنتقی ۱۴۰/۱ کي راغلي دي: چي دا حدیث مسلم، ترمذی،
نسائي، ابو داود، او ابن ماجه روایت کړي دي.

پوزى راکپە، نوما ورتە ووپىل: چى زە حائضە يم، وىي وپىل: چى ستا حىض ستا پە لاس كى ندى.

او پروا نلرى چى حائضە شرعى اذكار لىكە كلمە، تكبير، تسبىح، او دوعا وي، او ياسهارنى او مابنامنى ذكرىونە او وردونە، او دبىدە كىيدو او وىبىسىدە ذكرىونە ووايىي، او هىدارنگە پروا نلرى چى علمى كتابونە لىكە تفسير، حديث، او فقه ووايىي.

مسالە: د «صُفَرَة» او «كُدْرَة» حكم:

صُفَرَة: هەفە شى تە وايىي چى دزۇي او نوپەشان وي او رنگ يىرۇي.

كُدْرَة: هەفە شى تە وايىي چى رنگ يى دخرو او خىرۇنۇ او بۇ پەشان وي.

نو كىلە چى لە بىخى نە دەحىض پە وخت كىي ژپىي او ياخىي او بە ووئىي، نو هەفە حىض گىنل كىپىي، او دەحىض حكم لرى، او كە دەحىض لە وخت نە بغير پە بل وخت كىي ووئىي نو هەفە عادىي او بە دى او خە خاچى حكم نلرى، او بىخە پاکە بللە كىپىي، نظر پدى قول د أم عطىيە رضى الله عننا چى وايىي: مونبى كدرە او صفرە دەحىض لە پاكوالىي نە وروستە پە هىيچ شى نە شەميرلۇ، دا حدith ابو داود روایت كىپى دى، او د بخارىي پە روایت كىي د «بعد

الظهر» لفظ ندی راغلی، او دا دمحدیثینو په نظر دمرفوع^(۱) حدیث^(۲) حکم لري؛ ئکه چي دا د پیغمبر ﷺ لخوانه تقریر^(۳) بدل کېږي، او (ددی روایت) مقابله معنا داده چي صفره او کدره دپاکیدلو نه مخکي د حیض حکم لري.
بله مساله:

سوال: بنخه د حیض ختمیدل په خه پیژنی؟

جواب: دویني په دریدلو سره یې پیژنی، او ده ګه دوی نبې* او علامي دي:

اوله علامه: له حیض نه وروسته د سپینو او بیو^(۴) راتلل،
چي د ګچو په شان به سپیني وي، او کله بیله سپین رنګ خخه
بل رنګ وي، ئکه چي رنګ یې د بخو د مختلفو احوالو په
اساس بیل او مختلف وي.

دوهمه علامه: و چوالی: او هغه دادی چي په خپل فرج

(۱) مرفوع حدیث هغه ته ویل کېږي چي له پیغمبر ﷺ خخه مستقیماً
روایت شوی وي.

(۲) تقریر دی ته ویل کېږي چي د پیغمبر ﷺ په وړاندی یو کار وشي، او یا
یو خه وویل شي، او هغه نه منع نکړي.

(۳) چي هغه ته په عربی کې (القصة البيضاء) وايی.

(شرمگاه) کي یوه تويه، يا پنېه (مالوچ) ننه باسي، او بیا وچه را ووچي چي هیخ شی پري نه وي، نه وينه، نه ژري او به، او نه خري او به.

۴- هغه خه چي بنسخي ته دھيڪن نه وروسته لارم دي:
له حيڪن نه وروسته لارمه ده چي بنسخه غسل وکري، او هغه دا چي خپل تول بدن په او بوسره دپاکوالۍ په نيت ووينخې؛ نظر پدي قول د پيغمبر ﷺ: «فإذا أقبلتْ حِضْنُكِ فَدعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي»^(۱).

ترجمه: کله چي دي حيڪ راشي، نو لمونځ پري بده، او کله چي دي حيڪ لارشي، نو غسل وکره، او لمونځ وکره او د غسل ترتیب دادی: چي د جنابت دليري والي او یا دلمانخه يا دهغې په شان د بل شي لپاره دپاکوالۍ نيت وکري، او بیا دي بسم الله ووايي، او بیا دي او به پر تول بدن توی کري، او دويښتانيو بیخونه دي لامده کري، که چوتيي* وي خلاصول^(۲) يې لارم ندي، یواخېي دي او به پري واچوي، او که چيري سدر

(۱) بخاري روایت کړیدی.

(۲) سدر يا (بېره) یو طبیعې بوټي دی چي دکالیو او نورو شیانو دپاکوالۍ =

او یا نور پاکونکي مواد^(۱) له او بوسره استعمال کري نو بنه به وي، او مستحبه ده چي یو خه پنه و اخلي چي په مشك يا بل خه سره خوشبویه وي، او په خپل فرج^(۲) کي دي دغسل نه وروسته کښيردي، خکه چي پيغمبر ﷺ اسماء رضي الله عنها ته پدې سره امر کري وو (مسلم روایت کري دي).
یوه مهمه پاملننه:

کله چي حائضه او یا نفاس لرونکي بسخه له لمر لويدلو نه مخکي پاکه شي، نو دنومري ورخې د ماسپښين او مازديگر لمونخونه پري لازم دي، او که د لمر ختونه مخکي پاکه شي، نو دنومري شبې د مابنام او ماسختن لمونخونه پري لازم دي؛ خکه چي دعذر په صورت کي د دوهم لمانځه وخت داول لمانځه لپاره هم وخت بلل کېږي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: او لدی کبله اکثره علماء لکه مالک، شافعی او احمد رحمت الله عليهم-

پخاطر له او بوسره استعمالېږي. (ژیارن)

(۱) لکه صابون او داسي نور. (ژیارن)

(۲) فرج دېنځي شرمگاه او غلیظه عورت ته وايي. (ژیارن)

پدي نظر وو چي کله حائضه دورخني په آخره کي پاکه شي، نو د ماسپينين او مازديگر لمونخونه به دواړه کوي، او که دشپي په آخره کي پاکه شي، نو د مابنام او ماسختن لمونخونه به دواړه کوي، لکه خنګه چي له عبد الرحمن بن عوف او ابو هریره او ابن عباس رض خخه روایت شوي دي؛ خکه چي دعذر په حالت کي د دواړو لمونخونو وخت مشترك وي، او که چيري دورخني په آخر کي پاکه شي نو د ماسپينين وخت پاتي وي، نو هغه به له مازديگر نه مخکي کوي، او که دشپي په آخره کي پاکه شي، نو دعذر په صورت کي د مابنام وخت پاتي دي، نو د ماسختن نه مخکي به يي کوي (مجموع الفتاوى ٤٣٤/٢٢).

او که چيري پري ديو لمانځه وخت داخل شي او بیا حیض او یا نفاس ورته راشي مخکي لدى نه چي لمونځ وکړي، نو راجحه قول دادی: چي دهغه لمونځ قضائي پري لازمه نده، کوم چي اول وخت یي پري داخل شوي وو، اوله لمانځه خخه مخکي ورته حیض او یا نفاس راغلی وو.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه پدي مساله کي وايسي: او د دليل په لحاظ دابو حنيفه او مالک مذهب ظاهره دی، او هغه دا چي حائضي باندي هیڅ شی لازم ندي؛ خکه قضاء په نوي امر لازميږي، او د لته د قضائي راولو لپاره کوم

امر نشته، او خکه چي هغې دالمونځ په جائزه طریقه سره وروسته کړي دی، نو دا ملامته نده، اما خوک چي له لمانځه نه ویده شي، او یا یې هیر شي، که خه هم دهغوي تقصیر نشته، خو کوم لمونځ چي دوی یې کوي هغه قضایي ندي، بلکه ددوی په حق کې دلمانځه وخت هغه دی چي کله دوی راویښ شي او یا ورپه یاد شي (مجموع الفتاوى ٣٣٥/٢٣).

دوهم: استحاضه:

١- داستحاضي احکام:

استحاضه: هغه ويني ته وايي چي بي وخته له یورګ نه - چي (عاذل) ورته وايي- را ووخي، او دمستحاضي^(١) حالت پېژندل ګران دی، پدې چي دحیض وينه داستحاضي له ويني سره مشابهت لري

نو که چيري له هغې نه په دوامداره یا غالب وخت وينه راتلله، نو آیا کومه وينه دحیض ده، او کومه داستحاضي ده چي دهغه په وجه لمونځ او روزه نه پېښو دل کېږي؟، خکه استحاضه دپاکو بسخو حکم لري، نو دهغې په خاطر د

(١) دستحاضه هغه بېخې ته ويل کېږي چي داستحاضي په حالت کې وي، او بیان یې په راتلونکې کړښو کې کېږي (ژیارن)

استحاضي دري حالته دي: اول حالت:

که بسخه مخکي لدې نه چې استحاضه ورته راشېي، یو معین او معلوم عادت ولري، چې له استحاضي نه مخکي به مثلاً پنځه (۵) او یا اته (۸) ورځي دمیاشتی په اوله او یا مینځ کي حیض ورته راتلى، نو دي ته دخپل حیض ورځي معلومي وي، نو دا بسخه به دخپل تاکلي عادت په اندازه حیض ګنې، او لمونځ او روزه به پرېږدي، او دهғي لپاره دا د حیض د احکامو اعتبار لري، او چې کله یې د عادت ورځي ختمي شوي، غسل به کوي، او لمونځ به کوي، او باقي راتلونکي وينه استحاضه ګنل کېږي، نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ ام حبیبه ته: «امکنې
قَدْرَ مَا كَانَتْ تَحْسُلُكَ حَيْضَتُكَ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي» (مسلم روایت کړي دی).

ترجمه: ستا د حیض دورخو په اندازه کښينه او انتظار وکړه، او بیا غسل وکړه، او لمونځ وکړه، او نظر پدې قول د پیغمبر ﷺ و فاطمه بنت ابی حبیش ته: «إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحِينْضٍ إِنَّمَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكَ فَدَعَى الصَّلَاةَ» (بخاري او مسلم روایت کړي دی).

ترجمه: دا (استحاضه) ديو رګ (وينه) ده، او حیض ندي،
نو کله چي دی حیض راغي، نولمونخ پرېرده.
دوهم حالت:

که چيري هغې کوم معلوم او معین عادت نه درلود، خو
وينه يې معلومداره وه، یعنې ئىنې د هغې به د حیض صفت
لرلو، یعنې توره به وه، او يا به تىنگە (گاتە) وه، او يا به يې
بوی درلود، او نوره (باقى) وينه به د حیض دويني پەشان نه وه،
یعنې سره به وه، او يا به يې بوی نه درلود، او يا به تىنگە
(گاتە) نه وه، نو پداسي حالت کي هغه وينه چي د حیض دويني
صفات پکبىي وي هغه حیض دى، پە هغه کي به لمونخ او روزه
پرېردي، او ماسوا لدینه نوره وينه داستحاضي وينه ده، د حیض
دويني پە آخر کي به غسل کوي، او لمونخ به کوي، روزه به
نيسي، او دا دپاکي بشئي حکم لري، نظر پدې قول د پيغمبر
و فاطمه بنت ابى حبيش ته: «إِذَا كَانَ دَمُ الْحَيْضَةِ فِيَّ أَسْوَدُ
يُغَرَّفُ فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَسْكِيْ عَنِ الصَّلَاةِ فَإِذَا كَانَ الْأَخْرُ
فَتَوَضَّئِيْ وَصَلَّيْ» (ابوداود او نسائي روایت کری دی، او ابن
جیان او حاکم هغه صحیح حدیث گنلى دی).

ترجمه: که چيري حیض وي، نو دهغه (وينه) تور رنگى وي

پىزىندىلى شى، نولمۇنخ مەكوه، او كەچىرى بىل خەوو، نو او دس و كەھ او لمۇنخ و كەھ.

نو پىدى حديث كى دا (خبره) واضحە دە چىي مستحاضه بە دوينى صفت او حالت تەگوري، او پەھىھ سره بە دھىپس او استحاضى پە مىنخ كى فرق كوي.

درىم حالت:

كەچىرى بىخى نا معلومە عادت درلۇد، او ورتە معلوم نە وو، او وينى خە خاچى صفت او حالت نە درلۇد چى پە ھىھ سره دھىپس او استحاضى تمىز و كپىي، نو دا بە دھىپس اكشە او غالىبە مودە يىعني شىپىر^(٦)، يا او ووه^(٧) ورخى لە هرى مياشتى نە حىپس كىنى، خكە دا داڭشۇ بىسخۇ دھىپس مودە دە، نظر پىدى قول د پىغمەر ﷺ و حمنە بىنە جەحش تە: «إِنَّمَا هِيَ رَكْنَةٌ مِنَ الشَّيْطَانِ فَتَحِيَّضِي سَيْتَةً أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةً أَيَّامٍ، ثُمَّ اغْتَسِلِي فَإِذَا أَسْتَقْنَاتِ فَصَلَّى أَرْبَعَةً وَعَشْرِينَ لَيْلَةً أَوْ ثَلَاثَةً وَعَشْرِينَ لَيْلَةً وَأَيَامَهَا وَصُومِي وَصَلَّى فَإِنْ ذَلِكِ يُجْزِئُكِ وَكَذَلِكِ فَافْعَلِي كَمَا تَحِيَّضُ النِّسَاءِ» (بخارى، مسلم، ترمذى، نسائي، او ابو داود روایت كپىي دى، او ترمذى ھىھ صحىح حديث كېلى دى).

ترجمە: دا (استحاضه) دشىطان لخوا يو حرکت دى، نو تە

شېپر او يا اووه ورئىي حىض وگىنە، او بىيا غسل وکرە، او چى كىلە پاكە شوي، نو خلوروىشت (٢٤) او يا درويشت (٢٣) ورئىي لەمنىخ وکرە، او روزە ونىسە، داستا لىپارە روا دە، او هەدارنگە عمل وکرە لە خنگە چى يې نورى بىنخى پە حىض كى كوي.

او دەمەنگىيۇ خېرە خلاصە دادە: چى عادت لەرونكى بىنخە بە خېل عادت گورى، او كومە چى وينە يې خاصل او صاف لرى ھەنە بە پە ھەماغە او صافو عمل كوي، او كومە چى دا دوازە نە لرى، نو ھەنە بە شېپر او يا اووه ورئىي حىض گىنى، او پەدى سرە دەھە دەرىو وارو روایتونو پە مىنخ كى جمع او توافق رائىي چى د پىغمەر ﷺ نە دەستە حاضى پە بارە كى راغلى دى.

شىخ الاسلام ابن تيمىيە رحمت الله عليه وآىي: او كومىي علامى چى علماء و پەدى بارە كى ذكر كېرى دى، ھەنە شېپر علامى دى: يا بە عادت وي، او عادت لە تۈلۈنە قوي علامە دە، خەنگە چى دلتە اصل دەھىز حالت دى، نە بل خە.

او يا بە تمىز^(١) وي، خەنگە چى تورە، خەنگە (تىنگە) او بىد

(١) د تمىز خەنخە مقصىد دادى چى دېنخى وينە خاصل او صاف او مشخصات ولرى، لە مەنگىي چى دەھە بىان وشۇ (زىيارەن)

بویه وىنە کي دھىض احتمال لە سرى وىنې نە زىات دى.
 او يىدا كىشىر و بىخۇ عادت تە اعتبار ورکول دى؛ خىكە چى
 اصل دادى چى يو فرد باید داكسىرىت پە حكىم پورى و ترپل شى،
 او دا درى علامى پە احادىشىو او قىاس سره ثابتە دى.
 او بىا يى نورى پاتىي علامى ذكىر كېرى، او پە آخر كى وايى:
 او پە تولو كى راجح او حق قول دادى: چى ھەنە علاموتە
 اعتبار ورکپل شى كومى چى پە احادىشىو كى راغلى دى، او
 پىرە لەدى نە نور علام لغوشى.

٢- پە مستحاصىي باندى دپاكوالى حكىم كولو پە صورت
 كى لازمىي احکام:

الف: كله چى يى دھىض معىينى ورخى پاي تە ورسىرىي نو
 غسل پرى لازمىرى لىكە خىنگە چى يى مخكى بىيان وشۇ.

ب: هر لمانخە تە بە خېل فرج پرىيىنخى، او پە ھەنە كى بە
 پىنە او يىدا دھەنە پە شان بىل شى اىبىدى چى وىنە بىندە كېرى، او
 ھەنە بە پە يو خە و ترپى چى و نە لوسىرىي، او بىا بە دەر لمانخە
 دوخت دداخلىدلو سره او دس كوي، نظر پىدى قول دېغمىر بىلەن
 دمستحاصىي پە بارە كى: «تَدَعُ الصَّلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا ثُمَّ تَعْتَسِلُ
 وَتَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلّ صَلَاةٍ» (ابو داود، ابن ماجه او ترمذى روایت

کړی دی، او ترمذی ده ګه په باره کې وايې: دا حدیث حسن دی).

ترجمه: د خپل حیض په ورڅو کې به لمونځ پرېږدي، او بیا به غسل کوي، او د هر لمانځه لپاره به او دس کوي.
او فرمایي: «أَنْعَتُ لِكِ الْكُرْسَفَ تَحْشِينَ بِهِ الْمَكَانَ».

ترجمه: له خان لپاره پنې وغواړه او په دا ځای^(۱) کې کښېږد.

او کيدلای شي چې او س دېنې په ځای هغه خاص طبی نیکرونه استعمال شي چې د همدي غرض لپاره جوړ شوي دي.
دریم: نفاس:

الف: د نفاس تعریف او موده:

نفاس: هغه وينه ده چې دولادت په وخت کې او وروسته له هغه څخه له رَجْمَ نه رائې، او دا هغه باقی وينه ده چې په رَجْمَ کې د حمل په وخت کې پاته وه، نو چې کله ولادت وشي دا وينه لړه لړه راوئې، او کومه وينه چې له ولادت نه لړې مخکي بنسکاره شي او دولادت نبې پکښې وي نو هغه هم د نفاس وينه ده، او

(۱) یعنی فرج (ژیارون)

خىنىي فقهاوو هغە لە ولادت نە مخكى پە دوو او يا دروييورخۇ
مقىيىدە كىرى دە، خۇ غالىبە دادە چى نفاس لە ولادت سرە يو ئاخى
وي.

او پە زىرىيەدىلىي ماشوم باید انسانى خلقت ظاهرە وي، او
كمە مودە چى پە هغە كىي دماشوم انسانى خلقت واضحە كىرىي
(٨١) ورخى دە، او چىرى مودە درى مىياشتى دە، نو كە چىرىلدى
مدى (٨١) ورخۇ نە مخكى ماشوم وشى (نقسان و كىرى)، او لە^١
هغە سرە وىنە راشىي، نو هغە تە دى توجه نە كوي او دەغە لپارە
بە لەمۇنخ او روزە نە پىرىپەدى، خكە چى دا فاسدە وىنە دە، او
داستھاضى حكىم لرى.

زىاتە مودە دنفاس غالباً (٤٠) ورخى دە، چى لە ولادت
سرە او يا دويي درى ورخى لە هغە نە مخكى شروع كىرىي، لكە
خنگە چى يى مخكى ذكر وشۇ، نظر پدى حديث دام سلمە
رضى الله عنها چى وايى: «كَائِنَ النَّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ
اللهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذى روایت كىرى دى).

ترجمە: زچە (نفاسدارە بىنخە) بە دېيغىمىر بَلَّة پە زمانە كىي
خلوپىنت ورخى كىنىيىنastله.

او علماء و پدى باندى اتفاق هم كىرى دى، لكە خنگە چى

ترمذی او نورو هغه نقل کړی دی.
 او که چیری له خلویښتو ورڅونه مخکی پاکه شي او وينه
 یسي ودرېږي، نو غسل به کوي او لمونځونه به کوي، دنفاس
 دکمي مودي معينه اندازه نشه، خکه چې دهغه تعين ندي
 راغلې، او که چیري خلویښت ورڅي پوره شوي او وينه یې بنده
 نه شوه، که یې دحیض ورڅي وي، نو حیض ګنل کېږي، او که
 یې دحیض ورڅي نه وي، او وينه جاري وه نو دا استحاضه ده،
 او عبادت (لمونځ، روزه او نون) به له (٤٠) ورڅونه وروسته نه
 پرېږدي، او که چیري وينه له (٤٠) ورڅونه واورې خودوام
 ونکړي، نو پدې کې دعلم او و اختلاف دی.

ب: دنفاس متعلق احکام:

نفاس په لاندې احکامو کې د حیض حکم لري:

- ۱- په خلویښتی کې بنسخي سره جماع کول حرام دي، لکه
 خنګه چې له حائضي سره جماع حرامه ده، او بیله جماع خخه
 نور خوند اخیستل (له دواړو سره) روادی.
- ۲- په خلویښتی کې بنسخي ته د حائضي په شان روزه نیول
 او لمونځ کول، او د کعبې طواف حرام دي.
- ۳- په نفاس لرونکې بنسخي د حائضي په شان د قرانکریم
 مسه کول او دهغه تلاوت حرام دي، مګر که د هیریدلو و پره

ورسره وي.

٤- په نفاس لرونکي بشخي دحائضي په شان دفرضي روزي قضائي راول فرض دي.

٥- په نفاس لرونکي بشخي باندي دنفاس نه وروسته غسل کول فرض دي، لکه خنگه چي پر حائضي فرض دي.
ددي مسائلو دلائل په لاندي دول دي:

١) له ام سلمه رضي الله عنوانه روایت دي: «كَانَتِ النَّفَسَاءُ تَجْلِسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا» (ترمذی روایت کرپی دي).

ترجمه: زچه (نفاس داره بشخه) د پیغمبر ﷺ په وخت کي خلویبنت ورخی کبنياستله.

مجد ابن تیمیه رحمت الله عليه وايی: «زه وايم: دحدیث معنا داده: پدي باندي ورته امر کيدی چي تر خلویبنتو ورخو پوري کبنيسي، تر خو حدیث دروغ ونه گنبل شي، خکه چي ممکنه نده ديوه عصر تولی بشخي په نفاس او حیض کي يو شانتي عادت ولري (المنتقى ١٨٤٩/١)

٢) له ام سلمه رضي الله عنوانه روایت دي چي وايی: «كَانَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ نِسَاءِ النَّبِيِّ تَقْعُدُ فِي النَّفَاسِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً لَا يَأْمُرُهَا

الَّتِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِقَضَاءِ صَلَّةِ النَّفَاسِ» (ابو داود
روایت کړی دی)

ترجمه: د پیغمبر ﷺ له بسخونه به یوه په نفاس کې
خلوینست شپی کښیناستله، او پیغمبر ﷺ به ورته د خلوینستی
دلمنځ د قضایي امر نه کولو.
مسئله:

که زچه (نفاس لرونکي) بسخې وينه له خلوینستو ورڅونه
مخکي بنده شي، او غسل وکړي، او لمونځ وکړي او روزه
ونيسې، او بیا په خلوینستو ورڅو کي دنسه وينه راشي، نو
صحیح داده چې دا نفاس ګنبل کېږي کښینې به، او کومه روزه
ېي چې دپاکۍ په ورڅو کي نیولي ده هغه صحیح ده، قضایي
پري نشته^(۱).

(۱) پدې باره کې دی د محمد بن ابراهيم دفتاوي مجموعه ۱۰۲/۲، او
د شیخ عبد العزیز بن باز فتاوی ۴۴/۱، د (مجلة الدعوة) چاپ، او دابن
قاسم حاشیه پرزاد المستقنع باندی ۴۰۵/۱، او رسالت الدماء الطبيعية
للنماء دشیخ محمد صالح العثیمین تالیف ۵۵-۵۶ صفحه، او
(الفتاوى السعدية) ۱۳۷ صفحه وکتل شي.

او محمد بن ابراهيم په خپله فتاوی کې وايې: او دروژي قضایي دی
=

بىلە مسالە:

شىخ عبد الرحمن بن سعدي رحمت الله عليه وايى: «لە وراندى خبرو نە دا ئاظاھەرە شوھ چى دنفاس دوينى سبب ولادت دى، او داستھاضى وينە هەفە عارضى وينە دە چى دەمەرەپە وجه وي، او دەھىپس وينە اصلى وينە دە، واللە اعلم (إرشاد أولى الأبصار والألباب ٢٤)

د گولىي خورپ:

خە باك نىشته كە بىشە دەھىپس دەمنع كولو گولى و خورى كە هەفە دەھىي صەحت تە تاوان او ضرر و نلىرى، نو كەلە چى گولى و خورى او دەھىپس يى رانشى، نو بىيا لە مۇنخ كول، روزە نىيول، او دەكىبى شەريفىي طواف كول، دا تۈل دنورو پاکو بىشۇپە شان ورته روا دى او صەحت لرى.

راورى، او دلماڭخە قضايى دى نە راورى، او دا يو مجىملە خېرە دە، خەكە ددى بىيان يى نىدى كېرى چى دەكۆمە روزىي قضايى لەزەمە دە، ايا هەفە روزە چى دنفاس پە وخت كى دېپاکى پە ورخۇ كى نىيولى دە، او كە هەفە چى دوينى دراگىرخىدلۇ و رۆستە يى پرى اىنسى دە؟ او شايد دەھە مقصىد بە دا دوھەمە خېرە وي.

داولاد نقصانلولو حکم:

ای مسلمانی خوري، کوم شى چى الله ﷺ ستا په رحم کي پيدا کري دى، ته يى پر هغه امانتداره گرخولي يى، نو هغه به نه پتىوي، الله ﷺ وايى: «وَلَا يَحْلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنُّ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْجَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ» [دالبقرة سورت: ٢٢٨ آيت].

ترجمه: دوى (بىخۇ) ته رواندىي هغه خە پىت کري هغه خە چى الله ﷺ ددوى په رَجْمُونُو کي پيدا کري دى، كە دوى په الله او دا خرت په ورخ باندى ايمان لرى.

او پە مختلفو وسیلو سره دھغه (اولاد) پە نقصانلولو (غورخولو) او له هغه نه دخلاصون كوبىشىن ونكري، ئىكە الله ﷺ تاتە پە رمضان کي دروزى خورپل روا کري دى، كىلە چى تاتە يى نى يول دحمل پە وخت کي سخت وي، او يا حمل (ماشوم) ته ضرر رسوى.

او کوم عملیاتونه چى نن ورخ دنقصانلولىپارە مىنئ ته راغلىي دى حرام دى، او كە چىرى پە ماشوم کي روح پوكل شوي وي، او دنقصانلولو پە وجە مېر شى، نودا دانسان پە ناحقە سره

وژل دي، او په هغه سره دقتل تول احکام ثابتيري، لکه دیت^(۱) ورکول چي اندازه یي خاص تفصيل لري، او دخيني علماءو په نزد کفاره اداء کول، چي هغه ديوه مومن مربي آزادول دي، او که یي قدرت او وسه نه وه (او یا یي ونه موند)، ددوو مياشتو پر له پسي روزه نیول دي، او خيني علماءو دا عمل (يعني نقصانول) په کوچني ډول دژوندي نجلی^{*} دېخولو په شان بولي، محمد بن ابراهيم رحمت الله عليه وايي: «دحمل (دمور په نس کي ماشوم) دنقصانولو کوشش کول ناروا دي، تره هغه پوري چي مرگ یي یقيني نه وي ثابت شوي، او که چيري په یقيني توګه مړ وي نوبیا یي نقصانول جائز دي^(۲) .

او د (هیئتہ کبار العلماء) دشوری (۱۴۰) نمبر فيصله په

۱۴۰۷/۶/۱۴ هتاریخ پدی هکله داسي ده:

۱- دحمل نقصانول په مختلفو مراحلو کي پرته له یو شرعی عذر خخه رواندي، او هغه هم په یوه محدوده اندازه

(۱) دیت هغه عوض (پیسی او نور خه) دی چي قالل یي د مړي په بدل کي د مړي خپلوانو (اولیاوو) ته ورکوي (ثیارن)

(۲) مجموع فتاوی الشیخ محمد بن ابراهيم ۱۱/۱۵۱.

سره.

۲- که حمل دجوربست په اوله مرحله (دڅلوبښت ورخو په موده) کي وي، او نقصانول يي پدي موده کي ددي ويري خخه وي چي ترييې کول به يي ورته ګران وي، او یا به يي ډژوند او تعلیم احتیاجات پوره نکرای شي، او یا يي دآينده ژوند خخه په ويره کي وي، او یا موجوده اولادونه دخان لپاره کافي وېولي، نو پدي صورت کي نقصانول جائز ندي.

۳- که حمل د (علقې) ^(۱) او (مضغې) ^(۲) په مرحله کي وي، نو نقصانول يي رواندي، مګر که یوه طبی معتبره کمیته دحمل پاتي والي دمور دصحت لپاره خطر وېولي، که چيري دحمل په پاتي کيدو کي دمور دمینځه تلو او هلاکت ويره وي، او وروسته لدې چي تول ممکنه وسائل ددي خطر دمینځه ورلوا نه عاجز شي، نوبیا يي نقصانول روا دي.

۴- دریمي مرحلې او څلورو میاشتو پوره کيدونه وروسته يي هم نقصانول ندي روا، مګر که دمعتبرو او

(۱) علقه: دویني توبې ته وايې، او حمل په دوهمه څلوبښتو ورخو کي دویني دیوی توبې په شان وي.

(۲) مضغه: دغونسو توبې ته وايې، او حمل په دریمه څلوبښتو ورخو کي دغونسي دیو توبې په شان ګرځي.

متخصصو ڈاکتیرانو يوه مجموعه دا فيصلە وکرى چى دحمل پاتى كىدل پە خىتيه (نس) كى دمۇر دھلاكت سبب گۈرخى، او تۈل مەككە وسائل دەھى دۇزوند پە ژغۇرلۇ كى ناكامە شي، نو بىيا يىي نقصانول روا دى، او نقصانول يىي پەدى وجه دلتە روا دى، چى پەدى كى ددوو ضرۇنۇ تر منخ لە تولۇ خىخە دلى او ستر ضرر مەخنييى كىبىرى، او ددوو مصلحتونو نە لوى او ستر مصلحت تىلاسە كىبىرى.

او شورى پداسىي حال كى چى نومۇرى حکم صادرۇي، داللە خەنلە خىخە دويىرى او تقوى توصىيە كوي، او دا چى پە نومۇرى مسالە كى باید لە احتىاط نە كار واخىستىل شي، او اللە توفيق ورکونكى دى، وصلى اللە على نبىنا محمد وآلە وصحبە وسلم او د (الدماء الطبيعية للنساء) پە رسالە كى شىخ محمد بن عثيمين داسىي واىي: كە يى چىرى لە نقصانولونە مقصد دماشوم لە مىنخە ورپل وي، او دا پە ماشوم كى لە روح پوکولو نە وروستە وي، نو بىشىكە دا كار حرام دى، ئىكە دا دانسان پە ناحقە ورژل دى، او دمعصوم انسان ورژل پە قرآن او حدیث او اجماع سرە حرام دى^(۱).

او امام ابن جوزى د (احکام النساء) پە كتاب كى واىي:

(۱) دنومۇرى رسالىي ۶۰ صفحە دى وكتل شي.

پدی چي دنکاح خخه مقصد داولاد راورل دي، او له هر مني (١) خخه اولاد نه کيپري، نو کله چي اولاد وشي، نو اصلي مقصد تر سره شي، نو دهغه نقصانول دنکاح داصلی حکمت او مقصد مخالفت دي، خو که دا دحمل په اوله مرحله کي له روح پوکلو نه مخکي وي، نو پيره لويء گناه ده، خکه چي حمل لدی نه وروسته دکمال درجی او دخلقت پوره کيدلو ته درسيدلو په لور روان وي، ليکن گناه يي له هغه حالت نه کمه ده کله چي په هغه کي روح پوه شي او ژوندي شي، نو که بسخه دژوندي ماشوم نقصان وکري، دا به داسي وي لکه چي مومن انسان يي وژلي وي، الله حَمْدُه فرمایي: «وَإِذَا الْمَوْرُودَةَ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ» [٩-٨ د التکوير سورت].

نو اي مسلماني خوري له الله حَمْدُه نه ووپرپه، او دهیخ غرض او مقصد لپاره ددي ناوره جرم اقدام ونکري، او په دي ناوره او گمراه کونکي تبليغاتو، او ناروا رواجونو باندي چي عقل او دين يي نه مني- ونه غوليپري.

(١) (مني) هغه او به دي، چي له نارينه خخه دجماع په وخت کي وختي. (ذیارن)

(٢) احکام النساء ص ٨٠٩-١٠٩.

څلورم فصل

د جامو او حجاب احکام

اول: د مسلمانی بسخی د شرعی جامو (لباس) کیفیت:

۱- د مسلمانی بسخی جامی باید لویی او پراخه وي او تول جسم يې له نا محرمه نارینه وونه پت کړي وي، او خپلو محرمو کسانو ته باید له معمول سره سم پرته له مخ، ورغویو، او پښو نه بل هیڅ خای بنسکاره نکړي.

۲- جامی باید مستوري وي چې دهفي د لاندې خه بنسکاره نشي، نو داسي نازک نه وي چې دهفي لاندې د پوست رنګ کېنې بنسکاره شي.

۳- جامی باید داسي تنګي نه وي چې داعضاوو حجم او اندازه وبنایي، په صحیح مسلم کي له پیغمبر ﷺ نه روایت دی چې فرمایي: «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا قَوْمٌ مَعْهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَأَسِيَّاتٍ عَارِيَاتٍ مُمْيَلَاتٍ مَائِلَاتٍ رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنَمَةِ الْبَخْتِ الْمَائِلَةُ لَا يَدْخُلُنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدُنَ رِيحَهَا وَإِنْ رِيحَهَا لَيُوْجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا»

(مسلم روایت کړی دی).

ترجمه: په دورخ کې دوې ډلي دي چې ما (هیڅخ) ندي
لیدلي: یو هغه قوم دی چې دغوا دلکۍ په شان شلاخي
(قمچیني) ورسره وي او خلک* پري وهي، او (بله ډله) هغه پتي
برښنه، کږي وږي، بسخي دي چې سرونه به یي داوښونو دکاره
بوکونو* په شان وي، جنت ته به نه خي، او نه به یي بوی ورته
رسيري، او بيشکه چې (د جنت) بوی له دومره دومره مسافي نه
احساسيري.

شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمت الله علیه وايی: «او د پیغمبر
ﷺ ددي قول (کاسيات عاريات) تفسیر یي داسي کړي دی:
چې بسخه داسي جامي واغوندي چې بدن یي نه پتھوي، نو دی
خو جامي اغوستي وي، خو په حقیقت کې برښنه وي، مثلاً
داسي نری (نازکي) جامي واغوندي چې دپوست رنګ او
کیفیت معلوموي، او یا داسي تنگي جامي واغوندي چې
جسم مختلفي حصي او اندامونه لکه کوناتي، لیچي او نور
څایونه وبنایي.

د بسخې لپاره مناسبې جامي هغه دي چې دا پتھوي، او
داسي پنډي او لوسي وي چې جسم یي نه بسکاره کوي، او نه یي
داندامونه حجم او اندازه بنایي (مجموع الفتاوى ١٤٦/٢٢)

٤- بىخه باید پە خىلۇ جامو كى لە نارىنە وو سرە مشابەت ونلىرى، خىكە پىغمەر ﷺ پە ھەنگە بىخۇ باندى لىعنت وىلى دى چى خىپلى جامى د نارىنە وو پە شان جۇرۇي، او دېبىخى مشابەت لە نارىنە وو سرە پە جامو كى دادى: چى داسىي جامى واغوندى چى ھەنگە دنوعىت او اوصافو پە لاحاظ دەھرى تولنى درسم ورواج سرە سەم خاçى د نارىنە وو لپارە وي.

شىخ الاسلام ابن تيمىيە رحمت الله عليه وايى: «د نارىنە وو سەرە او بىخۇ د جامو تر مىيىنخ فرق پەدى اساس دى چى كوم لباس د نارىنە وو لپارە مناسب وي، او كوم دېبىخۇ لپارە مناسب وي، نو (نارىنە او بىخى ھەرىي) دھىماغە (مناسبو) جامو پە اغۇستلۇ سرە مامور دى، بىخۇ تە پە پىرە (حجاب) او لە بىرىنە والىي نە پە خان ساتلۇ امر شوی دى، نو خىكە ورتە پە آذان او لېيىك وىلۇ كى داواز پورتە كولۇ، او صفا و مرواتە دختلۇ، او پە احرام كى لىكە د سرىي پە شان د جامو دايىستلۇ اجازە ندە ور كە شوی، لىكە خىنگە چى نارىنە وو تە امر شوی دى چى جامى پە احرام كىي و باسىي، او سر لوخ كرىي، او ھەنگە عادى جامى چى داندامونو پە اندازە جۇرۇي شوی وي وانە غوندى، نو قمىص، پەرتۈگ، خولى، او موزى باید وانە غوندى... اما بىخە لە جامو اغۇستو نە ندە منعە شوی، خىكە چى ھەنگە تە خان پتىول او سَتَر

کول لارم دي، او دهغه مخالفت ورته رواندي، ليکن د نقاب، او لاسکلو* اغosto خخه منعه شوي ده، ظکه دا هغه لباس دی چي اندامونو باندي جور شوي دی او ضرورت ورته نشته، او بيا يي دا خبره کري ده چي خپل مخ به له نارينه وو خخه پرته له نقاب خخه په کوم بل شی پتيوي... او په آخر کي وايي: «نو کله چي دا خبره روبنانه شوه چي دنارينه وو او بنسخو دلباس تر منځ باید داسي فرق وي چي په هغه سره دبسخو او نارينه وو توپير وشي، او داچي دبسخو جامي باید داسي وي چي په هغه سره دبسخی دستر او پردي (حجاب) مقصد تر سره شي، نو پدي باب او دي مساله کي اساس او اصل په بنه توګه په گوته کيري، نو دا خبره روبنانه شوه چي که کومي جامي او لباس چي زياتره دنارينه لخوا اغostel کيده، نو دهغه له اغosto خخه بنسخه منعه ده...، او بيا وايي: او چي کله په کوم لباس کي ستر لپ وي، او هم پکي له نارينه وو سره مشابهت وي، نو دهغه خخه ددي دوو سببونو په وجه منعه شويده، والله اعلم (مجموع الفتاوي ١٤٨/٢٣، ١٥٥-١٤٩)

٥- دبسخی جامي باید دومره بنايسته نه وي چي دکور نه دوتلو په وخت کي دخلکو توجه جلب کري، تر خو له هغه بنسخو نه ونه گنيل شي کومي چي خپل زينت بل چا ته بسکاره کوي.

دومم: دېردي (حجاب) معنا، دلائل، او فليدي:
 دېردي (حجاب) معنا: پرده دي ته ويل کيري چي پسخه
 خپل بدن ده فهو نارينه وو نه پت کري چي محرم يي نه وي، الله
 ﷺ فرمایي: «وَلَا يُبَدِّلَنَ زِينَتَهُنَ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَيُضَرِّبَنَ
 بِخُمُرِهِنَ عَلَى جِيُوبِهِنَ وَلَا يُبَدِّلَنَ زِينَتَهُنَ إِلَّا لِبُعْوَلَتِهِنَ أَوْ آبَائِهِنَ
 أَوْ آبَاءَ بُعْوَلَتِهِنَ أَوْ أَبْنَاءَ بُعْوَلَتِهِنَ أَوْ إِخْوَانِهِنَ» [دالنور
 سورت: ٣١ آيت].

ترجمه: او ندي بسکاره کوي (باطني) زينت خپل، مگر هغه
 چي ترينه بسکاري، او په خپلو تکريو دي خپل خانونه پت کري،
 او ندي بسکاره کوي خپل بنايست مگر خپلو ميرونو ته، يا
 خپلو پلرونو ته، يا دميرونو پلرونو ته، يا خپلو خامنو ته، يا
 دميرونو خامنو ته، يا خپلو ورونو ته، او فرمایي: «وَإِذَا
 سَأَلْتُمُوهُنَ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ» [دالاحزاب سورت:
 ٥٣ آيت].

ترجمه: او کله چي لدوی (دېيغمبر ﷺ) دا زواجو مطهراتو
 خخه خه وغوارۍ، نو دېردي ترشا يي وغوارۍ، او مراد له
 (حجاب) نه په آيت کي هغه شی دی چي پسخه پتوي، لکه

دیوال، يا دروازه، يا جامی، او آیت کە خەھم د پیغمبر ﷺ دېسخوپە بارە کی راغلى دى، خو حکم يې تولو مسلمانو بىخۇ تە عام دى، خىکە چى دەھە علت او وجە يې داسىي بىيان كېيدە: **﴿ذِلِكُمْ أَطْهَرُ لُقُولِبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ﴾** [الاحزاب سورت: ٥٣ آیت].

ترجمە: دا (يعنى دېردى تىشا دېسخۇ خخە خە غوبىتل) ستاسو دزپونو او ددوى دزپونو لپارە لاپاک ساتونكى دى او دا يو عام علت دى، نو دى علت عاموالي دەھکم دعاموالي دليل دى، او اللە ﷺ فرمایى: **﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لَّاَزَوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيَّهِنَّ﴾** [الاحزاب سورت: ٥٩ آیت].

ترجمە: اي پیغمبرە خېلۇ بىخۇ او لۇنۇ او دەمەنەنەن بىخۇ تە ووايە چى پە خېلۇ خانونو (بىدنۇن) باندى دخېلۇ تەكىرىو* (پلۇنە) واقچوی (خوارە كېي).

شيخ الاسلام ابن تيمية رحمت الله عليه وآله: جلباب: هەنە لوى تەكىرى (خادر) تە وایىي، چى ابن مسعود رضى الله عنه يى (ردا) بولى، او عام خلک يى (ازان بولى)، چى دېسخىي سر او تۈل بىدن پتىوي، او ابو عبىدە او نور علماء وایىي: چى (ازان) هەنە دى چى بىسخە يى پە سر باندى اچوی او بىلە سترگو بل خە يى نە

بىكاري، او (نقاب) ھم لە ھەمدى جىلى خىخە دى (مجموع فتاوى شيخ الاسلام ١١٠/٢٢-١١١)

لە هەغە دلائلونە چى پە سىنتو كى لە نا محرمو نە دېنىخى دەخ دېتىلۇپە بارە كى راغلى دى، دعاڭشى رضى الله عننا دا حەدیث دى چى وايى: «كَانَ الرُّكْبَانُ يَمْرُونَ بَنَا وَتَخْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُخْرَمَاتٍ فَإِذَا حَادُوا بَنَا سَدَّلْتَ إِحْدَائِنَ جَلَبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاؤُزُونَا كَشَفَنَاهُ» (احمد، ابو داود، او ابن ماجه روایت كىرى دى)

ترجمە: كله چى مۇنېر لە پېغمەر ﷺ سەرە پە احرام كى وو، او سپارە خلک زمۇنې لە خوانە تىرىيدل، نو كله چى بە مۇنېر تە رانىزدى شول، نو لە مۇنېر بە هەرى يوی خېل خادر د سر د پاس نە پە مخ باندى را خېپور (خورىند) كىر، او كله چى بە (لە هەغۇرى نە) تىر شۇو نو مخ بە مولۇخ كىر.

او لە نا محرمو نە دېنىخى دەخ پېتىلۇ د واجبىالى پە بارە كى پە قرآن او حەدیث كى دېر دلائل راغلى دى، او اي مسلماني خورى زە پەدى بارە كى تا دى كتابونو تە دمراجعى لپارە حوالە كوم: (حجاب المرأة ولباسها في الصلاة) دشیخ الاسلام ابن تیمیه تأليف، او (حکم السفور والحجاب) دسماحة الشیخ عبد العزیز بن عبد الله بن باز تأليف، (الصارم المشهور على المفتونين بالسفور) دشیخ حمود بن عبد الله التویجیری تأليف، او (رسالة الحجاب)

دشیخ محمد بن صالح العثیمین تأليف، او پدی زسالو کي پوره او
کافي معلومات پدی هکله شته.

او مسلماني خوري تا ته دی معلومه وي چي کومو علمماوو
چي تا ته دمغ لوخول روا بللي دی، سره لدی چي دهغوي قول
مرجوح او ضعيف دی، خوبیا هم يی ددی روا والى لپاره دا
قید ذکر کری دی، چي باید (مخ لوخول) دفتني او شر سبب جور
نشي، او که فتنه تري پىبنىپري نوبیا يی پتیول واجب دی، او
فتنه او شر ليري ندي، خصوصاً پدی زمانه کي چي دینداري او
حیا په نارینه وو او بسخو کي کمه شوي ده، او فتنه گر دير
شوي دی، او بسخى رنگارنگ دېنکلا وسائل استعمالوي، او
پدی کي ھيري فنکاره (ماهره) هم دی، چي پدی سره فتنى او
شر پيدا كىپري، نواي مسلماني خوري لدی تولو شيانونه
پرهيز وکره، او داسي حجاب واغونده چي دالله حَمَلَه په توفيق
سره دی له فتنى او شرنه وساتي، او هیخ يو معتبر عالم نه
پخوا او نه په او س زمانه کي دی بسخو ته هغه کارونه روا کري
چي دوي يى نن کوي، او خيني مسلماني بسخى دېردي
(حجاب) او ستر په باره کي له نفاق خخه کار اخلي، چي کله په
با پرده تولنه کي وي، ستر کوي، او چي کله په آزاده او بى ستره
تولنه کي وي، نوبیا ستر نه کوي، او خيني په عامو خايونو
کي ستر کوي، خو چي کله يو دوکان او ياشفاخاني ته لاري

شي، او يا له كوم زرگىر سره او يا دېنىخىنە جامو له خياط (درزي) سره خبىي كوي، نومخ او لىچىي داسىي ورته لوخي كىرى، لكە چى د خېل خاوند او يا محرم سره وي، نو هغە بىخى چى دا كارونه كوي د اللە حَمْلَة خخە دى ووپىرىپى.

او مونبۇ خىنىي بىخىي لىدىلىي چى پە هوایىي جهاز كى له خارج نە راخى، نو ھلە حجاب او سَتَر و كېرى چى كله له هوایىي جهاز نە ددى هيپاد پە يو هوائىي ڈەگر كى كوزىي شي، نو (ددوى ددغە كار خخە) داسىي بىكاري چى (ددوى پە نظر) حجاب او سَتَر يواخى يو عادت او رواج وي، او يو شرعىي حكم نە وي.

اي مسلمانى خورىي، بىشىكە ستر او حجاب تا دمىرىض زپونو خاوندانو او انسانى سپىو له زھرجىنە كتلۇ خخە ڙغورىي، او له تا خخە (دخللىكى) حيوانى طمعىي او اميدونە لىرىي كوي، نو ھىمىشە دحجاب او پىردى ساتنە و كە، او هغە مغرضانە تبلىغاتو تە تن مە ورکوه چى د ستر او حجاب غىندنە كوي، او يا يى بى ارزىبىستە بولىي، بىشىكە هغۇرى ستا لىپارە شر غوارىي، لكە خنگە چىي اللە حَمْلَة فرمائىي: ﴿وَرِبِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا﴾ [د النساء سورت: ٢٧ آيت].

ترجمە: او هغە كسان چى د شەھوتونو پىروي كوي، غوارپى چى تاسو (له حق خخە) پە لويە بى لارى سره منحرف شى.

پنځم فصل

د بنسې دلمنځه احکام:

ای مسلماني خوري لمونځونه په خپل وخت کي د تولو شرطونو، ارکانو، او واجباتو سره اداء کړه، الله ﷺ امهات المؤمنین^(۱) ته فرمایي: ﴿وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِنَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ [د الاحزاب سورت: ۳۳ آيت].

ترجمه: او لمونځ اداء کړي، او زکات ورکړي، او د الله او ده ګه درسول اطاعت وکړي.

دا تولو مسلمانو بنسخوته عام امر دی، نو لمونځ د اسلام دارکانو نه دوهم رکن دی، او د اسلام ستنه ده، پريښول یې کفر او له اسلام نه وتل دي، خوک چې لمونځ نه کوي نروي او که بنسخه، هغه نه دین لري او نه اسلام، او له خپل وخت نه دلمنځه څنډول بيله کوم شرعی عذر نه، په حقیقت کي ده ګه ضایع

(۱) یعنی د مومنانو میندي، او دا د پیغمبر ﷺ دا زواجو مطهر اټو لقب دی. (ژیارن)

کول دی، الله ﷺ فرمایی: «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَأَبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غِيَّاً * إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا» [دریم سورت: ٦٠-٥٩ آیتونه].

ترجمه: نولدوی نه وروسته داسی خوک راغل چي لمونخ بی ضایع کر، او دشهوتونو متابعت بی وکر، نودوی به ژر بد عاقبت و گوري، مگر هفه کسان چي تویه و بابسي، او ایمان راوري، او نیک عمل و کری، نودا کسان به جنت ته خي، او په هیخ شي کي به پري ظلم او تیری نه کيري.

او حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي له یوشمیر علما و نه نقل کری دی چي دلمانخه ضایع کولونه مراد: دهه دوختونو ضایع کول دی، چي لمونخ دخپل وخت له وتلونه وروسته اداء شي، او د بد عاقبت خخه مراد: زیان او خساره ده، او بل تفسیر بی دادی: چي هفه په دوزخ کي یوه کنده ده.

دبئخي دلمانخه خانگري احکام دی، چي په لاندي ھول بیانيري:

۱- دبئخي لپاره اذان او اقامت نشته، ئىكە چي داذان لپاره اواز پورته کول لازم دی، او دبئخي لپاره اواز پورته کول

رواندي، نو دبئخي اذان او اقامت صحيح ندي، د(المغني) مؤلف وايي: «پدي کي مور (دعلماوو) اختلاف ندي ليدلی»^(١).

٢- دبئخي له مخ نه بغیر نور تول بدن يي په لمانخه کي عورت دی، او دورغويو او پنسو په باره کي چي عورت دی او که نه، دعلماوو اختلاف دی، او دا حکم په هغه صورت کي دی، چي بيله خپل محرم خخه يي بل خوک په لمانخه کي نه گوري، که چيري نا محرم سري ليدله نو دتول جسم پتول پري لازم دي، لکه خنگه چي له لمانخه نه دباندي دنارينه وونه ستر پري لازم دي، نو په لمانخه کي به ضرور سر، غاره، او نور بدن حتى دپنسو (قدمونو) مخونه به پتيوي، پيغمبر ﷺ فرمایي: «لا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاتَةً حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ» [بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذی، او نسانی روایت کری دی]

ترجمه: اللہ ﷺ دهغه بشئي چي حيض يي راغلى وي (بلوغ ته رسيدلي وي) لمونخ نه قبلوي، مگر په خادر (پورني) کي، او (خمان هغه خادر دی چي سر او غاره پتيوي.

او له ام سلمه رضي الله عنهانه روایت دی چي له پيغمبر ﷺ

نه یې پونښنه وکړه چې ایا بنسخه په اوږده کمیس او پورنی کې لمونځ کولای شي چې پرتوګ یې نه وي اغوستی؟ پیغمبر ﷺ ورته وفرمایل: «إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِغًا يُغَطِّي ظُهُورَ قَدَمَيْهَا»^(۱). ترجمه: که چیري کمیس دومره اوږد وي چې دېښو سرونه پت کړي (نو کولای شي)^(۲).

دا دوه حدیشونه پدې دلالت کوي چې په لمانځه کې دسر او غارې پتیول حتمي دي، لکه خنګه چې دعايشی رضي الله عنها په حدیث کې راغلي دي، او همدارنګه دنور بدن او حتی دېښو سرونه پتیول هم حتمي دي، لکه خنګه چې دام سلمه په حدیث کې راغلي دي، او دمخ لوڅول یې په هغه صورت کې روا دي چې بیګانه (نا محرمه) خوک یې نه ويني، او پدې باندي دعلماءو اجماع شوي ده.

شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: که بنسخه یوازي لمونځ وکړي، نو دپورنی اچول ورته لارمي ده، او دلمانځه خڅه بهر په

(۱) ابو داود روایت کړي دي، او د حدیث امامانو دا حدیث: (صحيح موقوف) حدیث بلی دي.

(۲) یعنی پدې صورت کې لمونځ کولای شي (ژیارن)

خپل كور كى دسر لوحول ورتە روا دى، نوزىنت كول (كالى اغۇستىل) پە لمانخە كى داللە جىلە حق دى، نو هىچ چا تە روا ندى چى پە كعبي لوخ طواف و كرى، كە خەم يوازى پە شې كى وي، او يالوخ لمونخ و كرى، كە خەم يوازى وي»، او بىا وايسى: «نو پە لمانخە كى دعورت حكم (لمانخە نە بەھ د نظر د عورت پوري ترلى ندى، نە طرداً او نە عَكْسًا»^(١).

پە (المغنى) كى راغلى دى: اما دازادى بىخى دېتۈل بدن پېتۈل پە لمانخە فرض دى، او كە يى كوم خاي بىكارە شى نو لمونخ يى صحىح ندى، مىگر كە چىرى لبى وي، او دا دمالك،

(١) «طرداً» پدى مسالە كى دا معنا لرى: چى دكومو اندامونو پېتۈل چى پە لمانخە كى فرض دى، حتمى ندە چى دەھەن پېتۈل لە لمانخە نە بەھ ھە فرض وي.

او «عَكْسًا» دا معنا لرى: چى دكومو اندامونو پېتۈل چى پە لمانخە كى فرض دى، لە لمانخە نە بەھ يى لوحول حتمى ندى.

خلاصە دا چى دلمانخە دىننە او لە لمانخە نە بەھ دعورت پە حكم كى خە طردى او عكسيي تعلق او تلازم نىشتە، بلکە پە هەر حالت كى عورت خانگىرى حكم لرى، پە لمانخە كى دىننە خانتە حكم لرى، او لە هەنە نە بەھ خانتە حكم لرى. (زىبارن)

(٢) مجموع الفتاوی ٢٢/١١٣-١١٤

اوزاعي، او شافعي رحمت الله عليهم قول دى^(١).

٣- په (المغني) کي راغلي دي: چي بىخه به په رکوع او سجده کي خپل خان (او اندامونه) سره را تول کري، او سره ليري کوي به يي نه، او چارزانو به کبىيني، او ييا به دواري پىنسى غورپوي او بىسى خواته به يي باسى، او پدى ناسته کي ستر زيات دى، نو خىکه خودا ناسته له هفني نه بهتره دى چي بىسى پىنسه دگوتو پر سرونو و دروي، او کينه پىنسه تر هفه لاندى کري او دواري بىسى خواته و باسى، او ييا بىسى پىنسه دگوتو پر سرونو و دروي، او پر چىپه پىنسه کبىيني^(٢).

او نووي رحمت الله عليه وايي: شافعي رحمت الله عليه په (مختص) کي وايي: دنارىنه وو او بىخو تر مىنچ دلماڭخه په اعمالو کي کوم فرق نشته، خوبىخى ته مستحب دى چي خپل بدن يو له بل سره را تول کري، او په سجده کي خپل نس له خپل ورنونو سره داسى و نېيلو چي بىسە پتىه شي، او زە بهتره

(١) المغني ٣٢٨/٢.

(٢) المغني ٢٥٨/٢.

کنیم چې دا کار په رکوع او تول لمانځه کې وکړي ^(۱).

۴- په جماعت سره دېسخو لپاره لمونځ کول د علماءو په مینځ کې اختلافې مساله ده، بعضی یې روا کوي او بعضی یې منع کوي، خو داکثره علماءو په نظر منع ندي، خکه پیغمبر ﷺ

وام ورقه ته امر وکړي چې د خپل کور کسانو ته جمع ورکړي ^(۲)، او د بعضو په نظر مستحب ندي، او د بعضو په نظر مکروه دی، او د بعضو په نظر په نفلو کې جائز دی، نه په فرضو کې، او اميد دی چې مستحب والی یې راجح وي، او پدې مساله کې د زیات معلومات لپاره دی و (المغنى ۲۰۳/۲) او (المجموع

۸۴-۸۵) دنووی تالیف ته مراجعه وشي.

او بسخه کولای شي چې قراءت په لور او اواز (جهن) سره ووايې، که چيري نا محرمه نارينه وو یې او اواز نه او ريده.

۵- ونسخو ته روا دي چې په مسجد کې د نارينه وو سره د جماعت لپاره له کوره ووئې، خو د هغه لمونځ په خپل کور کې بهتر دی، مسلم رحمت الله عليه په خپل کتاب (صحیح

(۱) المجموع ۳/۴۵۵.

(۲) ابو داود روایت کړي دی، او ابن خزیمه هغه صحیح بلی دی.

مسلم) کي له پيغمبر ﷺ خخه روایت کوي چي هغه فرمایي:
 «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ».

ترجمه: دالله ﷺ مينخی^(١) له مسجدونو خخه مه منعه کوي.

او ﷺ فرمایي: «لَا تَمْنَعُوا النِّسَاءَ أَنْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْمَسَاجِدِ وَيُبَيِّنْهُنَّ خَيْرٌ لَهُنَّ»^(٢).

ترجمه: بسخي لدی نه منعه کوي چي مسجدونو ته ولاري شي، او (په) کورونو (پاته کيدل) ددوی لپاره بهتره دي.

نو بسخو ته په کورونو کي پاته کيدل، او په کورونو کي لمونخ کول بي دستر دخوندي والي په وجه بهتر دي.

او که چيري مسجد ته دلمانخه لپاره لاره شي، نودا لاندني آداب به ضرور مراعاتوي:

الف- باید په کالیو او کامل حجاب سره پته وي، عائشه رضي الله عنها وايي: بسخو به دپيغمبر ﷺ سره لمونخ کاوه، او بيا به خپلو کورونو ته تللي پداسي حال کي چي په خپلو کالیو به

(١) له مينخونه مراد دلته عامي بسخي دي. (شیارن)

(٢) احمد او ابو داود روایت کري دي.

داسی پتھي وي چي دتیاري له وجھي به نه پیژندل کيدلې^(١).
 ب- کله چي له کوره وخي نو عطر او خوشبوبي به نه استعمالوي، پيغمبر ﷺ فرمایي: «لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ، وَلْيُخْرُجْنَ تَفَلَّاتٍ»^(٢).

ترجمه: بنخي لدی نه مه منعه کوي چي مسجدونو ته ولاري شي، او دخوشبوبي د استعمال نه بغیر به له کوره وخي، او (تفلات) يعني: چي خوشبوبي يي نه وي استعمال کړي.

له ابو هریره ره روایت دی چي وايي پيغمبر ﷺ ويلی دی: «إِنَّمَا امْرَأَةً أَصَابَتْ بُخُورًا فَلَا تَشْهَدَنَّ مَعَنَا الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ»^(٣).

ترجمه: هري بنخي چي خوشبوبي وھلي وي زموږ سره دي دما سختن لمانځه ته نه حاضريږي.
 او مسلم دابن مسعود رضي الله عنه بنخي زينب نه روایت

(١) بخاري او مسلم روایت کړي دي.

(٢) احمد او ابو داود روایت کړي دي.

(٣) احمد، مسلم، ابو داود او نسانۍ روایت کړي دي.

کېرى چى پىغمبر ﷺ مونبى تە وویل: «إِذَا شَهِدْتُمْ إِحْدَى كُنَّ
الْمَسَاجِدَ فَلَا تَمْسُسْ طِبِّيَاً»^(١).

ترىجمە: كلە چى لە تاسونە یوه مسجد تە حاضرە شى نو
خوشبوىي او عطر دى نە وەي.

امام شوکانى پە (نيل الاوكار) كى وايىي: پدى حديث سره
دا ثابتە شوھ دېسخۇ وتل مسجدونو تە پە هەفە صورت كى روا
دى چى پە هەفە كى فتنە او فساد، او يىا دەفە مىنخ تە
راپۇنکى سبب لكە خوشبوىي او داسىي نور خەنە وي.

او ھەدارنگە وايىي: او لە نومۇپ احادىشونە دا ثابتە شوھ
چى نارىنە بە بىخۇ تە ھلە و مسجد تە دوتلۇ اجازە ورکوی، چى
پە وتلۇ كى يى دفتىنى جورپىدلۇ اسباب نوي، لكە خوشبوىي، او
يا گانە، او يىا نور زىنت او سىنگار^(٢).

ج- د كور نە بە پە بىكلى كاليو او سىنگار كى نە وەي، ام
المؤمنين عائشه رضى الله عنها وايىي: كە چىرىي پىغمبر ﷺ هەفە خە
چى مونبى لىدلې دى لىدلې واي، نوبىخى بە يىي لە مسجد نە

(١) مسلم روایت كېرى دى.

(٢) نيل الاوطار ١٤١-١٤٠/٣.

منع كري واي، لكه خنگه چي بني اسرائيلو خپلي بسخى منع
كري دي^(۱).

امام شوکاني پە نيل الاوطار كي دعائىشى رضى الله عنها
ددغە قول (كه چىرىي پىغمەر ﷺ ھەفە خە چى مونبى لىدىلى دى
لىدىلى واي) پە شرح كىي وايى: يعنى دا بىنكلى كالى، او
خوشبوىي، او سىنگار، او بى سترە وتلۇ تە دەھفي اشارە دە،
خكە چى دېغمەر ﷺ پە وخت كىي بسخى پە لوبى او پراخوا او
پندۇ او ڈېبلو كالىيوا كىي لە كور نە وتلى.

امام ابن الجوزي رحمت الله عليه وايى: بسخى تە بىسايى
چى د كور وتلۇ خخە دە و كري خومرە چى ورتە مەمكەنە وي، كە
خپلە لە نورو نە سالىمە پاتى شى، نۇ نور بە لە هەقى نە سالىم نە
وي پاتى، نۇ كە چىرىي ووتلۇ تە مەجبورە شى، نۇ دخىل خاوند پە
اجازە بە پە يو خوار (غريب) شكل كىي وئى، او پە خالى ليارو
بە ئىي، او پە عامو بازارونو او سىرکونو كىي بە نە ئىي، او
كوبىنىن بە كوي چى او از يى خوك وانه وري، او دلىاري پە غارە

(۱) بخارى او مسلم روایت كري دى.

کي به خي، نه دلياري په مينځ کي^(١).

د- که چيري بنه خه یوازي وي، نو دنارينه وو شاته به یوازي
په صف کي درېږي، انس رضي الله عنہ وايي: کله چي پيغمبر ﷺ
دوی ته لمونځ ورکړ: نوزه او یو یتیم هلك یي شاته ودرېدو، او
يوه بودي بنه خه زمونږ شاته ودرېدله^(٢).

او هغه په بل روایت کي وايي: ما او یو یتیم زمونږ په کور
کي په پيغمبر ﷺ پسي لمونځ وکړ، او زما مور (ام سليم) مو
شاته ولاره وه^(٣).

او که چيري بنه خي له یوي نه زياتي وي، نو بیا به ديو صف
او خو صفونو په شکل دنارينه وو شاته درېږي؛ خکه چي
پيغمبر ﷺ نارينه ده لکانو نه ورائدي درول، او بنه خي به يسي
ده لکانو شاته درولي^(٤).

له ابو هريره رضي الله عنہ نه روایت دي چي وايي پيغمبر ﷺ

(١) احکام النساء، ٣٩.

(٢) بخاري، مسلم، ابو داود، ترمذی، او نسائي روایت کړي دي.

(٣) بخاري روایت کړي دي.

(٤) احمد روایت کړي دي.

ویلی: «خَيْرُ صُفُوفِ الرِّجَالِ أَوْلُهَا، وَشَرُّهَا آخِرُهَا، وَخَيْرُ صُفُوفِ النِّسَاءِ آخِرُهَا، وَشَرُّهَا أَوْلُهَا»^(١).

ترجمه: دنارینه ووله تولونه بنه او بهتره صف اول صفت دی، او له تولونه بد ترین صف آخر صفت دی، او دنخوله تولونه بنه او بهتره صف آخر صفت دی، او له تولونه بد تریبی اول صفت دی.

نو دا دوه حدیشونه پدی دلالت کوي چې بسخي به دنارینه وو شا ته صف جوروی، او چې کله په نارینه وو ی پسی لمونځ کوي، نو خانته خانته به لمونځ نه کوي، که فرض لمونځ وي او که تراویح وي.

هـ- که امام په لمانځه کي سهوه شي، نو بسخه به ددوو لاسونو دورغورو په و هللو سره (چکچکو) هغه ته فتحه او خبر ورکوي؛ ئىكە پيغمبر ﷺ فرمایي: «إِذَا أَسَابَكُمْ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ فَلْيَسْبِحُ الرِّجَالُ، وَلْيُصْفَقُ النِّسَاءُ»^(٢).

ترجمه: که په لمانځه کي درته خه پیښ شي، نو نارینه به

(١) مسلم، ابو داود، ترمذی، نسائي، او ابن ماجه روایت کړی دی.

(٢) احمد روایت کړی دی.

تسبيح وايي^(١)، او بىخى به چكچكى وھى.
او دا دېبىخولپاره پەلماڭخە كى دلاسونو وھلو (تىكولو)
اجازە دە، چى كله يو خەپىيىشى، او داماام سەھوھ لەھەمدى
جىلىي خخە دە؛ او دا خكە چى دېبىخى پە اواز كى دنارىنىھ وو
لپارەفتىنە دە، نولەھەمدى وجەھى پە لاسونو وھلو امر ورته شوى
دى، او خبىي بە نە كوي.

و- كله چى امام سلام و گرخوي نوبىخى بە سەمدىستى لە
مسجد نە وھى، او نارىنىھ بە ناست وي؛ تر خوچى لە بىخۇنە
خوک و نە وينى، ام سلمە رضي الله عنھا روایت كوي وايىي: كله
چى بە بىخۇلە فرض لە مونئە سلام و گرخاوه، نوبە پا خىذلىي،
او پىغمەر ﷺ او كومو كسانو چى ورسە لە مونئە كرى وو هغۇرى
بە تر كوم وخت پوري چى بە الله غۇنىتلى ناست بە وو، او كله
چى بە پىغمەر ﷺ پا خىذنۇ نور خلک بە ھەم پا خىذلە.
زەرىي وايىي: زەمونى پە نظر سوالىدە اعلم- هەغە ددى لپارە چى

(١) يعنى پە تسبيح (سبحان الله) ويلو سرە دى امام تە فتحە او خبىر كېرى،
چى خطاشوى دى، او بىخە بە دلاسونو پە وھلو سرە امام تە فتحە او
خبىر ور كوي. (زىيارەن)

کومي بشني وتلي تولي ختمي شي^(١).

امام شوکاني وايي: په نومري حديث کي دا خبره ثابته شوه چي امام ته بنايي دمقتديانو دحالت مراعت وکري، او له هغه کارنه ډډه وکري چي له هغه نه کوم ناروا کار مينځ ته رائي، او دتهمت له ځایونو نه ځان خوندي وساتي، او دا خبره ثابته شوه چي په ليارو کي دنسخو او نارينه وو اختلاط او ګډوالی مکروه

او ناروا دي، خه دا چي په کورونو کي وي^(٢).

امام نووي رحمت الله عليه وايي: دنسخو او نارينه وو دجماعت په لمانځه کي لاندي توپيروننه شته:

اول: جماعت لمونځ دنسخو لپاره هومره موکد او ټينګ سنت ندي، کوم چي دنارينه وو لپاره دي.

دوهم: دنسخو امام به دهفوی په مينځ کي درېږي.

درېم: یوه بشخه به دنارينه شا ته درېږي، نه څنګک ته یي، په خلاف دنارينه.

(١) بخاري روایت کري دي، (الشرح الكبير على المقنع) ٤٢٢/١ دی وکتل شي.

(٢) نيل الاوطار ٣٢٦/٢.

خلورم: که یي دنارينه وو سره دخو صفوونو په شکل لمونخ کاوه، نو اخیر صف له اول صف نه غوره او بهتره دی^(١). او له تيرو خبرونه دا معلومه شوه، چي دنارينه وو او بسخو په مينځ اخلاق او یوځای والي حرام او ناروا دی.
ز- دا ختر لمانځه ته دېسخو وتل:

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: «أَمْرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ لُخْرِجَهُنَّ فِي الْفَطْرِ وَالْأَضْحَى: الْعَوَاتِقَ وَالْحَيْضَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَعْتَزِلُنَّ الصَّلَاةَ - وَفِي لَفْظِ الْمُصَلِّيِّ - وَيَسْهُدُنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ»^(٢).

ترجمه: له ام عطیه رضي الله عنها روایت دی چي وايي: پیغمبر ﷺ مونږ ته امر و کړ چي هغوي (يعني) پیغلي نجوني، او څواناني دېردي بسخي، او حائضي بسخي په کوچني اختر او لوی اختر کي (وعيد ګاه ته) ویاسو، او حائضي بسخي به دلمانځه خخه ډډه کوي، او په بل روایت کي وايي: دلمانځه خای نه به ډډه کوي- خود خير او د مسلمانانو د دعوا لپاره به

(١) المجموع ٤٥٥/٣

(٢) جماعت روایت کړي دی

حاضر بري.

شوکاني وايي: دا حدیث او ددي په خير نور احاديث پدي خبره دللت کوي چي په اخترونو کي وعيid گاه ته دبشو وتل روا دي، که واده کري، که خوانه وي، حيضداره وي، او که بودي، تر خو چي په عدت^(١) کي نه وي، او يا يي په بھر وتلو کي فتنه او فساد نه وي، او يا خه عذر ونلري^(٢). او شيخ الاسلام ابن تيميه وايي: چي ومسلمانو بشحو ته دا خبره وشوه چي دجمعی او دجماعت لمانخه نه يي په کورونو کي لمونخ بهتره دي، خو داختر لمونخ داسي ندي، خکه هفوی ته يي امر کري دي چي داختر لمانخه ته ولاري شي، او شايد - والله اعلم - چي اسباب به يي داوي:

اول: اختر په کال کي يوازي دوه خله دي، نو په هفه کي دجمعی او دجماعت دلمانخه خلاف دبشو حاضريدل روا شول.
دويم: داختر لمونخ بدل (قائم مقام) نلري، خو دجمعی او

(١) عدت هفه شرعی مودي ته وايي چي بشخه يي باید له طلاق نه وروسته په کور کي تيره کري (ثيابون)

(٢) نيل الاوطار ٣٠٦/٣

جماعت لمونخ داسی ندی، خکه په کور کي دېنځي دغرمي (ظهر) لمونخ دجمعي دلمانځه په عوض کي دي.

دریم: داختر لمونخ دېنستي او صحراء ته دالله دذکر لپاره وتل دي، نو هغه له بعضی اړخونونه له حج سره مشابهت لري، نو خکه خولوی اختر دحج په وخت کي دي، تر خود حاجيانو سره سمون (موافقت) راشي^(۱).

او شافعيانو (شافعي مذهبيانو) دېنځو وتل اختر لمانځه ته پدې شرط روا بولې چې بنايیست ونلري.

امام نسوی وايی: شافعي او اصحابو (دمذهب ستر عالمانو) ويلی دي: هغه بسخو ته چې بنايیست (ښکلا) نلري داختر لمانځه ته تلل روا دي، اما دېنایيسته (دولناکو) بسخو تلل مکروه دي، او بیا وايی: او که چیري بسخی وخي نو بهتره ده چې په زړو کالیو کي ووزي، او داسی کالی به نه اغوندي (نه اچوي) چې دوي ته دچا پام راواړوي، او بهتره ده چې په اوړو سره بدن پاک کري، او خوشبوئي وهل ورته مکروه دي، او دا تول دهغه زړو بسخو لپاره دي چې دچا اشتها (شهوت) ورته نه

کيبري، اما خواني او بنایست لرونکي بنسخی او کومي چي دچا
اشتها (شهوت) ورته پيدا کيبري، هغوي لپاره داختر لمانخه ته
تلل مکروه دي، خکه چي پدي کي ددوی لپاره او دنورو لپاره
دفتني او فساد ويره شته. که چيري وویل شي چي دا دام
عطيه) دمخکني حدیث سره مخالف دي، نو په جواب کي وايو:
په بخاري او مسلم کي دعائشي رضي الله عنها نه روایت دي وايي:
که چيري پیغمبر ﷺ کوم کارونه چي بنسخی بي کوي ليدلي
واي، نو هغوي به بي (له وتلو) نه منع کري واي، لکه خنگه چي
دبني اسرائيلو بنسخی منع شوي وي، او پدي چي فتنی او دشر
اسباب پدي زمانو کي دير زيات دي، چي داسلام په اوله زمانه
کي داسي نه وه، والله اعلم^(١).

زه وايم: او زمون په زمانه کي له تولونه زيات دي.
او امام ابن الجوزي وايي: زه وايم: مونږ مخکي ددي خبري
بيان وکړ چي دبئخو وتل روا دي، لیکن که دوی دفتني سبب
جور شي او یا دوی ته فتنه پيښه شي نوله وتلو نه بي منع کول
بهتره دي، خکه داسلام داولي زمانی بنسخی داسي نه وي کومي

چى دىن زمانىي بىشى دى، او هىدا رنگە نارىنە (هىم داوس زمانىي دنارىنە وو پەشان نە وو)^(١)، يىنى ھفوى دغىمىي تقوى خاوندان وو.

نو مسلماني خورى اتەلدا رنگە اقوالونە پوهىرى چى دا ختر لمانخە تە دى وتل شرعاً روا دى، خو پىدى شرط چى دا وتل بە پە اخلاقو او پىردى كى وي او دالله جىلھە درضا لپارە بە وي، او ددى لپارە چى دى مسلمانانو پە دوعا كى بىرخە واخلى او داسلام دشعايرو^(٢) اظهار وشى، او ددى لپارە نە چى خپل بنايىست او بىكلا بىكىارە كىرى او خان دفتىنى سره مخامىخ كىرى، نو دى تىكىي تە زىياتە توجە پىكار دە.

(١) احکام النساء ص ٣٨.

(٢) داسلام شعائر: لىكە دى جماعت لىمونخ، دا ختر لىمونخ، حج او داسىي نور كوم چى داسلام دى دىن ظاھرى علاتم گىنل كىرى (زىبارن)

شېزم فصل

دېنخو د جناري احکام:

الله ﷺ په هر انسان مرگ مقرر کړي دی، او یوازي الله ﷺ دبقاء او پاينېت خاوند دی، هغه فرمایي: ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْأَكْرَامِ﴾ [الرحمن سورت: ۲۷ آيت].

ترجه: او باقي به وي مخ ستا د پروردگار چي دلوي او عزت ورکولو خاوند دي.

او د انسان د جناري لپاره یې خاص احکام گرخولي دي چي روندي کسان یې باید عملی کړي، او مونږ پدې فصل کې بنخو پوري مخصوص احکام بیانوو:

۱- دېنخو مړي ته باید بنخو غسل ورکړي، او نارینه وو ده ګي غسل رواندی، خو میره ته روا ده چي خپلی بنخو (کوروالا) ته غسل ورکړي.

او د نارینه مړي ته به نارینه غسل ورکوي، او بنخو ته ده ګه غسل رواندی، خو بنخو ته روا ده چي خپل میره ته غسل ورکړي، څکه چي علي عنده رضي الله خپلی بنخو د پیغمبر

لور فاطمه رضي الله عنها ته پخپله غسل ورکري وو، او اسماء بنت عميس رضي الله عنها خپل ميره ابو بكر الصديق رضي الله عنها ته پخپله غسل ورکري وو.

۲- دېسخي کفن په پنخو سپينو جامو کي بهتر دی، چي يو به لنگ (ازان) وي چي (دnamه او خنگنو تر مينځ) پکي پتې شي، او بل به پورنۍ (خادن) وي چي پرسريي واچول شي، او بل به قميص وي چي بدن يې پت کري، او بل به دوي توبه (کپري) وي چي ددي نورو دپاسه واچول شي (او تول بدن پکي پت شي، لکه خنگه چي ليلی الثقفيه عنمارضي الله روایت کوي وايي: زه په هفو کسانو کي وم چي ام کلثوم رضي الله عنها دېغمبر صلواته لور ته يې دمرپني په وخت غسل ورکر، نو اول شې چي پېغمبر صلواته مونږ ته راکړ لنگ (ازان) وو، بيا قميص، بيا پورنۍ (خادن)، بيا يوه لويه جامه، او بيا يې يوه بله جامه ورواغوستله^(۱).

امام شوکاني وايي: او دا حدیث پدی دلالت کوي چي دېسخي شرعی کفن عبارت دی: له لنگ (ازان)، قميص (چي توله بدن پتوي)، پورنۍ، او دوو نورو جامونه (چي تول بدن پت

(۱) احمد او ابو داود روایت کري دی.

کرپی)^(۱).

۳- دنسخی دسر دوینستو حکم: دنسخی وینسته باید دری چوتی (کوڅخی) شی، او شاته وارول شی، لکه خنگه چی ام عطیه رضی الله عنہا دیغمبر ﷺ دلور دغسل طریقه داسی بیانوی: نو وینسته یی مورب دری چوتی (کوڅخی) کړل، او بیا مو دهغی شاته وارول^(۲).

۴- بسخو ته جنازی سره دتللو حکم: له ام عطیه رضی الله عنہا نه روایت دی چې وايی: مونږ د جنازی سره دیو خای تللو نه منع شوی یو، خودا حکم یی مونږ ته په تینګه نه وو کرپی^(۳)، نو دا منع په ظاهره کې د حرامیدو په معنا ده، اما دا چې هغه وايی: په دی حکم باندی یی مونږ ته تینګارنه وو کرپی. نو شیخ الاسلام ابن تیمیه پدی باره کې وايی: کیدای شي چې دهغی مقصد داوي چې: د منع تاکید یی نه وو کرپی، او دا د حرمت حکم نه پورته کوي، او کیدای شي چې هغې گمان کرپی وي چې

(۱) نیل الاوطار ۴۲/۴.

(۲) بخاری او مسلم روایت کرپی دی.

(۳) بخاری او مسلم روایت کرپی دی.

دا منع دحرمت لپاره نده، خو زمونږ لپاره دیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم قول
حجت دی، نه دبل چا گمان ^(١).

٥- دبشو لپاره دقبرونو زیارت حرام دی: له ابو هریره
رضی الله عنہ نه روایت دی وایی چی پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم فرماییلی دی:
«لَعْنَ اللَّهِ زُوَّارَاتُ الْقُبُورِ» ^(٢).

ترجمه: الله صلی الله علیه و آله و سلم په هغونو بنسخو لعنت ویلی دی چی قبرونو ته
دیر زیات خی.

شیخ الاسلام ابن تیمیه وایی: دا حبره واضحه ده که چیری
بسخی ته دا دروازه خلاصه شي (يعني دجنازي سره دوتلو اجازه
ورکره شي) نو دابه دهغوي دبی تابي، او ویر کولو، او چيغی
و هلو سبب و گرخی، څکه بسخه کمزوري ده، او ډیره بي صبري
او بي تابي کوي، او همدارنګه دبсхی ژرا به دمري دتكلیف او
عذاب سبب شي، او لدی نه علاوه دهغوي اوواز اوریدل او
هغوي ته کتل به دنارینه وو لپاره دفتني سبب وي، لکه خنګه

(١) مجموع الفتاوى ٢٤/٣٥٥.

(٢) احمد، ابن ماجه، او ترمذی روایت کړی دی، او ترمذی هغه صحیح
بللی دی.

چي په بل حدیث کي راغلي دي: «فَإِنَّكَنَّ تَفْتَنَ الْحَيَّ، وَتُؤْذِنَ الْمَيْتَ».

ترجهه: خکه تاسو ژونديو ته دفتني او دمرې ته دعذاب سبب گرځي.

نو پدې چي دېنخو لپاره دقبرونو زیارت د ډېر و حرام کارونو سبب او ګمان گرځي، ده ګوی په حق لپاره او هم د نارينه وو لپاره، او دلته دا حکمت (يعني نومړي احتمال) دپوره تشخيص او تعین وړ ندي، نو هیڅ نشي کيدلائي چي ده ګه مقدار اندازه ولګول شي کوم چي دداسي ناوره او ناروا کارونو درامینځ ته کيدلو سبب نه گرځي، او نه ديو او بل په مینځ کي فرق کيدلائي شي، او د شريعت له اصولو او بنسټونو یو دادی چي ديو شرعی حکم اصلی حکمت بىکاره او روښانه نه وي، نو شرعی حکم ده ماغه حکمت په احتمالي او ممکنه حالت او یا خای پوري تړل کېږي، نو دا کار (دقبرونو زیارت) حرام دی، تر خو دداسي ناروا کارونو مخه ونی يول شي، لکه خنګه چي دېنځي دنه زینت ته کتل ناروا دي خکه چي دا دفتني سبب گرځي، او دېر دې بېنځي سره یواخي یو خای کيدل، او یا هغې ته کتل ناروا دي (خکه چي دا ديو لوی ناروا کار يعني زنا سبب

گرخی)، او دقبرونو په زیارت کولو کي کوم داسی مصلحت او منفعت هم نشته چي ذکر شوي فسادونو او اضرارو او ناواره اثارو مخنيوی وکړای شي، خکه له زیارت کولو مقصد دعوا

کول دي، او دا کار دېنځي لپاره په کور کي هم ممکن دي^(۱).

۶- په زوره ژړا حرامه ده: یعنی دا چې په زوره زوره او په چغو چغو وزارې، او کالې (جامې) خیری کړي، او مخونه ووهی، او وېستان وشكوي، او مخونه او پوزي توري کړي، او پر مرې باندي په بیتابې سره چيغې ووهی، او بسراوې وکړي، او داسې نور کارونه وکړي چې دالله ﷺ په قضا وقدر باندي دنارضائیت (نا خوبنۍ) او بي صبرې پکښې وي، نو دا تول کارونه حرام، او لویه گناه (کبیره گناه) ده، په بخارې او مسلم کې راغلې دی چې پیغمبر ﷺ فرمایي: «لَيْسَ مِنْ لَّهُمَّ
الْخُدُودُ، وَشَقَّ الْجِيُوبَ، وَدَعَاعَ بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ».

ترجمه: هغه خوک چې (دچا په مرګ باندي) مخونه ووهی، او کالې وشكوي، او یا د جاهليت^(۲) کارونه وکړي (یعنی چيغې

(۱) مجموع الفتاوى ۳۵۵-۳۶۶/۲۴.

(۲) جاهليت د اسلام نه مخکي دوري ته وايې.

وهي، او بنيري وکري) نو هغه زمونه خخه ندي (يعني داسلام او سنت په طريقه ندي برابن.

او همدارنگه دبخاري او مسلم په بل حدیث کي داسي راغلي چي پيغمبر ﷺ له هغه چانه بيزاره دی چي دغم او مصیبت په وخت کي چيفي و وهي، او وينته وشكوي، او کالي (جامي) په خان خيري کري.

او په مسلم کي همدارنگه راغلي دي: چي پيغمبر ﷺ په هغه چا لعنت ويلی دی چي چيفي وهي، او يا په يا يسي واوري دلو ته په خپله خوبنه ناست وي.

نو مسلماني خوري تاته لازمه ده چي دمصیبت په وخت کي داسي ناروا کار خخه خان و زغوري (وساتي)، او صبر وکري او (له الله نه اجر و غواوري)، نوبه دا مصیبت ستا دکناهونو کفاره او دنيکيو او اجرونو دزياتوب سبب و گرخي.

الله ﷺ فرمائي: «وَتَسْبِلُونَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثُّمَرَاتِ وَبَشْرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُّصِيَّةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ» [دالبقره سورت:

۱۵۷-۱۵۵ آیتونه].

ترجه: او مونږ به هرومرو (ضرور) تاسو ازمايو په یوه شي سره لکه ویره (له دېسمن نه)، او لوره (ولره او قحطی)، او دمالونو کموالی (په افتونو سره)، او دنفسونو (په قتل، مرگ، او مرض سره)، او دمیوو (په افتونو سره)، او صبر کونکو ته زیری ورکره، هغه کسان چي کله ورته مصیبت ورسیبی نو وايسي: بیشکه مونږ دالله (په ملکیت کي) یو او هغه ته بیا ورتلونکي یو (په اخترت کي)، په همدغو کسانو به ددوی دپروردگار لخوانه ستایني (بخښني) او رحمت وي، او همدوی دسمی لاري موندونکي دي.

هو، داسي ژرا روا ده چي په چغو سره نه وي، او ناروا کارونه ورسره ونکري، او دالله دقضاء او قدر نه پکي ناراضه او ناخوبنه نه وي، خکه ژرا دمري لپاره رحمت وي، او په هغه سره زره نرميرې، او له څان نه دفع کول يې ممکنه نه وي، نو خکه خو هغه روا ده، او کيدای شي کله مستحبه او بهتره وي، والله المستعان.

اووم فصل

دېخو دروژي احکام

دروژي دمياشتى روزه نى يول په هر مسلمان نارىسنه او مسلمانى بىخى فرض ده، او هغه داسلام دارکانو خخه يو رکن، او دېنسىونو خخه يى يو لوى بنسىت او اصل دى، اللہ ﷺ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتُبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ [دالبقره سورت: ١٨٣ آيت].

تىرىجىه: اى هغۇ كسانو چى ايمان يى راپى دى! تاسو باندى روزه نى يول فرض شوي دى، لىكە خىنگە چى لە تاسونە مخكىي كسانو بىخوانى امتوونو باندى فرض شوي وە، اميد دى چى تاسو ووپىرىپى (او خان وساتى لە گناهونو نە).

نو كله چى انجلى بالغە شي، او دبلغ لە علامونە يوھ بىكارە شي، مىڭا حىض يى راشى نو روزه په هغه فرضىپى، او كله انجلى تە پە نەھە^(٩) كىنلى كى حىض راشى، نو بعضى نجونى نە پوهىپى چى پە دغە وخت كى روزه پرى فرض ده، نو روزه نە نىسى، فىكىر كوي چى دا ورە (كۆچنى) ده، او دكور

مشران هم دروزى نىيولۇ وينا ورتەنە كوي، چى دا كار داسلام دىولۇي ركىن پە ترك كولۇسرە يولۇي تقصىر او بى غوري دى، نو كە چا داسىي وکرە، نوبىيا پە هەغە باندى فرض دە چى دەھفىي روزى قضاي راوري چى دھىپ دشروع نە يى پرى اىينسى دە، كە خە هم دىر وخت پرى تىر شوی وي، خەكە هەغە روزە لادەھفىي پە ذەمە كى پاتە دە^(١).

رۇزە پە كۆمۈ كىسانو فرض ٩٥

كىلە چى دروزى مىياشت داخىلەشى نو پە هر مسلمان نارىنە او بىشى باندى چى بالغ، لە مرض نە سالىم، او مسافرنە وي (مقىيم وي) روزە نىيول فرض دى، او كە خۇك مسافر او يا مريض وي دروزى پە مىياشت كى نو هەغە تە روزە خورپۇل روا دى، او بىا بە دەھىه ورخۇ قضايىي پە بىل وخت كى راوري، اللە خەلەلە فرمابىي: «فَمَنْ شَهَدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلِيَصُمِّمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخْرَى» [دالبقرە سورىت: ١٨٥ آيت].

ترجمە: او خۇك چى لە تاسونە دا مىياشت وگورى نو ضرور

(١) او پە داسىي بىشى باندى دروزى دقضايىي نە علاوه دھرى روزى پە بىدل كى يوه مسکىن تە يۇنىم كىلۇ خوارپە ور كول هم فرض دى.

بە روزه نىسى، او كە خوک مريض او يا مسافر وو، نو (ددى ورخۇ) پە شمار بە نورى ورخى (قضايىي روزه نىسى) . او همدارنگە كە خوک دىر زور او سپىن بىرى (شىخ فانى) وي او روزه نشى نىولاي، او يا داسى يو دوامدارە او دائىمى مرض ولرى چى دجوروالىي (رغيدو) اميد يى نه وي، نروي كە بىخە نوروزه بە خورى او دهري روزى پە عوض كىي بە يو مسکين تە نىم صاع (تقرىباً يۇنىم كىلىۋ) دخپل وطن خوارە ورکوي، اللە حَمَّلَ فرمایي: **﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٌ مِسْكِينٌ﴾** [دالبقرە سورت: ١٨٤ آيت].

ترجىھ: او پە هفو كسانو چى (دروزى نىولۇ طاقت نلىرى ومسكين تە دفديي پە دوول خوارە ورکول لازمى دە. عبد الله بن عباس رضي الله عنهمما وايىي: دا دەفە چا لپارە دە چى زور او سپىن بىرى (شىخ فانى) وي او دجوريدلو اميد يى نه وي ^(١) . او هفە مريض چى دممرض نه يى دجوريدلو (رغيدو) اميد نه وي هفە هم دزور سپىي پە شان دى او ھماگە حكم لرى، او پە دوارو باندى دروزى قضايىي نىستە، ئىكە چى ورتە ممكىنە ندە،

(١) بخارى روایت كىرى دى.

او د (یطیقونه) معنی په ایت کي داده: چي ډير په مشقت او تکلیف سره کولای شي روزه نیسي.
 او د بسخي لپاره خه خاص عذرونه شته چي و هغه ته دفرضي روزي خورل روا کوي، او بیا به ده ګه په شمار نوري ورخي قضائي روزه نیسي.
 او هغه عذرونه دادي:

۱- حیض او نفاس:

د حیض او نفاس په وخت کي د بسخي لپاره روزه نیول حرام دي، او د هغه قضائي راولو ورباندي فرض دي، په بخاري او مسلم کي له عائشی رضي الله عنها نه روایت دي چي کله یوی بسخي پونښنه خني وکړه: چي ولی حائضه بسخه دروزي قضائي راوري او دلمانخه قضائي نه راوري؟ نو هغه په جواب کي وویل: مونږ ته دروزي په قضائي راولو سره امر کيده، خو دلمانخه په قضائي راولو سره امر راته نه کيده. نو عائشی رضي الله عنها دا خبره بیان کړه چي دا حکم له هغه شرعی احکامو نه دی کوم چي په هغه کي باید یواхи د شرعی نص (قران او سنت) متابعت وشي.

ددی حکم حکمت: شیخ الاسلام ابن تیمیه وايي: او هغه وينه چي له حیض سره را وحی نو په هغه کي دویني راتلله دي،

او حائضه بسخه کولاي شي روزه ونيسي کله یي چي وينه نه راوخي، نوروزه یي پدي حالت کي داعتدال او سلامتيا روزه ده، پدي چي په هفه وخت کي له هفه هفه وينه نه وخي کومه چي ددي بدنه دطاقت او تقوسي سبب ده، اما په حيض کي روزه نيوں پداسي وخت کي وي چي له هفه نه وينه وخي، چي هفه به دهفي بدنه کمزوري کري، او روزه به یي داعتدال او سلامتيا له حالت نه بيرون کري، نو خكه ورته امر شوي چي دحیض په ورخو کي روزه ونه نيسی^(١).

٢- دحمل او ماشوم ته دشودو ورکولو په وخت کي: پدي دوو حالتونو کي روزه نيوں بسخی او يا ماشوم ته، او يا دوارو ته تاوان او ضرر رسوی، نو خكه خو پدي حالاتو کي ورته روزه خورل روا دي، خو که چيري کوم ضرر چي دهفعه په وجه یي روزه خورلی ده هفه یوازي ماشوم ته متوجه وي، او مورته یي نه ويي متوجه، نو دخورل شوو ورخو قضائي به راوري، او دهري ورخي په عوض کي به یوه مسکين ته خواره ورکوي، او که نومري ضرر مورته متوجه وي، نو یوازي

قضایی به راوري، (او فديه ورياندي نشته)، پدي دليل چي
حملداره بسخه او کومه چي ماشوم ته شودي ورکوي دالله ﷺ
ددغه قول په عمومي حکم کي داخلی دي چي فرمایي: «وَعَلَى
الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةً طَعَامٌ مِسْكِينٌ» [دالبقرة سورت: ۱۸۴ آيت].

ترجهه: او په هغو کسانو چي (دروزي نیولو) طاقت نلري
ومسکين ته دفديي په ډول خواره ورکول لازمي ده.

حافظ ابن کثیر رحمت الله عليه وايي: حملداره بسخه او
هغه بسخه چي ماشوم ته شودي ورکوي، کله چي په خپلو
خانونو او ماشومانو وویرېري، نو پدوي کي هم همدا علت او
سبب موجود دی (کوم چي په آيت کي ذكر شو^(۱)).

او شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: که چيري
حملداره بسخه په خپل ماشوم وویرېري، نو روزه به خوري، او
دھري ورخي په عوض کي به یوه ورخ قضایي نيسی، او هم به
دھري ورخي په بدل کي یوه مسکين ته یورطل (تقریباً نیم
کيلو خواره ورکوي^(۲).

(۱) تفسير ابن کثیر ۱/۳۷۹.

(۲) مجموع الفتاوى ۲۸/۳۱۸.

يۇ خۇ پاملىنى:

١- مستحاصه: هەفە بىئىخى تە وايىي چى وىنە يى دھىض وىنە نە وي لىكە خىنگە چى مىخكى دەھە بىيان وشۇ- نۇ پەر ھەفي روژە فرض دە، او ھەفي تە د استحاصى بىمارى پە وجە روژە خورپ روا نەدە.

شىخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه دھانضى بىئىخى دروژى خورلولە بىيان نە وروستە وايىي: خۇ استحاصە ددى خلاف دە، خكە چى هەفە پە تولو وختۇنۇ كى وي، او (دېنىدەلى) لپارە يى كوم تاڭلى وخت نشته چى پە هەفە كى روژە ونىسى، او لە هەفە نە ئان ساتل ممكىن نە دى، لكە دخواڭرخىدل، او لە زخمونى نە وىنە راتلىل، احتلام (پە خوب كى غسل اوېتلى)، او داسىي نورو پە شان چى يو تاڭلى او معىن وخت نلىرى چى ورنە ئان وساتلىشى، نو خكە خۇ استحاصە دھىض پە شان دروژى نىلولۇ مانع ونگرخىد^(١).

٢- پەھانضى، حمل دارە، او شودى ورکونكى بىئىخى باندى فرض دى چى دخورپ شويو روژو قضايىي دراتلونكى

رمضان نه مخکی راوري، او چي خومره ژروي هغومره به بهتر وي، او کله چي دراتلونکي رمضان پوري يوازي دقتا شويو روزو په اندازه شپي پاتي شي، نو په دوي باندي دتيرو روزو قضايي فرض ده، تر خو بله دروژي مياشت داخله نشي پداسي حال کي پدوي باندي دتير رمضان روزي پاتي وي، او که چيري بله در رمضان مياشت داخله شي او مخکيني روزي پري پاتي وي، نو که دا تاخير (وروسته کول) دکوم عذر په وجه نه وو، نو بيا به وروسته ده گه قضايي راوري، او هم به دهري روزي په عوض کي یوه مسکين ته خواره ورکوي (فديه به ورکوي)، او که دعذر په وجه وو، نو يوازي قضايي به يسي راوري، او همدارنگه که هغېي دمرض او ياسفر په وجه روزي خورلي وي، نو ده گه حکم ده گي دېسخېي په شان دی چي دحیض په وجه يسي روزه خورلي وي، او مخکي ده گه بیان وشو.

۳- که چيري دېسخېي ميره (خاوند) په کور کي حاضر وي، نو دېسخېي ته روانده چي بيله دميره داجازي نه نفلي روزه ونیسي، په بخاري او مسلم او نورو (دحدیث کتابونو کي) له ابو هریره رضي الله عنه خخه روایت دی وايي: چي پيغمبر ﷺ فرمایلي: «لَا يَحُلُّ لَامْرَأَةَ أَنْ تَصُومَ وَرَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا يَذْنَهُ»، وفي بعض الروايات عند أحد وأبي داود: «إِلَّا رَمَضَانَ».

ترىجمە: وھىخ بىخى تە رواندى چى (نفلى) روزە ونىسى، پداسىي حال كى چى مىرە بىي پە كور كى وي، مگر دەھە پە اجازە، او داھمد او ابو داود پە بعضى رواياتو داسىي فرمائىي: مگر فرضي روزە، (يعنى هەغە بىلە اجازىي دمىرە نىولالى شى). خو كە چىرى مىرە ورتە دنفلى روزىي نىولوا اجازە وکرى، او يا پە كور كى حاضر نە وي، او يا مىرە ونلىرى، نو ورتە مستحب دە چى نفلى روزە ونىسى، خصوصاً پە هەغە ورخو كى چى روزە نىول يىي مستحب وي، لكە ددوشىنى، او پىنجشىنى ورخ، او دھرىي مياشتى نە درى ورخى، او دشوال شىپە ورخى، او دذى الحجى لسمە، او دعرفات ورخ، او دعاشوراء ورخ او ورسە يوھ ورخ مخكى او يا وروستە. خو هەغى تە نەبنايىي چى نفلى روزە ونىسى او پەرەغى باندى دفترىي روزىي قضايىي پاتىي وي، نو اول بە قضايىي روزە نىسى، واللە اعلم.

٤- كە چىرى حائضە بىخە پە رمضان كى دورخى پە مىيئەن لە حىيىن نە پاکە شى، نو هەغە پاتىي ورخ دى روزە ونىسى، او بىا دى دەھە قضايىي لە هەفو ورخو سە راۋىرى چى دەحىيىن پە حالت كى يى خورلى دى، او دپاکىدلو وروستە دپاتىي ورخى نىول دروزى دوخت داھترام پە وجە پە هەغى فرض دى.

اًتِمْ فَصْل

د پښې د حج او عمرې احکام:

د بیت الله شریفی حج هر کال په اسلامی امت فرض کفایتی دی، او پر هر هغه مسلمان باندی چې د حج دفرضیت شرطونه پکښی موجود وي، یو خل په عمر کې حج کول فرض دي، او لدی نه اضافه مستحب او نفلی دي. حج داسلام دارکانو خخه یورکن دي، او هغه وښخي ته د جهاد په عوض کي دي، لکه خنگه چې عائشه رضي الله عنها وابي: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ: الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ»^(۱)، وللبعخاري عنها أنها قالت: يَا رَسُولَ اللَّهِ، تَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلُ الْعَمَلِ، أَفَلَا تُجَاهِدُ؟ قَالَ: «لَكِنْ أَفْضَلُ الْجِهَادِ حَجَّ مَبْرُورٌ».

ترجمه: اي رسول الله اي پر بسخو باندی جهاد شته؟ هغه وفرمایل: هو، پر هغوي باندی داسي جهاد دي چې جنګ به پکښي نه وي، هغه حج او عمره ده، او د بخاري په روایت کي

(۱) احمد، او ابن ماجه په صحيح سند سره روایت کړي دي.

عائشه رضی الله عنها و ایسی: ای رسول الله، مونږ جهاد دیلو سو اعمالونه بهتر گنهو، نو ایا جهاد و نکرو؟ پیغمبر ﷺ و فرمایل: لیکن بهترین جهاد نیک او قبول شوی حج دی.
او په حج کی دنبخو لپاره خاص احکام دی، چی له هغی جملی نه دادی:

۱- دمَحْرَم موجودیت: دنارینه او بسخی دحج کولو عام شرطونه دادی: اسلام، عقل، ازادي، بالغیدل، مالي قدرت او توانایی، او دنبخی لپاره خاص شرط دمَحْرَم موجودیت دی چی له هغی سره به وحج ته سفر کوي، او هغه به دنبخی میره وي، او یا هغه خوک چی ابدي نکاح يي ورسره دنَسَب په وجه حرامه وي، لکه دهغی پلار، زوي، ورور، او یا هغه خوک چی نکاح يي ورسره په یوه مشروع او روا سبب حرامه وي، لکه دهغی رضاعی^(۱) ورور، او یا دمور میره پلندن، او دمیره زوي (دبني زوي).

او ددي خبری دلیل هغه حدیث دی چی ابن عباس عنمارضی الله روایت کړی دی وایسی چی له پیغمبر ﷺ نه يي

(۱) رضاعی ورور هغه ته وایسی چی دواړو دیسوی بسخی شودی رودلي وي. (ژیارن)

اوريدلي چي په خطبه کي يسي ويل: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِإِمْرَأَةٍ إِلَّا
وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ» فقام رَجُلٌ
فقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَةً وَإِنِّي أَكْتَبْتُ فِي
غَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: «فَأَنْطِلِقْ فَحُجَّ مَعَ امْرَأَتِكَ»^(۱).

ترجمه: هیخ سپری به له بسخی سره نه یو خای کیبری، مگر دا
چي دهفي مَحْرَم به موجود وي، او هیخ بسخه به بیله مَحْرَم نه
(یوازي) سفر نه کوي، نو یو سپری ودرید او ویي ويل: اى رسول
الله! زما بسخه دحج په قصد له کور نه وتلي ده، او زه له فلانی
غزا (جنگ) لپاره تعین شوي يم، پیغمبر ﷺ (ورته) وويل: لار
شه او له خپلي بسخی سره حج وکړه.
او له ابن عمر رضي الله عنہما نه روایت دی وايسي: پیغمبر ﷺ
فرمایلي دي: «لَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةٍ إِلَّا مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ»^(۲).

ترجمه: بسخه به ددریو ورخو لپاره سفر نکوي، مگر دا چي
مَحْرَم به ورسره وي. او پدي باره کي ډير حدیثونه راغلي چي

(۱) بخاري او مسلم روایت کړي دي.

(۲) بخاري او مسلم روایت کړي دي.

بنخه منع کوي چي حج ته او یا بل خاي ته بيله محرم نه سفر وکري، خكه بنخه ضعيفه او کمزوري ده او په سفر کي درنگارنگ تکلیفونو او مشکلاتو سره مخامنخ کيربي چي دهفو مخنيوي يوازي نارينه کولاي شي، او لدی نه علاوه بنخه ته دفاسقانو لخوا هم تکلیف رسيدلای شي، نو خكه دمحرم موجوديت ضروري دی ترخو له دا ډول تکلیفونونه دهفي ساته او حفاظت وکري.

او کوم محرم چي باید دبنخه سره په حج کي ملګري وي، دهفه لپاره شرط دادی چي عاقل، بالغ، او مسلمان وي، خكه کافر داطمينان او اعتماد وړندی، او که چيري بنخه په دغه شرایطو سره محرم پيدا نکري، نو ضرور به بل خوک مکلف کوي چي دهفي لپاره حج وکري.

۲- که چيري حج نفلی وي نو دهفه لپاره یي دميره اجازه شرط ده، خكه په حج کي دميره حق بیخایه کيربي، په مغنى کي راغلي دي: ميره کولاي شي بنخه دنفلی حج نه منع کري، ابن المنذر وايي: تول هفه علماء چي زه پري علم لرم-پدي خبره متفق دي چي ميره کولاي شي بنخه دنفلی حج نه منع کري، او دا خكه چي دميره حق پر بنخه فرض دي، نو ورته روا نده چي هفه پداسي کار سره ضایع کري چي هفه فرض نه وي،

لکه دبادار او مریي په شان^(۱) (يعني لکه خنگه چي مریي ته روا ندي چي دبادار فرضي حق په یو غير فرضي کار سره ضايع کري).

۳- بسخه کولائي شي چي دنارينه لپاره (په نيا بت کي) حج او عمره وکري، شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وائي: بسخی ته په اتفاق دعلمماو روادي چي دبلي بسخی په عوض (نيابت) کي حج وکري، لوري وي او که بيله هغه نه بل خوك، او همدارنگه دخلورو امامانو (ابو حنيفة، مالك، شافعي، او احمد) او اکشرو علمماو په نظر بسخی ته روا دي چي دسرپي لپاره (په نيا بت کي) حج وکري، لکه خنگه چي پيغمبر ﷺ دخشمی دقبيلي ديو بسخی په جواب کي چي ويل بي: يا رسول الله! پر بندگانو باندي دالله ﷺ دحج فريضه زما په پلار هم فرض شوي ده پداسي حال کي چي هغه زور او سپين بيري، نو پيغمبر ﷺ هغې ته امر وکر چي دخپل پلار په عوض (نيابت) کي حج وکري، سره لدی چي دنارينه احرام دنسخی ترا احرام

کامل دی^(١).

٤- که چيري بىخى ته پداسىي حال کي حيض يا نفاس راشي چي حج ته روانه وي، نو که دا حرام په وخت کي وي، نو دا به دنورو پاکو بىخو په شان احرام تري، خکه دا حرام دتلولو لپاره پاکوالى شرط ندي.

په مغنى کي (ابن قدامه) وايي: او لنه خبره داده چي دبىخو لپاره دنارينه وو په شان دا حرام په وخت کي غسل کول روادى، خکه دا هم یو دحج دافعالونه دى، او غسل کول دھائضي او نفاس داره بىخى لپاره زيات دتاكيد وردى، نظر په هفه حدیث چي پدي باره کي راغلى دى، جابر رضي الله عنه وايي: حَتَّى أَتَيْنَا ذَالْحُلَيْفَةَ فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بْنُتُ عُمَيْسٍ مُحَمَّدَ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَأَنْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ أَصْنَعُ؟ قَالَ: «اغْتَسِلْي وَاسْتَفِرْي بِثُوبٍ وَأَخْرِمِي»^(٢).

ترجمه: تر خو چي مونې وذو الحليفي ته راغلو، نو له اسماء بنت عميسي نه محمد بن ابو بکر پيدا (تولد) شو، نو پيغمبر ﷺ

(١) مجموع الفتاوى ٢٦/١٣.

(٢) بخاري او مسلم روایت کړي دی.

ته يي سپری و استوه چي پونستنه خني و کري چي خه و کرم؟ پیغمبر ﷺ ورته وویل: غسل و کره، او (دونی په خای کي) کومه توته کښېرده، او احرام و تره. او له ابن عباس رضي الله عنها له پیغمبر ﷺ نه روایت کوي چي فرمایي: «الْفَسَاءُ وَالْحَائِضُ إِذَا أَتَيَا عَلَى الْوَقْتِ يُحْرِمَانِ وَيَقْضِيَانِ الْمَنَاسِكَ كُلُّهَا غَيْرُ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: نفاس داره او حائضه بسخه چي کله و میقات^(۲) ته راشي نو دواوه به احرام تري، او دکعبی دطوف نه بغیر به نور تمول (دحچ او یا عمری) اعمال په خای کوي. او پیغمبر ﷺ وعائشی ته امر و کر چي دحچ داحرام لپاره غسل و کري پداسي حال کي چي هفه حائضه وه^(۳).

او دحائضي او نفاس داره بسخی داحرام لپاره په غسل کي حکمت دادی چي (بدن) نظافت او صفائی یي وشي، او بد

(۱) ابو داود روایت کري.

(۲) میقات هفه معین خای ته وايي چي هلته احرام ترل کيري، او له هفه نه باید بیله احرامه خوک تير نشي. (ژیارون)

(۳) المغنی ۲۹۳/۳-۲۹۴.

بوسي يي لاره شي کوم چي دخلکو ديوخاي کيدو په وخت نورو ته دتكليف سبب گرخئي، او نجاست يي له مينخه لارشي. او که چيري ورته داحرام په حالت کي حيض يا نفاس راشي نو داحرام لپاره خه نقصان نلري، او په خپل احرام کي به پاته وي، او داحرام دمنواعاتونه به خان ساتي، او دکعبی طواف به نه کوي تر خو چي له حيض او نفاس نه پاکي شي او غسل وکري، او که دعرفات ورخ راشي او دوى پاکي شوي نه وي او دعمری احرام يي ترلى وي چي وروسته بيا له هفتي سره حج هم وکري، نو دوى به دعمری داحرام برسيره دحج احرام تري (دحج نيت به کوي) نو پدي سره به ددوی حج دقرآن^(۱) حج و گرخئي.

او دليل يي دادی چي عائشی رضی الله عنها دعمری احرام ترلى وو او حيض يي راغي، نو پيغمبر ﷺ پداسي حال کي ورغلو چي هفتي زهل، پيغمبر ﷺ وويل: «مَا يُنِكِّي كِلَّكِ لَعْلَكِ نُفِسْتِ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هَذَا شَيْءٌ قَدْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

(۱) دقرآن حج هفته دی په کوم کي چي عمره او حج په یوه احرام او یوه نيت سره وکري شي (ژيانون)

الفعلی مَا يَفْعُلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ»^(۱).

ترجمه: ولی ژاري، شايد چي حيض به دي راغلى وي؟ هغى ووبل: هو، پيغمبر ﷺ وفرمايل: داشى الله ﷺ دادم ﷺ په لوپو باندي مقرر کري دي، نو ته تول هغه افعال په خاي کره کوم چي يو حاجي يي کوي، خودکعبي نه طواف مه کوه. او دجابر رضي الله عنه په حديث کي چي بخاري او مسلم روایت کري وايسى: او پيغمبر ﷺ عائشى رضي الله عنها ته پداسي حال کي ورغلی چي هغى ژرل، نو پيغمبر ﷺ وفرمايل: «ما شائىك؟» قالت: شائى آنی قد حضت، وقد حل الناس ولم أخلل ولم أطف بالبيت، والناس يذهبون إلى الحجّ الآن، فقال: «إنَّ هَذَا أَمْرٌ كَبِيرٌ لِلَّهِ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاغْتَسِلِي ثُمَّ أَهْلِي بِالْحَجَّ»، فَفَعَلَتْ وَوَقَتَ المواقف حتى إذا طهرت طافت بالكعبة والصفا والمروة، ثم قال: «قَدْ حَلَّتِ مِنْ حَجْكِ وَعُمْرِكِ جَمِيعًا».

ترجمه: تاته خه پيښ شوي؟ هغى ووبل: زما حيض راغى، او تولو خلکو خانونه حلال کري دي (دعمری احرامونه يي

(۱) بخاري او مسلم روایت کري دي.

خلاص کړي دي)، او ما لاخان ندي حلال کړي، او نه مي دکعبې طواف کړي دي، او خلک او س حج ته روان دي، نو پیغمبر ﷺ و فرمایل: داشی اللہ ﷺ دادم ﷺ په لوپو مقرر کړي دي، نو ته غسل و کړه، او بیا احرام و تړه، نو هغې احرام و تړي، او تړول افعال یې په خای کړل، تر خوچې پاکه شوہ نو بیا یې دکعبې طواف و کړ او د صفا و مرووا سعی یې و کړه، نو پیغمبر ﷺ و فرمایل: (او س نو له حج او عمری دواړو خخه حلاله شوي (وو تلني).

علامه ابن القیم وايسي: صحیح او صریح احادیث په دي دلالت کوي چې عائشہ رضی اللہ عنہا اول د عمری احرام تړلی وو او بیا چې کله یې حیض راغی نو پیغمبر ﷺ و رته امر و کړ چې د حج احرام و تړي، نو پدی سره یې حج د قرآن حج و ګرخید، نو څکه خو پیغمبر ﷺ و رته وویل: «يَكْفِيكِ طَوَافُكِ بِالْيَتْمَ وَبَيْنَ الصَّفَّا وَالْمَرْوَةِ لِحَجَّكِ وَعَمْرَتِكِ»^(۱).

ترجمه: دکعبې (یو) طواف او د صفا او مرووا (یوه) سعی ستا د حج او عمری (دواړو) لپاره تاته کفایت کوي.

۵- کوم کارونه چې بسخه یې بايد د احرام تړلو په وخت کي وکړي: بسخه بايد د نارینه په شان د احرام په وخت کي غسل وکړي، او د نوکونو په اخیستلو، او ویښتانو لري کولو او بد بويي ورکولو (خوشبوی و هللو) سره خان پاک کړي، تر خو بیا د احرام په حال کي دی شیانو ته ضرورت پیدا نکړي، خکه چې هغه وخت بیا دا کارونه کول ممنوع دي، او که چېري د غو شیانو ته ضرورت نه وونو کول یې حتمي ندي، او نه هغه د احرام د خصوصیاتو خخه دي، او پروانلري چې پداسي عطرونو سره خان خوشبویه کړي چې تیز بوي ونلري، لکه عائشه رضي الله عنها چې وايي: *كُنَّا نَخْرُجُ مَعَ النَّبِيِّ فَلَمَّا إِلَى مَكَّةَ فَنَضَمَّدُ جِبَاهَنَا بِالسُّكُّ الْمُطَيَّبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ فَإِذَا عَرَقْتُ إِحْدَانَا سَالَ عَلَى وَجْهِهَا فَيَرَاهُ النَّبِيُّ فَلَا يَنْهَانَا*^(۱).

ترجمه: مونږ به د پیغمبر ﷺ سره (ومکي) ته تللو او د احرام تړلو په وخت کي به مو په خپلو تنديو (وچولی) باندي مشک و هل، نو کله چې به له مونږ نه ديوی (بدن) خولي شو نو مشک به یې پر مخ راتوي شول، او هغه به پیغمبر ﷺ ليدل خو له هغه

(۱) ابو داود روایت کړي دي.

خخه یي نه منع کولو.

شوکاني وايي: دېغمېرى سکوت ددي کار په جواز او روا والي دلالت کوي، خکه چي هغه دیوناروا او باطل کار باندي چپ نه پاتي کېرىي^(۱).

۶- داحرام دنيت سره به هغه خادري (بوقره) او نقاب ليري کري چي اغوسنېي يي وي، او بوقره او نقاب هغه دي چي مخ پتھوي او په هغه کېنى دستر گولپاره سورى وي چي بىخه له هغه نه گوري، دليل يي دبخاري دا حدیث دى: «لا تنتسب المحرمة»، يعني: احرام تپونکي بىخه به نقاب نه اچوي، او خادري خو له نقاب نه هم زياته ده. او همدارنگه به دستكلى (دستكشى) هم ليري کوي که يي مخكى له احرام نه اغوسنېي وي، او دستكشى هر هغه شي ته وايي چي دلاسونو دېتولو لپاره په لاسونو اغوسنل كېرىي. او كله چي بىخه دېيگانه نارينه وو سره مخامخ شي نو خپل مخ به بىلە نقابه او خادري نه په كوم بل شي لکه پورنى او يا جامى سره پتھوي، او همدارنگه له بىگانه نارينه وو نه به خپل لاسونه بىلە دستكلى نه په بل شي

لکه خپله جامي سره پتپوي، خکه دښخي مخ او لاسونه عورت ګنيل کيږي، چي له بيگانه نارينه وونه یې پتپول فرض دي، که داحرام په حالت کي او یا په بل حالت کي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: بسخه ټوله عورت ده، نو خکه ورته روا دي چي دخان دپتپولو لپاره جامي واغوندي، او د کجاوې له سیوري نه استفاده وکړي، خو پیغمبر ﷺ بسخه له نقاب او دستکلو اچولونه منع کړي ده، او دستکلي هغه پونښونو ته وايي چي لاسونو ته اغوشتل کيږي، او که بسخه خپل مخ پداسي جامه سره پت کړي چي له مخ سره نه نېللي، نو دا په اتفاق (د علمماوو) سره روا ده، خو که له مخ سره نېلليده نو صحیح داده چي دا هم روا ده، او بسخه مکلفه نده چي په لرکي یا لاس او یا بل شي سره جامه له خپل مخ نه ليري کړي (تر خوله مخ سره یې ونه نېللي)، خکه پیغمبر ﷺ دښخي مخ او لاسونه یوشانتي ګنلي دي، او دواړه دنارينه دبدن په شان دي نه ده ګه دسر په شان، او د پیغمبر ﷺ بسخو به په خپلو مخونو جامه اچول بيله دي چي ده ګه ليري والي په نظر کي ونيسي، او له علمماوو نه هیڅ یوه له پیغمبر ﷺ نه ندي نقل کړي چي هغه فرمایلې دي: «إِخْرَامُ الْمَرْأَةِ فِي وَجْهِهَا».

ترجه: دېنځي احرام ده ځي په مخ کي دی، بلکه دا
دسلفو^(۱) دبعضي علماءو قول دي.

علامه ابن القيم وايي: له پيغمبر ﷺ نه یوه کلمه هم په
احرام کي دېنځي دمغ دلواخولو په فرضيت کي نده راغلي، او
يوazi له نقاب نه منع راغلي ده.. او بیا وايي: له اسماء
رضي الله عنها نه روایت دی چي هغې به دا احرام په حال کي خپل
مخ پتیاوه، او عائشه رضي الله عنها وايي: كَانَ الرُّكْبَانُ يَمْرُونَ بِنَا
وَنَخْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مُحْرِمَاتٍ فَإِذَا حَادَوْنَا بِنَا سَدَّلْتُ إِحْدَائِنَا^(۲)
جلبابها منْ رَأْسِهَا عَلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاءَوْنَا كَشَفَنَاهُ.

ترجه: سواره خلک به زمونې له خوانه تيريدل پداسي حال
کي چي مونې به دېنځي سره په احرام کي وو، نو کله چي به
زمونې سره مخامخ او نژدي شول نو زمونې نه هري یوې به خپل
خادر (پورنی) دسر لخوانه پر خپل مخ باندي را خورند کر، او
چي کله به له مونې نه تير شول نو بیا به مو مخ لوخ کړ.

(۱) سلف: وصحابه وو، تابعینو، تبع تابعینو او سور داسلام داول عصر
امامانو او سترو علماءو ته ويل کېږي (زیارت)

(۲) ابو داود روایت کړي دی.

نوای مسلمانی احرام تپونکى خورى پوھ شەچى تا تە دەخ او لاسونو پتىلو اجازە نىشىدە ھەفە خە سرە چى خاچى دەغە لپارە جور (گەندەل) شوي وي، لکە نقاب او دستكلى (دستكشى)، او پە تا باندى فرض دى چى لە بىگانە (نا محرمه) نارىنە وونە خېل مخ او لاسونە پە خېل پورنى، ياخامى، او ياخى سرە پىت كىرى، او دداسىي شى لکە لرگى، پتەكى او ياخى بىل خە استعمالول چى پورنى لە مخ نە لىرى كىرى تر خۇ ورسە وونە نېلى، دا كوم شرعىي اصل نلى.

٧- وېسخى تە روا دى چى دا حرام پە حال كى دخېلى خوښى سرە هەر نوع كالىي واغوندى، چى زىنت او بىكلاپكىنى نە وي، او دنارىنە وو دكالىي سرە مشابەت ونلىرى، او نە دداسىي تىنگى وي چى بىدەن اندامونە وېنىي، او نە دداسىي نازك وي چى بىدەن نە پتەوي، او نە دداسىي لىنە وي چى پېنىي او لاسونە يىي تىرىنە را وو خى، بلکە ازاد پىن او بىل كالىي بە وي.

ابن المنذر وايىي: علماء پدىي باندى اتفاق لرى چى دا حرام لرونكى بىسخى لپارە دقمىيىص، پرتوگ، خادر، او موزى اچول روا دى^(۱).

او بنسخی ته ضروري نده چي کوم معین او خاص رنگ -
مثلاً زرغون رنگ - کالی واغوندي، بلکه هفه رنگونه به
اختياروي کوم چي معمولاً بنسخی اغوندي لکه سور، زرغون، او
تور، او کولاني شي چي یورنگ جامي په بل رنگ جامو سره
بدلي کري.

۸- او بنسخی ته سنت دي چي داحرام نه وروسته په دومره
تیت اواز سره لبیک ووايي چي یوازي یي خپله واوري. ابن عبد
البر وايي: علماء اتفاق (اجماع) لري دنسخی لپاره سنت طريقه
داده چي خپل اواز پورته نکري، یوازي به یي خپل خان ته
اوروي، او دفتني دهار او وسري په وجه ورته اواز پورته کول
مکروه دي، نو خکه خورته اذان کول او اقامت ويل رواندي،
او په لمانخه کي به (دسهوي په صورت کي وامام ته) دفتح
ورکولو او خبرولو لپاره لاسونه تکوي (پېر قکوي)، او (دنارينه وو
په شان به) تسبیح نه وايي^(۱).

۹- په بنسخی باندي په طواف کي پوره ستر کول او خان
پتیول فرض دي، او دا چي اواز به نه پورته کوي، او سترگي به

(له حرامو کتلو خخه) ساتي، او دنارينه وو سره به ډکي نه وهي يعني ګنه به نه جوروسي، خصوصاً دحجر اسود او رکن یمانی په حصه کي، او دکعبي خخه ليري دمطاف^(۱) په اخيري حصه کي له نارينه خخه ګونبه طواف کول ورته بهتر او افضل دي له هغه طواف نه چي دنارينه وو په ازدحام کي یي وکعبي ته نژدي وکري، خکه له نارينه وو سره خنگ او ډکي وهل (يعني ګنه جوروں) حرام دي، پدي چي هغه دفتني سبب گرخني، او وکعبي ته نژدي والي او دحجر اسود مچول دواړه دامکان په صورت کي سنت دي، نو دستن لپاره به حرام او ناروا کار نکوي، بلکه پداسي حالت کي هغه دېسخني په حق کي سنت ندي، او هغې ته سنت طریقه داده چي کله ورته مخامنځ شي یوازي اشاره ورته وکري.

امام نووي وايي: زمونږ علماء وايي: وښخو ته دحجر اسود مچول مستحب ندي، او حتی مسنه کول (لاس وروپل) هم ورته مستحب ندي، مګر په هغه حالت کي چي مطاف (د طواف خاځي) دشپې لخوا او یا بل وخت کي خالي وي، خکه پدي کي

(۱) مطاف: دکعبي شاوخوا هغه منطقې ته وايي چي خلک پکښي طواف کوي. (زیارن)

د بسخو او دنورو خلکو لپاره تکلیف دی^(۱) او په مغنى کي وايي: و بسخى ته په شپه کي طواف کول مستحب دی، خکه په هفه کي د بسخى ستر زيات وي، او از دحام هم کم وي، نو کولانى شي چي و کعبي ته نژدي شي او حجر اسود مسه کري^(۲).

۱۰- په مغنى کي وايي: د بسخو طواف او د هغوي (د صفا او مروا) سعي توله د (عادي) تگ په شکل ده، ابن المنذر وايي: د علماء او پدي اتفاق دی چي په بسخو باندي د کعبي په طواف په اولو دريو دورو او صفا و مروا کي منه و هل (رمل) نشته، او نه پري او په لوحول (اضطباع) شته، خکه له هفه نه مقصد د طاقت او قوت بسکاره کول دي، او دا د بسخو په حق کي نشته، خکه د هغوي لپاره ستر پکار دي، او په منه و هل دو او په لوحولو کي د بدن لوحيدل دي^(۳).

۱۱- د حج هفه اعمال چي باید حائضه بسخه يي و کري، او

(۱) المجموع ۳۷/۸

(۲) المغنى ۳۳۱/۳

(۳) المغنى ۳۹۴/۳

هغه چي باید ويسي نکري تر خو پاکه شي: حائضه بسخه دحج اعمال تول ترسره کولاهي شي، لکه احرام ترپ، په عرفات و دريدل، مزدلفي ته تلل، دجمرو ويستل، خودکعبی طواف به نکوي تر خو چي پاکه شي، خکه عانشه رضي الله عنها چي کله يسي حيض راغي نو پيغمبر ﷺ ورته و فرمایل: «*أَفْعَلِي مَا يَفْعُلُ* الْحَاجُ غَيْرَ أَنْ لَا تَطْوِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي»^(۱).

ترجمه: تول هغه افعال په خاى کره کوم چي يو حاجي يي کوي، خودکعبی طواف مه کوه، تر خو چي پاکه شي. او دمسلم په روایت کي داسي راغلي دي: «*فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُ*، غَيْرَ أَنْ لَا تَطْوِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَعْتَسِلِي».

ترجمه: تول هغه افعال په خاى کره کوم چي يو حاجي يي کوي، خودکعبی طواف مه کوه، تر خو چي غسل و کري.

شوکاني وايي: پدي حدیث کي دحائض بسخي لپاره د طواف کولو خخه بسکاره منع راغلي ده تر خو چي وينه يي بنده شي او غسل و کري، او منع (او نهی) دفساد او باطلیدو

(۱) بخاري او مسلم روایت کري دي.

تقاضا کوي، نو دحائضي بسخي طواف کول باطل دي، او دا
داکشره علماوو قول (نظر) دي^(١).

او دصفا ومردا په مينځ کي به سعي هم نکوي، خکه سعي
دطواف خخه وروسته وي، او پيغمبر ﷺ هیڅکله مخکي له
طواف نه سعي نده ګري.

امام نووي وايسي: فرعي مساله: که خوک له طواف نه
مخکي سعي وکري نو زمونې په نزد يې سعي نه صحيح کيري،
او دا داکشرو علماوو قول دي، او مخکي مو ووبل چي ماوردي
پدي مساله کي دعلمابو اجماع نقل کريده، او دا دمالک او ابو
حنيفه او احمد مذهب هم دي، او ابن المنذر له عطاء او دا هل
حديث له بعضي علماوو نه نقل کري دي چي نومړي سعي
صحت لري، دا قول زمونې علماوو له عطاء او داود نه نقل کري
دي.

زمونې دليل دادی: چي پيغمبر ﷺ دطواف نه وروسته
سعې وکړه، او وي فرمایل: «لَا تَخْذُلُوا عَنِّي مَنَّا سِكَّمْ».

ترجمه: خپل دحج اعمال او مناسک لمانه واخلى (لما نه يي زده كري)، او دابن شرييك رضى الله عنه حدیث چي وايي: خرجن^ت مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَاجًا فَكَانَ النَّاسُ يَأْتُونَهُ فَمَنْ قَاتَلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، سَعَيْتُ قَبْلَ أَنْ أَطْوَفَ، أَوْ قَدَّمْتُ شَيْئًا أَوْ أَخْرَنْتُ شَيْئًا، فَكَانَ يَقُولُ: «لَا حَرَجَ، لَا حَرَجَ إِلَّا عَلَى رَجُلٍ افْتَرَضَ عِرْضَ رَجُلٍ مُسْلِمٍ وَهُوَ ظَالِمٌ، فَذَلِكَ الَّذِي هَلَكَ وَحَرَجَ»^(۱).

ترجمه: زه دېيغىمبر ﷺ سره مې دحج لپاره سفر و كري، نو خلک ورته راتلل، چا بە ويل: اى رسول الله له طواف نه مخکى مې دصفا و مروا سعى و كره، او يا مې خەشى و روسته و كري، او يا مې مخکى و كري، نو پېيغىمبر ﷺ بە ويل: چي هىخ پروا (گناه) نشته، مگر پە هەغە چا باندى چي ديو مسلمان حق (او يا دەغە عزت) يىي پە ظلم سره واخىست (او پايماله يىي كى)، نو همدا شخص هلاك شو او پە گناه كى ولويدى. نو پدى حدیث كى ددى خبىي چي وايي: لە طواف نه مخکى مې سعى و كره،

(۱) ابو داود پداسي سند سره روایت كري چي دسند راويان يىي تول دبخاري او مسلم لە راويانو نه دى ما سوا داسامه بن شرييك خىخه.

معنى داده چي دطواف قدوم نه وروسته او له فرض طواف نه مخکي مي سعي وکره، او خطابي هم دحديث همداسي معنى كېيده^(۱).

زمونې، استاذ شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: پوه شه چي اکثر علماء پدی نظر دی چي سعي يوازي له طواف نه وروسته صحيح كېري، نو که له طواف نه مخکي سعي وکري داکثره علماءو په نظر صحيح نده، چي له هغه جملې خلور امامان هم دی، او ماوردي او نورو پدی باره کي دعلماءو اجماع نقل كري ده، او بیا یې دنووی مخکينى قول او دهغه لخوا دابن شریک دحديث جواب یې ذکر کر، او بیا وايي: نو هغه دا خبره: چي مخکي له طواف نه (مي سعي وکره) يعني: مخکي له فرضي طواف نه چي رکن دی، او دا ددي نېفي نکوي چي سعي به یې دطواف قدوم^(۲) نه وروسته

.۸۲/۸ المجموع

(۲) طواف قدوم: هغه طواف دی چي دعمرى او يادحچ دتولو اعمالونه مخکي كېري، (زیارن)

کري وي کوم چي رکن ندي^(۱).

په مغنى کي وايي: سعي دطوف تابع ده، او له هغه نه مخکي طوف کولونه بغیر صحیح نده، نوکه له طوف نه مخکي يي سعي وکره نه صحیح کيربي، او دا دمالك، شافعي، او احنافو نظر دی، او عطاء وايي: (له طوف نه مخکي سعي) روا ده، او له احمد نه روایت دی چي وايي: که يي په هيره سره وکره، روا ده، او په قصد سره وي نده روا، خکه له پیغمبر ﷺ نه چي کله دهيري او ناپوهی په صورت دتقديم او تاخير پوبته وشه، نو فرمایل به يي: چي «لآخر» يعني خه پروا او گناه نشته.

او داول قول دليل دادی چي پیغمبر ﷺ له طوف نه وروسته سعي کري ده، او بيا يي فرمایلی دي: «لتأخذُوا عَنِ مَنَاسِكَكُمْ» يعني: له مانه دخپل حج مناسک او اعمال واخلى او زده يي کري^(۲).

(۱) اصوات البيان ۵/۲۵۲.

(۲) المغنى ۵/۲۴۰.

نو له مخکي خبرو نه دا معلومه شوه چي په کوم حدیث چي داول قول خاوندان استدلل کوي او وايي چي سعي له طواف نه مخکي روا ده، نومري حدیث پدي خبره دلالت نکوي، ئىكە حدیث دوه احتماله لرى: ياخو حدیث ده گوکسانو په باره کي دى چي دفرضي طواف نه مخکي سعي وکري، خو له هغه نه مخکي يىي دطواف قدوم لپاره سعي کري وي، نو سعي يىي له طواف نه وروسته را گله (نه مخکي)، او ياخو ده گه کسانو په باره کي دى چي په هيره او ناپوهى سره بىلە قصدە (له طواف نه مخکي سعي وکري).

او ما پدي مساله کي پدي وجه او بىد بحث وکر، چي او س داسىي کسان پيدا شويدي چي دطواف نه مخکي مطلقاً سعي کول روا بولى او پدي سره فتوا ورکوي، والله المستعان.

پاچلرنه:

کە بىخى تە له طواف نه وروسته حىض راشى، نو پدي حالت کي به سعي کوي، ئىكە دسعي لپاره پاكوالى او او دس شرط ندى، پە مغنى کي وايي: اكشە علماء دانظر لرى چي دصفا او مروا دسعي لپاره او دس شرط ندى، او لدى جملى نه

عطاء، مالک، شافعی، ابو ثور، او احناف دی.. او بیا وایی: ابو داود وایی: ما له احمد نه او ریدلی دی چی ویل یی: کله چی بنسخه دکعبی طواف وکری، او بیا حیض ورته راشی، نو دصفا او مروا سعی دی وکری، بیا دی منی ته ولاره شی، او له عائشی او ام سلمه رضی الله عنها نه روایت دی چی دوی دوو ویلی دی: کله چی بنسخه دکعبی طواف او دوه رکعته لمونخ وکری، او بیا یی حیض راشی، نو دصفا او مروا سعی دی وکری، دا خبره اثرم روایت کریده ^(۱).

۱۲- و بسخوته له مزدلفي نه دضعيفه او کمزوره حاجيانو سره یو خای دسپورمی دلويدو نه وروسته راوتل، او منی ته په رسید و سره لوی شیطان ویشتل روا دی، تر خو په ازدحام (گنه گونه) کی گیر نشي.

موفق ابن قدامه په مغنی کی وایی: خه باک نشته چی ضعيفه حاجيان او بسخی مخکی له مزدلفي نه ووختی، او عبد الرحمن بن عوف او عائشه رضی الله عنها له هغونه کسانو نه وو

چى خېل دکور كمزوري بە يى مخكى ومنى تە استول، او دا دعطا، ثوري، شافعي، ابوثور، او احناف قول دى، او زمونبى لە معلومات سره خوک ددى خبى مخالف نشته، او پدى كى دەغۇى لپارە اسانتىيا او دازدحام دتکلیف نە خلاصون، او دېيغىم بر دىست متابعت دى^(١).

امام شوکانى وايى: دلائل پدى دللت كوي چى دشىطانا نو وىشتلى وخت دەغە چا لپارە چى رخصت^(٢) ورتەنە وي دلمر ختلۇنە وروستە دى، او دچا لپارە چى رخصت او اجازە شوي وي لىكە بىخى او ضعيفە او كمزوري حاجيان، نو هەغۇى تە دلمر ختلۇنە مخكى روا دى^(٣).

امام نووپا وايى: شافعي او دمذهب علماء وايى: دېنخو او نورو ضعيفە حاجيانو لپارە سنت طریقە دادە چى لە مزدلفى نە

(١) المغنى ٢٨٦/٥.

(٢) رخصت دى تە وايى چى شريعت دتکلیف او عذر پە وجە پە حکم كى اسانتىيا راولى، لىكە دېنخو او ضعيفۇ كىسانو لپارە د مزدلفى خىخە پە نىمە شې كى راوتل او شىطانا ن وىشتلى (زىارەن)

(٣) نيل الاوطار ٥/٧٠.

ومنی ته دنیمي شپی نه وروسته او له سهار نه مخکي لار شي،
تر خود خلکو دبیر وبار (گنني) نه مخکي لوی شیطان وولي ^(۱)،
او بیا یې پدی باره کې راغلي احاديث ذکر کړل.

۱۳- بنخه به دحج او عمری داحرام نه دو تلو لپاره به دخپل
سر و ینته دگوتو دسرو په اندازه لندووي، او دسر خريل (کلول)
ورته رواندي، او دگوتو سرونه دگوتي دلور (اوچت) بند نه
پورته حصه ۵.

په مغنى کې وايي: دبنخې لپاره شرعی طریقه دو ینستانو
لندول دي، نه خريل، او پدی کې دعلمماوو اختلاف نشته، ابن
المنذر وايي: علمماوو پدی اتفاق کړي دي، او دا خکه چې خريل
دبنخې په حق کې مُثله ^(۲) ګنيل کېږي، له ابن عباس نه روایت
دي وايي: پیغمبر ﷺ فرمایي: «لَيْسَ عَلَى النِّسَاءِ حَلْقٌ، إِلَّمَا عَلَى

. ۱۲۵/۸ المجموع

(۱) مُثله: دي ته وايي چې دچا یو اندام پري کړي شي، لکه غور، پوزه، او
لاس: (ژیارن)

النِّسَاءِ التَّقْصِيرُ»^(۱).

ترجهه: پرنسخو باندي (دوينبنتو) خريل نشته، پرنسخو
باندي يوازي (دوينبنتو لنډول دي).
علي رضي الله عنه وابي: نَهَىٰ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ تَخْلِقَ الْمَرْأَةَ
رَأْسَهَا^(۲).

ترجهه: پيغمبر ﷺ بنسخه دخپل سر خريلو (کلولو) نه منع
کريده. او احمد به ويل: بنسخه دهري کو خي، نه دگوتي دسرونو
په اندازه لنډوي، او دا دابن عمر، شافعي، اسحاق، او ابوثور
قول (نظر) دي. ابو داود وايي: له احمد نه مي او ريدلي چي
پونښنه خني وشهه چي آيا بنسخه به تول سر نه کموي؟ (يعني له
تولونه به دگوتو دسرونو په اندازه اخلي؟) ويل بي: هو، وينته
به دسر مخي ته راتهول کري، او بيا به دوينبنتو دسرونو نه دگوتو
دسرونو په اندازه اخلي او لنډوي به بي^(۳).

(۱) ابو داود روایت کړي دي.

(۲) ترمذی روایت کړي دي.

(۳) المعني ۳۱۰/۵.

امام نووی وايي: علماء پدي خبره متفق دي چي بسخه دسر
په خريلو سره مکلفه نده، بلکه دهغی لپاره يوازي دسر وينته
لندول دي... خكه (خريل) دهغی په حق کي بدعت دی او په
هغه کي مثله هم ده^(۱).

۱۴- حانضه بسخه چي کله اخیرنى شیطان وولی او وينته
لنه کري، نو له احرام نه وخي (حلالىبرى)، او کوم شيان چي
داحرام په وخت کي پري حرام وو، هغه ورته روا کيبرى، خو ميره
ته لانده روا، نو هغه به له خان سره ديو خاي کيدلو ته نه
پريبردي، تر خو چي فرضي طواف وکري، او که په دغه حالت
کي جماع او يو خايوالى ورسره وکري نو فديه پري لازميبرى، او
هغه یو پسه په مکه کي حلالول او دحرم په مسکينانو به بي
تقسيموي، خكه دا کار داول حلالوالى^(۲) نه وروسته شوي دي.

(۱) المجموع ۱۵۰/۸-۱۵۴.

(۲) اول حلالوالى هغه دي چي دفرضي طواف نه مخکي خان له احرام نه
وياسي، او دوهم او اخیرنى حلالوالى هغه وخت وي چي فرضي طواف
وکري، او تول مناسك او اعمال بي پوره شي (زياره)

١٥- كە بىخى تە دفرضى طواف نە وروستە حىض راشى،
 نو پە هەنگى باندى درخشت طواف^(١) نىشى، او كولانى شى چى
 هەر وخت وغوارى سفر وکرى، عائشە رضى الله عنها وابى: حاضت
 صَفِيَّةُ بْنُتُ حُبَيْرَةَ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ قَالَتْ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ
 ﷺ فَقَالَ: «أَحَبَبْتَهُ؟» قَلَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّهَا قَدْ كَانَتْ
 أَفَاضَتْ وَطَافَتْ بِالْيَمِّ، ثُمَّ حَاضَتْ بَعْدَ الْإِفَاضَةِ، فَقَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ ﷺ: «فَأَنْتِ فِي إِذْنِي»^(٢).

ترجمە: صفيه د حىي لور ورستە لدى چى فرضى طواف يى
 وکر حىض يى راغى، نو دا خبرە مى وېيغىم بر ﷺ تە وکرە، نو
 وېي فرمایل: آيا هەنگە مۇنبە لە سفر كولۇ نە راڭرۇخى؟ ورته ومى
 وىل: اى رسول الله هەنگى فرضى طواف كىرى دى، او بىيا يى
 د طواف نە وروستە حىض راغلى دى، نو وېي فرمایل: نو بىا
 خودى سفر وکرى.

(١) طواف وداع هەنگە طواف چى دمكىي خەدۇتلىكەنە مەخكىي كىرىپى، او بىا
 وحرم تە راڭى، او هەنگە تە (طواف وداع) ھەم وابى (ذىارەن)

(٢) بخارى او مسلم روايت كىرى دى.

له ابن عباس روایت دی وايي: وخلکو (حاجيانو) ته امر شوي چي اخيرني کار به يي دکعبی طواف وي، خوله حايضي بنسخي نه دا کار تخفيف شوي دی (يعني په هغه مکلفه نده)^(۱)، او همدارنگه وايي: پیغمبر ﷺ حايضي بنسخي ته دا اجازه کري ده چي له طواف وداع نه مخکي له مکي نه ووئي، که يي فرضي طواف کري وي^(۲).

امام نووي وايي: ابن المنذر ويلی دي: او اکثره علماء په همدي نظر دي، لکه: مالک، او زاعي، ثوري، احمد، اسحاق، ابو ثور، ابو حنيفه او نور^(۳).

په مغنى کي وايي: دا دنبارونو^(۴) داکثره علماء و نظر دي. او وايي: او دنفاس داره بنسخي حکم دهایضي په شان دی، خکه

(۱) بخاري او مسلم روایت کري دي.

(۲) احمد روایت کري دي.

(۳) المجموع ۲۸۱/۸.

(۴) دنبارونو نه مراد: مکه، مدینه، کوفه، بصره، او بغداد دي. (ژیارون)

دنفاس او حیض احکام په فرضیاتو او مُسقّطاتو^(۱) کي یوشان
دی^(۲) .

۱۶- بَنَخَى تَه لِه مَحْرَم سَرَه دَمْسَجِد نَبِي زِيَارَت دَلْمُونَخ
او دُوَاعَ كَوْلُولِيَارَه مَسْتَحْبَ دَى، خُو دِيَغْمَبَرَ بَشَّه دَقْبَرِ زِيَارَت
وَرَتَه رَوَانَدَى، خَكَه دَا دَقْبَرُونَو لَه زِيَارَت نَه مَنْع شَوِيدَه.
شِيَخْ مُحَمَّد بَنْ إِبْرَاهِيمَ الْشِيَخْ رَحْمَتُ اللَّهُ عَلَيْهِ دَسْعُودِي
عَرِبِسْتَانْ مَفْتَيْ وَايِي: او صَحِيْخْ خَبَرَه دَادَه چَيْ بَشَّه دِيَغْمَبَرَ
بَشَّه لَه زِيَارَت نَه مَنْع دَه، لَه دَوَوْ وَجَهَوْ نَه:
اَوْلَى: عَامْ دَلَالِ (پَدِي بَارَه کَيِ)، او مَنْع چَيْ كَلَه عَامَه وَيِ نَو
هِيَچَاتَه يَسِي تَخْصِيْصَ كَوْلَ بَيْلَه دَلِيلَ نَه رَوَانَدَى، او (دَمْنَعِي)
عَلَتْ (دَكَومْ لَه وَجَهَيِ نَه چَيْ بَشَّه لَه دَقْبَرُونَو دَزِيَارَت نَه مَنْع
شَوِيدَه) پَدِي مَسَالَه کَيِ مَوْجُود دَى...^(۳) .

(۱) مُسقّطات هَفَّه شِيَانَو او اسْبَابُو تَه وَايِي چَيْ كَومْ شَرِعي حَكْم سَاقِط
کَري. (زِيَارَن)

(۲) المَغْنِي $\frac{۴۶}{۳}$

(۳) مَجْمُوع فَتاَوِي الشِيَخْ مُحَمَّد بَنْ إِبْرَاهِيمَ الْشِيَخْ ۲۳۹/۳

شيخ عبد العزيز بن باز رحمت الله عليه دېغamber پکنی دزيارت کولو په باره کي دهقه چا لپاره چي دمسجد نبوی زيارت وکړي وايسي: او دا زيارت یوازي دنارينه ولو لپاره روا دی، او دېخو لپاره دهیخ قبر زيارت رواندي، لکه خنګه چي دېغamber پکنی نه راغلي دي چي هغه په هغهې دېخو لعنت ويلی دی چي دقبرونو زيارت کوي، او په هفو کسانو چي په قبرونو باندي مسجدونه جوروی، او خراغونو او شمعونه پکنې بلوی. اما مدیني منوري ته پدې قصد تلل چي په مسجد نبوی کي لمونځ او دوعا او نور طاعتونه چي په نورو مسجدونو کي روا دي- وکړي، نو دا دټولو لپاره روا دي ^(۱).

(۱) التحقیق والایضاح لکثیر من مسائل الحج والعمرة والزيارة على ضوء

الكتاب والسنّة ص ۱۹.

نهم نصل

بمترکت زوند او منکاع بعد ختمو تو مربوط احکام
 اللہ ﷺ فرمای: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لَتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَكَبَّرُونَ» [دالروم سورت: ۲۱ آیت].

ترجمه: او دالله ﷺ (قدرت) له نبو (خخه دادی) چي تاسو
 ته يي ستاسو له جنس نه بسخي پيدا کري، تر خو له هفوی سره
 آرام پيدا کري، او ستاسو په مینځ کي يي مينه او مهريانی پيدا
 کريده، بيشکه پدي کي (dalله قدرت) نبني دي دهجه کسانو
 لپاره چي (dalله په مخلوقاتو) کي فکر کوي.

او فرمای: «وَأَنْكِحُوا الْيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءُ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِمْ» [دالنور سورت: ۳۲ آیت].

ترجمه: او واده (نکاح) کري بي خاونده بسخي او بي بسخو
 سري، او نيك خويه مريان او مينخي خپل، که (هفوی) فقيران

وی نو الله به له خپل فضل نه هغه غنيان کري، او الله دلوی
فضل خاوند او پير پوه دی.

امام ابن کثير رحمت الله عليه وايي: دا په واده کولو سره
امر دی، او بعضی علماء هغه په هر هغه چا چي قدرت يي لري
فرض گنې، او پدي حدیث استدلال کوي: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ
مَنْ أَسْتَطَعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَرْوَجْ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ
فَإِلَهُ لَهُ وِجَاءُ»، بخاري او مسلم له ابن مسعود نه روایت کري
دي.

ترجمه: اي خوانانو خوک چي له تاسونه دجماع کولو توان
(او ده گه مصارف او خرچه) ولري، نو واده دي وکري، خکه هغه
ستره گي (له حرامونه) پتوي، او (دانسان) فرج او شرمگاه (له
حرامونه ساتي، او خوک چي توان ونلري، نو روزه دي ونيسي،
خکه هغه دده لپاره (له حرامونه) دسانني وسيلي ده.

او بيا يي دا خبره وکره چي واده دغني کيدلو سبب دي،
خکه الله ﷺ فرمایي: «إِنَّ يَكُونُوا فُقَرَاءً يُغْنِهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ»،
او دا بوبکر الصدیق رضي الله عنه دا وينا يي ذکر کره چي وايي: دا الله
دامرا اطاعت وکري چي تاسوته يي په نکاح کولو امر کري، تر
خو هغه خپله وعده تاسوته پر خاي کري، او غنيان به مو کري،

الله جل جلاله فرمایی: «إِن يَكُونُوا فُقَرَاءٍ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ».

ابن مسعود وایی: غنى او ثروت په نکاح کي ولتوى، الله جل جلاله فرمایی: «إِن يَكُونُوا فُقَرَاءٍ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ»، ابن جریر روایت کړی، او بغوي هم له عمر ۷۰ نه همداسی روایت کړی دی ^(۱).

شیخ الاسلام ابن تیمہ وایی: الله جل جلاله مومنانو ته نکاح کول او طلاق ورکول، او د طلاق شوي بسخي سره دوباره نکاح کول رواكړیدي وروسته لدی نه چې بل میره یې کړي وي، او نصرانیانو ^(۲) په یو بل باندی نکاح کول حرام کړیدي، او چا چې یې نکاح روا کړي، نو طلاق یې ورته ندی روا کړي، او یهودو ^(۳) طلاق روا کړي، خوهه طلاق شوي بسخه چې له بل میره سره یې نکاح کړي وي، نو دهه نکاح کول داول میره لپاره روا نه بولي، او په نصرانیانو کې طلاق نشته، او یهودو

(۱) تفسیر ابن کثیر ۹۴/۹۵، د دارالاندلس چاپ.

(۲) نصرانیان د عیسیٰ صلی اللہ علیہ وسّع آنہ د دین پیروانو ته ویل کېږي (ژیارون)

(۳) یهود د موسی صلی اللہ علیہ وسّع آنہ د دین پیروانو ته ویل کېږي (ژیارون)

كى كەنسخە لە طلاق نە وروستە بل مىرە وکرىي، نوبىيا داول مىرە لپارە رجوع كول او دوبارە دەھفي پەنكاج كول روانە بولىي، او اللە حَمَلَ مومسانو تە پورتىي دوازە كارونىه روا كريدى^(١).

امام ابن القيم رحمت اللە علیه دجماع دفوانىدو پەبارە كى چى دنكاج دمىقصدونو نە يو مقصىد دى داسىي وايسى: خكە جماع پە اصل كى ددرىيوا اصلىي مقصدونو لپارە دە: اول: دنسلى ساتلى، او دانسانىي اصل ساتلى تر خو ھە عدد پورە شي كوم چى اللە حَمَلَ بىي پەدي دنيا پىدا كىدل غوارىي. دويم: دەھە او بىو ويستلى كوم چى دننە پاتىي كىدل بىي تول بدن تە زيان رسوى.

درىم: شەھوت پورە كول، او لذت اخىستلى، او د(نكاج) دىعەت پە خوند پوهيدل. نوپە وادە كى ھىرى لوبىي گتىي شتە چى لە تولونە زياتىي مهمىي گتىي دادىي: پەھە كى لە زنا خخە لىرىي والى، او دحرامو خخە دىسترىگو ساتلى دى.

داولاد پیداکيدل، او دنسب ساتل.
دميره او بسخي په مينخ کي سکون او روحي ارامي مينخ
ته راتلل.

دميره او بسخي تر مينخ تعاون او همکاري دصالح او
نيکي کورني جورپول، کومه چي داسلامي تولني په جورپست
کي یوه مهمه خبته ده.

دميره لخوانه دنسخي سريرستي او حفاظت، او دنسخي
لخوا دکور کارونه کول، او په ژوند دخپلي وظيفي په صحيح او
طبيعي ډول پر خاي کول، نه هفسی چي دنسخي او تولني
دنسمنان وايي چي بسخه دکور نه بهر کار کي دسرې سره یو
شانتي شريکه ده، نو ئکه خويي بسخه له کور نه ووستله، او
له خپلي اصلی او طبيعي وظيفي نه یي محرومه کره، او دهفي
کاري یي بل چاته وسپاره، چي پدي ډول دکورني نظم ګډوډ
شي، او دميره او بسخي په مينخ کي دغله فهمي او مشکلاتو
درامينخ ته کيدلو سبب و گرئي، چي دهله په وجه په اکثره
وختونو کي دوي په خپلو کي سره جلا شوي او بيل شوي، او یا
خود مشکلاتو او مصيپتونو او جنجالونو سره یو خاي پاته دي.
زمونې استاذ محمد امين الشنقيطي وايي: پوه شه - الله
دي ما او تا ته دهله خه توفيق راکړي چي هله یي خوبنوي او

پري راضي دى- چي دا دکفارو غلط او شوم نظر او داحساس، عقل، اسماني وحى، او دالهى شريعت مخالف فکر چي وايى بىخە او نر پە تولو احکامو او ڈگرونو کي سره برابر دى، چي پدى نظر کي دومره فساد او دتولنى دنظم خرابوالى او گەۋە كىدل دى چي لە هيچانە پىتىندى، مگر هەۋە چانە چي دبصىرت سترگى يى الله رىندي كري وي، او دا خىكە چي الله بىخە بىخى تە خاچ خويونە او صفتونە ورکري چي پە هەغە سره كولانى شى دتولنى دجورولو پە بىلا بىلۇ ارخونو کي داسى بىرخە واخلى چي هەۋە دنورو لپارە نە بىايى، لەكە دماشوم پە گىلە كىدل، لىنگىدل، ماشوم تە شودى ورکول، داولادونو تىرييە كول، دكۈر خدمت كول، او دكۈر كارونە لەكە پەخلى، او بەرە مىشتول، جارو كول، او داسى نور، او دبىشى دتولنى لپارە دداسى خدمتونو كول پە كور کي دننە او د خېلپت، عزت، شرف، اخلاقو او انسانى ارزىبىتونو پە ساتلۇ سره دنارىنە دەغە خدمتونو نە كم ندى كوم چي يى لە كور نە بەر سرتە رسوي. نو ددى جاھلانتۇ او پىست مشرىيە كافرانو او ددوى دپىروانو دا گمان غلط دى چي وايى: بىخە دنارىنە پە شان دكۈر نە بەر دكۈر كولو حق لرى، سره لدى چي تولو تە معلومە دە- چي بىخە دەحەمل (چي ماشوم يى پە گىلە كى وي)، او ماشوم تە

دشودو ورکولو او نفاس په وخت کي نشي کولاهي داسي کار وکري چي معمولي تکليف پکبني کي وي، نو که چيري دا او ميره يي له کورنه ووخي، نودکور کارونه لکه دوره ماشومانو ساتل، او دتي ماشوم ته شودي ورکول، دنارينه لپاره چي کله له کار نه راشي دخوراك خبناك برابرول، دا تول کارونه به ضايع او په خاي پاتي شي، او که چيري ددي کارونو لپاره يو کس په مزدوری راوستل شي نو دا کس به پدي کور کي دهماغه بنسخي په شان (دبهره له کارنه) بیکاره پاتي شي له کوم نه چي دکور بنسخه تبتيدلی وه، نو نتيجه به هماغه اولني خبره وي، سريبره پردي چي دنسخي په وتلو او کارکولو کي ددين او اخلاقو او عزت بريادیده هم دي^(۱).

نو اي مسلماني خوري له الله نه ووسيبره او په دغه مغرضانه او چلناکه افکارو مه تيروخه، خکه دهغون بنسخو واقعيت کوم چي په دغسي افکارو غوليدلي دير بنه شاهد دي ددي افکارو په فساد او ناکامي باندي، او تجربه دير بنه دليل دی.

مسلماني خوري که ته بنه خواني لري نو دواوه کوبنبن

وکرە، او هەفە دتەلیم دتکمیل پە ووجه او يادکار او وظیفي پە ووجه مە خىنەوە، بىشىكە كامىياب وادە كى ستا نىبختى او وراحت دى، او هەفە دەر تەلیم او وظیفي عوض دى، او دەھە نە هىچ تەلیم او وظیفە خۇمرە چى اوچتە ھەم وي نىشى عوض كىدلانى. خېل دكۈر خەدەت وکرە، او اولادونە تىرىيە كرە، او ھەمدا ستا دژوند انساسى او گىتىورە وظیفە دە، لە هەفە نە سوا پە بل كارپىي مە گىرخە، خىكە بل ھىچ كار دەھە خاي نە نىسى، او دصالح سرىي سەرە دوا دە كولونە دەپە مکوھ، خىكە پىغمەر ﷺ فرمابىي: «إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَرَوْجُوهُ إِلَّا تَقْعُلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ عَرِيضٌ»^(١).

ترىجە: كە تاسو تە داسىي خوک (دنکاھ كولو لپارە) راشى چى دىيانىت او اخلاق يى ستاسو خوبىن وي، نو هەفە تە بىسخە ورکىرى، كە دا كار ونکىرى نو پە خەمكە كى بە دلوي فساد او فتنى سبب شي.

دېنىي پە وادە كى ھەنگى نظر اھىستەل:
كۆمە بىسخە چى پە نکاھ ورکول كىرىي لە درىو خالاتونە بەر

(١) ترمذى روایت كىرى، او هەفە يى دشواھدۇ پە لرولو سەرە حسَن بىللى دى.

نه وي: يا به ڏيره وره پيغله⁽¹⁾ وي، او يا به بالغه پيغله وي، او
يا به واده کري وي، او دهري يوي لپاره بيل حكم دي:
1- وره پيغله نجلی: پدي کي دعلماءو اختلاف نشته چي
پلاري کولي شي چي بيله دهفي د اجازي نه هفه واده کري،
خکه چي هفه دنظر خاونده نده، او ابو بکر الصديق رض خپله
لور عائشه رضي الله عنها وپيغمبر صل ته په نکاح کره پداسي حال
کي عمر يي شپر كاله وو، او دنهو كالو وه چي ورسه کورولي
وشو⁽²⁾.

امام شوکانی وايسي: نومري حديث پدي دلالت کوي چي پلارته روا دي خپله لور له بلوغ نه مخکي په نکاح ورکري، او همدارنگه وايسي: او پدي کي دليل دی چي دورپي انجلی لوي سري سره نکاح روا ده، او په همدي سره بخاري عنوان اينسي او بيا يي دعائشي مخکيني حديث ذكر کري دی، او په فتح الباري کي يي پدي خبره دعلمماوو اجماع نقل کري ده^(۳).

(۱) پیغله نجلی هفده چی چا و رسه جماع نه وي کري، او په فقهی اصطلاح کي (باکره) ورته وايي (زیارت)

(۲) بخاری او مسلم روایت کری دی:

(۱) بخاری و سیم روایت مربی - و
(۲) نسا الواقا ۱۲۸/۶ - ۱۲۹

په مغني کي وايي: ابن المندز ويلي دي: تبول هغه علماء چي پري خبر یو پدي خبره متفق دي چي پلار ته دورې نجلی په نکاح ورکول مناسب سپري ته روا دي^(۱).

زه وايم: او دا چي ابو بکر الصدیق عائشه رضي الله عنها دشپر کلنی په عمر کي پيغمبر ﷺ ته په نکاح کره، پدي کي په هغو کسانو باندي دير شديد رد دي کوم چي دورې نجلی ورکول ولوي سپري ته ناروا او ناوره کار بولي او په بدہ سترګه ورته گوري، چي دا یوازي ددوی دجهالت او بدنيتي علامه ده.
۲- بالغه پيغله: دهغی له اجازي نه بغیرنه په نکاح کيږي، او چپوالی دهغی اجازه ده، لکه چي پيغمبر ﷺ فرماني: «وَلَا تُنكحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ» قالوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ إِذْنُهَا؟ قال: «أَنْ تَسْكُتَ»^(۲).

ترجنه: پيغله نه په نکاح کيږي تر خواجازه تري و اخيستل شي، صحابه وو وویل: ای رسول الله دهغی اجازه به خنګه وي؟ وي فرمایل: چي چو په پاتي شي. نواجازه اخيستل يي حتمي

(۱) المغني ۴۸۷/۶

(۲) بخاري او مسلم روایت کړي دي.

دي، كە خە هەم پلار يى پە نکاح ورکرى، او هەمدا دعلمماوو ددوو قولونو نە صحىح قول دى.

علامه ابن القيم وايى: او دا داکثرو علمماوو قول دى، او دا دابو خنيفه مذهب او پە يوه روایت داھمد قول دى، او هەمدا قول مونبەر دالله دين گىنە، او پە بىل قول باور نلرۇ، او هەمدا دېيغىمber مەلکەتى دەحکم او امر ونھى مطابق دى^(١).

٣- واده شوي بىخە^(٢): دەھفي بىلە اجازىي پە نکاح ورکول صحىح ندى، او اجازە يى پە وىلۇ سرە دە، داسى نە لىكە پىغله چى اجازە يى پە سكوت او چوپتىيا سرە وي.

پە مغنى كى وايى: دعلمماوو پە مىنخ كى هىخ اخلاق نە گورۇ چى دواده شوي بىخىي اجازە پە وىلۇ سرە دە، خكە ژىھ دزرىھ نە تعبير كوي، او هماگە معتبرە پە هەر ھەغە ئاي كى چى اجازىي اخىستلۇ تە ضرورت وي^(٣).

شيخ الاسلام ابن تيمية رحمت الله عليه وايى: نە بىايى چى

(١) زاد المعاد في هدي خير العباد ٩٦/٥.

(٢) واده شوي بىخە نە مقصد ھەنچە بىخە دە چى جماع ورسە شوي وي، او ھەنچە تە پە فقهي اصطلاح كى (ثىبە) وايى (ثىارەن)

(٣) المغنى ٤٩٣/٦.

خوک بنسخه دهغی داجازی نه بغیر په نکاح ورکړي، لکه خنګه چې پیغمبر ﷺ امر کړي دی، که یې خوبنې نه وه، نو په زوره به په نکاح نه ورکول کېږي، خو وړه پیغله پلار کولانې شي چې بیله اجازی یې په نکاح ورکړي، او دهغی رایه نشته، او بالغه واده شوي بنسخه بیله اجازی په نکاح ورکول ناروا دی که پلار وي او که بل خوک، او پدې سره دمسلمانانو اجماع ده، او همدارنګه بالغه پیغله هم بیله دهغی داجازی نه په نکاح ورکول دپلار او نیکه نه بغیر بل چا ته رواندي دیولو مسلمانانو په اجماع سره، او دپلار او نیکه لپاره بهتره ده چې اجازه یې واخلي.

علماء دواده شوي بنسخي په اجازه اخیستلو کي اختلاف لري چې آیا فرض ده او که مستحب؟

صحیح داده چې فرض ده، او دنسخي په ولې^(۱) فرض دي چې دهغی په نکاح ورکولو کي دالله ﷺ وویرېږي، او وګوري چې کوم سپري ته چې یې ورکوي ایا دهغی سره مناسب دي او که نه؟ خکه بنسخه خو دهغی د مصلحت لپاره وده وي، نه دخان

(۱) دنسخي ولې هغه خوک دی چې دنسخي واک او صلاحیت ورسره وي، لکه پلار، نیکه او یا ددوی په شان نور. (ژیارت)

د مصلحت لپاره^(۱).

هینه یه نکام ورکولو کي دولي نتربط والي او حفظه حکمت:
 بسخی ته دمناسب خاوند داختیار حق ورکول پدي معنی
 ندی چي هفه هر رنگي وغوارپي هماگسي سري سره واده
 وکري، که خده هم پکي ددي دکورني او یا خپلوانو لپاره ضرر
 هم وي، بلکه دا په خپل ولی پوري ترولي ده چي دهفي داختیار
 په هکله به غور کوي او په کار کي به ورته لارښونه کوي، او
 دنکاح ترلو کار به یې په غاره اخلي، نو دا به پخپله دخان نکاح
 نه تري، که یې داسي وکړه نونکاح یې باطله ده، لکه خنگه
 چي دعائشي رضي الله عنها په حدیث کي راغلي دي: «أيما امرأة
 ظَحَّتْ نَفْسَهَا بِغَيْرِ إِذْنٍ وَلِيَهَا فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ
 فَنِكَاحُهَا بَاطِلٌ...».

ترجمه: هره هفه بسخه چي دولي له اجازي بغیر خپل خان په
 نکاح کري، نونکاح یې باطله ده، نکاح یې باطله ده، نکاح
 یې باطله ده. ترمذی وايې: دا حدیث حسن دی، او ترمذی، ابو
 داود، نساني او ابن ماجه کي راغلي دي: «لَا نِكَاحٌ إِلَّا بِوَلِيٍّ».

ترجه: نکاح بىلە ولې نه نشته (صحت نلري)، نو دا دوه حدیشە او كوم چي پە همدى معنى راغلىي دى پدى دلالت كوي چي نکاح بىلە ولې نه صحيح ندە، خىكە اصل پە نفي كولو كى د(شرعى) صحت نفي كول دى، او ترمذى وايى: پدى حدیث علماء و عمل كرى، لكه عمر، علي، ابن عباس، ابو هريره او نور، او همدا ۋول دتابعىنۇ دفقها و نه نقل شوي دى چي وايى: بىلە ولې نکاح صحت نلري، او دا دشافعى، احمد او اسحاق قول دى^(١).

بە وادە كى داعلان لىهارە دېنىخۇ دېبى وەقى:

دېنىخۇ لىپارە درىي وەل مىتىخب دى تر خو دوادە اعلان وشى او خبىرىي خپورشى، او دا بە يوازى دېنىخۇ پە مىنخ كى وي، او ساز او سرود اسباب، او سىندرۇ و يۇنكو بېنىخۇ آوازونە بە ورسە نە وي، خو دېنىخۇ لخوا دشەر او ترانو وىل پدى مناسبت سرە چي نارىنە يىي وانە ورى پروا نلري، پىغمەر ﷺ فىرمائى: «فَصَلُّ مَا بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ الدُّفُّ وَالصُّوتُ فِي

النَّكَاحِ»^(۱).

ترجمه: دحلال او حرامو په مینځ کي توپير او علامه په واده
کي درسي وهل او آوازونه ويل دي.

شوكاني وايسي: دا ددي دليل دی چې په واده کي درسي
وهل او په لور او از سره خه شيان ويل لکه: مونږ تاسو ته راغلو،
مونږ تاسو ته راغلو او داسي نور، روا دي، خونه هغه سندري
چې شر تري پارېږي، او دېنکلا او ناروا شيانو او یا شرابو
توصيف او بيان پکښي کي وي، چې دا په واده او بيله واده په
بل خاى کي هم حرام دي، او همدارنګه نور ناروا لهو ولعب هم
حرام دي^(۲).

ای مسلماني خوري دواهه لپاره دسرو زرو او جامو په
اخیستلو کي له حده تيري مکوه، ئىكە دا د هغه اسراف خخه
شمېرل کېږي له کوم نه چې اللہ ﷺ منع کړیده، او فرمایلې دي
چې د هغه خاوندان نه خوبسوی، اللہ ﷺ فرمای: «وَلَا تُسْرِفُوا

(۱) بخاري، ترمذى، ابن ماجه، او نسائي روایت کړي، او ترمذى هغه حسن
بللى دی.

(۲) نيل الاوطار ۲۰۰/۶.

إِنَّمَا لَا يُحِبُّ الْمُسْتَرِفِينَ».

ترجه: او اسراف مکوی، بىشکە هغە اسراف كونكى نه خوبىسى. نوتاتە بىايى چى لە اعتدال نە كار و اخلى او لە بىخايىه فخر او سىالي كولۇ نە خان و ساتى.

بۇ بىنې دەپىرە اطاعت كول فرض، او ئافرماتى كول حرام دى: مسلمانى خورى پەتا دەپىرە اطاعت كول پە نىكىو كارونو كىي فرض دى، ابو هریرە رض وايى چى پىغمبر صلی اللہ علیہ و آله و سلّم فرمایلى دى: «إِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفَظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا دَخَلَتْ الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شَاءَتْ»^(١).

ترجه: كومە بىسخە چى خېل پىنخە وختە لە منخ و كىرى، او خېلە فرضى مىاشت روزە و نىسى، او دخېل مىرە اطاعت و كىرى، او دخېل پىت حفاظت و كىرى، نوجنت بە دەرىي دروازى نە چى وغوارى نتوخى.

لە ابو هریرە عنە رضى الله نە روایت دى چى پىغمبر صلی اللہ علیہ و آله و سلّم فرمایلى دى: «لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا يَأْذَنَهُ

(١) ابن حبان پە خېل (صحىح) كىي روایت كىرى دى.

وَلَا تَأذنَ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ»^(١).

ترجمە: بىخى تە دمیرە پە حضور كى روزە نى يول روا ندى، مىگر دەھە پە اجازە سرە، او دمیرە كور تە بە خوک نە پىرىزدى مىگر دمیرە پە اجازە سرە.

او لە ابو ھریرە رض نە روایت دى چى پىغمبر صل فرمابىي: «إِذَا دَعَ الْرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَلَمْ تَأْتِهِ فَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ»^(٢).

ترجمە: كىلە چى مىرە خپلە بىخە و خپل بىستىر تە وغوارىي، او هەغە ورتە رانشى، او مىرە يى تىرىنە پە خىغان شېرە تىرىدە كىرى، نو ملاتكىي بە پە ھەقى باندى تىرسەهارە پورى لىعنت وايى.

او لە ابو ھریرە رض نە روایت دى چى پىغمبر صل فرمابىي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا مِنْ رَجُلٍ يَدْعُو امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ فَتَأْبَى عَلَيْهِ إِلَّا كَانَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ سَاقِطًا عَلَيْهَا حَتَّى يَرْضَى عَنْهَا».

ترجمە: زما دى پە هەغە ذات قىسىم وى چى زما نفس (روح)

(١) بخارى او مسلم روایت كىرى دى.

(٢) بخارى او مسلم او نورۇ روایت كىرى دى.

سي په لاس کي دي، داسي سري به نه وي چي خپله بنخه و خپل
بستر ته راوبولي، او هغه يي ونه مني، مگر هغه ذات چي په
اسمان کي دي پر هغه باندي به په غصب او قهروي تر خو چي
ميره خني راضي شي.

او په بنخه باندي ميره حق لري چي دکور سرپرستي او
خدمت يي وکري، او دهغه بي اجازي له کور نه ونه وخي،
پغمبر ﷺ فرماني: «وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتٍ زَوْجِهَا وَمَسْتُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا»^(۱).

ترجه: او بنخه دميره دکور سرپرسته ده او دخپل لاس
لاندي اموره نه مسئوله ده، او همدارنگه ميره پر بنخه حق لري
چي دکور کار ورته وکري او خادمي راوستلو ته يي او نکري،
چي بيا دهغه سره په تکليف وي، او دهغه په وجه خان او يا
اولاد ته يي خطر متوجه شي.

شيخ الاسلام ابن تيميه رحمت الله عليه وايي: دالله ﷺ دا
قول: «فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفَظَ اللَّهُ» [د
النساء سورت: ۳۴ آيت].

(۱) بخاري او مسلم روایت کري دي.

ترجه: نو صالحی او نیکی بشغی (هغه دی کومی چي دمیره) اطاعت کونکي (فرمان ورونکي ، او دالله په (توفيق او) حفاظت سره (دمیره) په غياب کي (دهغه دمالونو او اسراو) ساتونکي وي. دا آيت دلالت کوي پدي باندي چي پر بشغی دمیره اطاعت فرض دی، لکه دکور خدمت کول، ورسه سفر کول، ئان ورته په هر وخت کي دهغه طلب ته تيارول، او داسي نور، او د پيغمبر ﷺ سنت هم په همدي دلالت کوي ^(١).

علامه ابن القيم وايي: کوم کسان چي په بشغی باندي دمیره خدمت فرض بولی داسي استدلال کوي: چي دا کار دالله ﷺ خطاب او دی آيت نازولو په وخت دخلکو په مينځ کي دعرف او عادت سره سم پيژندل شوي کار وو، اما د بشغی لخوا دکور کار نه کول، او دا چي ميره یې خدمت وکري، او جارو وهل، غنم او په کول، او په ميشته ول، کالي وينخل، او دکور فرشول، او دکور نور کارونه کول، نو دا دمنگراتو او ناپه کارونو خخه گنيل کيربي، الله ﷺ فرمابي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [دالبقره سورت: ١٢٨ آيت].

ترجمه: او له بسخو لپاره له عرف او عادت سره سه هماغه
شان حقوق دي کوم چي په هغوي دي، او فرمایي: ﴿الرَّجَالُ
فَوَأْمُونَ عَلَيِ النِّسَاء﴾ [د النساء سورت: ٣٤ آيت].

ترجمه: نارينه په بنخو باندي حاكم دي. نو که بنخه دميره خدمت ونكري، بلکه ميره دهغى خدمت وکري نو بيا به بنخه پده باندي حاكمه وي. او بيا وايي: بلکه الله عَزَّوَجَلَّ په ميره باندي دبنخىي نفقه او کالي او خاى ورکول دهغى سره دمسترك ژوند او دهغى خدمت په مقابل کي فرض کريدي کوم چي ميره بي دبنخىي نه لاس ته راوري، فرض کري ده. او بل دا چي هغه عقدونه چي له شرطونونه خالي وي، نو هغه دعرف او عادت سره سم اجراء کيري، او (دنکاچ په باره کي) عرف او عادت دادى چي بنخه به خدمت او دکور دننه کارونه په غاره اخلي. او بيا (دڅلې) وينا په ادامه کي) وايي: چي پدي کار کي دلوی حيشيت والا او تييت حيشيت والا، او دمالداري او غريبي بنخىي په مينځ کي فرق نشته، خکه چي فاطمه رضي الله عنها چي دټولو بنخونه زيات شرافت وریه برخه وو، دڅلې ميره خدمت يسي کاوه، او پيغمبر صلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ته يسي خدمت او کار له وجهي شکایت

وکر، خو ھغە يى شکایت وانه وریدى^(١).

سوال: کە بىخە وگوري چى مىرە يى ورسره خوبىن ندى، او دا غوارى چى ورسره پاتىي شي، نو دا به ددى مشكل دحل لپارە خە كوي؟

جواب: اللہ خالق فرمابي: «وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ» [د النساء سورت: ١٢٨ آيت].

تسىجە: کە كومە بىخە پە خىپل مىرە پوه شي چى سرکبىنى ورسره كوي او مخ خنى گرخوي (بى پرواىي ورسره كوي)، نو خە باك نشته کە هغۇرى پە خىپلۇ كى سره روغە وکپى، او روغە (لە تولۇنە) بەھترە دە.

حافظ ابن كثير وايى: کە دېنىخى سره دا وىرە وي چى مىرە بە نفترت خنى وکپى او ياخى خنى وگرخوى، نو كولايى شي چى لە خىپلۇ بعضاً حقوقونە لە نفقە ياخامى ياشپە تىرول او ياداسىي نورونە تىرە شي، او مىرە تەھم روا دە چى ورنە ويي منى، نە بىخى تەپدى كى خە باك شته او نە دمىرە لپارە پە

قبلولو کي خه باك شته، خکه الله ﷺ فرمایي: **﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلُحُ خَيْرٌ﴾**.

ترجمه: نو خه باك نشته که هغوي په خپلو کي سره روغه وکري، او روغه (له تولونه) غوره ده، او دروغی دغوره والي معنی داده چي هغه له جداکيدونه غوره ده... او بیا (ابن کثیں) دسوده بنت زمعه رضی الله عنہا قصه ذکر کړه، چي کله مشکل لوی شو او پیغمبر ﷺ له هغی نه جداکيدو اراده وکړه، نو هغی روغه ورسه وکړه، چي خپله شبې به وعائشی رضی الله عنہا ته ورکري، خو له هغی نه به نه جداکيري، نو پیغمبر ﷺ دا روغه تري ومنله، او هغه یې له خان سره وساتله^(۱).

سوال: که چيري بنسخه له ميره سره خوبنه نه وي او غواړي ځني جلاشي نو خه باید وکري؟

جواب: الله ﷺ فرمایي: **﴿فَإِنْ خَفْتُمُ أَلَا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾** [دالبقره سورت: ۱۲۹ آيت].

ترجمه: که ووېریدلاست چي دوي دواړه (بنسخه او ميره) به

دالله ﷺ احکام په خای نکړي، نو کوم عوض چي بشئي (د طلاق په مقابل کي ميره ته) ورکړي دی، ده ګه (په اړه) دوی دواړو لره خه ګناه نشي.

حافظ ابن کثیر په خپل تفسیر کي وايي: که چيري دې بشئي او ميره په مينځ اختلاف راشي، او بشئه دميره حقوق په خای نکړي، او بد یي راشي، او ګډه ژوند ورسره ګران شي، نو دا کولائي شي چي ميره ته د مهر نه خه ورکړي او خان ځني خلاص کړي، او پدي باندي هغه ته ورکولو کي خه باک نشي، او نه یي په منلو کي پر ميره خه باک شته^(۱)، او دی ته (په شريعت کي خلع^(۲) وايي.

سوال: که بشئه له ميره نه بيله کوم عذر جلا والي وغواړي، نو هغې ته خه ګناه شته؟

جواب: له ثوبان ﷺ نه روایت دی چي پیغمبر ﷺ فرمایلی دي: «إِنَّمَا افْرَأَهُ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقَهَا مِنْ غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ

(۱) تفسیر ابن کثیر ۴۸۳/۱

(۲) خلع دي وايي چي بشئه دپيسو او یا بل عوض په مقابل کي له ميره نه طلاق و اخلي (ثیارن)

عَلَيْهَا رَأْيَةُ الْجَنَّةِ»^(۱).

ترجه: کومە بىنخە چى بىلە کوم سبب او عذر نە لە خپل مىرە نە طلاق وغوارى، نو دجىت بوى پە هەغى باندى حرام دى. او دا خىكە چى طلاق ھەنە حلال كاردى چى الله ﷺ يى نە خوبىسى، او يوازى بە دضرورت او حاجت پە وخت كىي پە هەغە عمل كىرىي، او بىلە ضرورتە هەغە مكروه دى، خىكە چى لە هەغە نە داسىي ضرورنە او مشكلات مىنخ راڭى چى تولۇتە بىكارە دى، او هەغە ضرورت چى دەھە پە وجە بىنخە كولانى شي طلاق وغوارى ھەنە دادى چى مىرە ددى (شرعى) حقوق پە ئاي نكىرى، او دېنىخى پە پاتىي كىدو كىي دەھەنلىكىي لپارە ضرورى، الله ﷺ فرمائىي: ﴿فِإِمْسَاكٍ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيْحٍ يَا حَسَانٍ﴾ [دالبقرە سورت: ۲۲۹ آيت].

ترجه: نو (پىر مىرە) پە بىنە وجە سرە (دېنىخى) ساتىل، او يا پە نىكى سرە (دەھەنلىكىي) پېرىنىسۇدلپكار دى، ﴿لَّذِينَ يُؤْلُونَ مِنْ نَسَائِهِمْ تَرْبِصُ أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ فَإِنْ قَاتُلُوا فِإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ وَإِنْ

(۱) ابو داود او ترمذى روايت كىرى، او ابن حبان پە خپل (صحيح) كىي صحىح گىنلىدى.

عَزَمُوا الطَّلاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٦﴾ [دالبقره سورت: ۲۲۷-۲۲۶]
آیتونه].

ترجته: دهغو کسانو لپاره چي دخپلو بنسخو (د جماع کولو
نه) قسم کوي، بنايی خلور مياشتی انتظار وکري، نو که يي
رجوع وکره (او سره يو خاي شول)، نو اللہ ﷺ بنه بخښونکي او
هير مهريان دی، او که يي دطلاق اراده او قصد وکړو نو اللہ بنه
اورېدونکي او بنه عالم دی.

هڪام حعقد د هنځیو وروسته احکام:

د بنسخي او ميره په مينځ کي جلا والي دوه قسمه دی: اول
په ژوند کي جلا والي، او دوهم دمرګک په وجه جلا والي، او په
دواړو حالتونو کي پر بنسخي عدَت لازم دی، او عدَت دادی چي
يوه معينه موډه (خلور مياشتی د جدا والي وروسته) به انتظار
کوي، او پدې کي حکمت دادی چي په هغه کي ديو مکملي
نکاح د ختمیدو حد او اندازه ده، او همدارنګه داولاد نه د بنسخي
درَجم^(۱) پاکوالی دی، تر خونوی ميره يي جماع ورسره ونکري،

(۱) د بنسخي (رَحْم) (پا بچي دانه) هغه خاي دی په کوم کي چي د ماشوم
پيدا یښت وي (زیارون)

چي په نتیجه کي به یي اشتباه مینځ ته راشي او داولاد نسب به ضايع شي، او په هغه کي دنکاچ دمځکيني عقد او دجدا شوي ميره دحق احترام، او دجدا والي په وجه دخفگان او تاڭر اظهار هم دی.

عدت څلور قسمه دی:

اول قسم: دحمل داره بسخي عدت: دهفي عدت دماشوم په پيدا کيدلو سره پوره کيربي، رجعي طلاق^(۱) یي وي او که بائن، په ژوند کي جلا شوي وي، او که دميره دمرګ په وجه، الله ﷺ فرمائي: ﴿وَأُولَاتُ الْأَخْمَالِ أَجْلُهُنَّ أَن يَضَعَنَ حَمْلَهُنَّ﴾ [د الطلاق سورت: ۴ آيت].

ترجمه: او دحمل داره بسخو عدت تر هغه پوري دی چي ماشوم وزېروي.

دوم قسم: دهغه طلاقه شوي بسخي عدت چي حيض لري: او دهفي عدت دري مياشتني دی، الله ﷺ فرمائي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوَءٍ﴾ [د البقره سورت: ۲۲۸]

(۱) (رجعي طلاق) هغه دی چي دهغه وروسته ميره بسخي ته بيله نوي نکاچ رجوع کولاني شي، او (بائن طلاق) هغه دی چي ميره بسخي ته بيله نوي نکاچ نه رجوع نشي کولاني (ژيارون)

آيت].

ترجمه: او طلاق شوي بسخي به دري حيضه انتظار کوي.
دریم قسم: دهفي بسخي عدت چي حيض يي نه وي: او هفه ددو بسخو په حق کي وي، يوهقه وره نجلی چي حيض يي لانه وي راغلی، او بله هفه زره بسخه چي دحيض راتلو اميد يي نه وي، نو الله حَمْدُه ددي دوازو عدت داسي بيان کريدي: «وَاللَّهِ الَّذِي يَسْتَنِدُ إِلَيْهِ مِنْ أَهْلِ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَاءِكُمْ إِنِّي أَرْتَهُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ وَاللَّهِ الَّذِي لَمْ يَحْضُنْ» [د.الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمه: او ستاسو هفه بسخي چي له حيض نه نا اميده وي، که تاسو (دهفوی په باره کي) په شک کي ياست، نو دهفوی عدت دري مياشتی دی، او دهفو بسخو چي حيض نه ورته رائي، يعني دهفوی عدت هم همداشان دی.

خلورم قسم: هفه بسخه چي ميره يي مر شوي وي: الله حَمْدُه يي عدت داسي بيان کري دی: «وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصُنَّ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا» [د.البقره سورت: ٦ آيت].

ترجمه: او کوم کسان چي له تاسو نه وفات کيربي، او بسخي

ترىسنه پاتى شى، بىخى بە يى خلور مىاشتى او لىس ورئى
انتظار كوي. نو دا حکم عام دى دەغۇ بىخۇ پەبارە كىچى
خلوت ورسە شوی وي او كەنە، ورە وي او كەلۋىھ (بالغە)، او
حملدارە بىخە پەدى حکم كى نەدە شاملە، خكە هەغە پەدى اىت
سرە بىلە شوھ: ﴿وَأَوْلَاتُ الْأَخْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعُنَ حَمْلَهُنَّ﴾ د

الطلاق سورت: ٤ آيت].

ترجمە: او دحمل دارە بىخۇ عدت تر هەغە پورى دى چى

ماشوم وزىربوي^(١).

كۆم ئىشان ھى، عەت وەلا بىخى تە حرام ھى:

١- دەغىي غۇنېتلىو^(٢) حکم:

الف- هەغە بىخە چى طلاق يى رجعى وي: دعەت والا
بىخى غۇنېتلى او طلبگارى كول كەپە صراحت وي او كەپە
اشارە، حرام دى، خكە چى هەغە دەميرە لىرونكى بىخى حکم
لرى، نو هيچا تە دەغىي طلبگارى رواندە، خكە هەغە لاتردى
وختە پورى دخپل اول دەميرە پەنكاج كى دە.

(١) الھدى النبوي دابن القيم تاليف ٥٩٤-٥٩٥، تحقیق شوی چاپ.

(٢) دەغۇنېتلى نە مقصىد لە دەغىي نە دنكاج طلبگارى كول دى (شىارن).

ب- هغە بىشە چى طلاق يى رجعى نە وي: دەھىي طلبگارى كول صراحتاً حرام دى، او اشاراتاً روا دى، اللە حَمَدَ اللَّهُ فرمائى: «وَلَا جَنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ» [دالقره سورى: ٢٣٥].

ترجىھ: او پە تاسو باندى خەگناھ نىشته دېشخو پە هغە طلبگارى كى چى تاسو پە اشارە او كنايىھ سره كېيدە. او تصرىح دادە چى پە نكاح كولو كى خىلە خوبىنى او رغبت بىكارە كېي، مثلاً ووايى: زەغوارم ستا سره وادە و كىرم، خىكە چى كىدای شي دېشخى حرص او خوبىنى پە نكاح كى دىي سبب شي چى دا دخپىل عدت دپورە كېيدو دعوه و كېي مخكى لىدينە چى هغە فعلاً پورە شوی وي، خو اشارە او كنايىھ داسىي نە وي، خىكە پە هغە كى دنكاح كولو صراحت نە وي شوی، خىكە خەناروا پىكى نىشته، او دمەكىينى آيت (مفهوم مخالف)^(١) هم پە هەمدى دلالت

(١) مفهوم مخالف: پە كلام كى دىذكر شوی حكم مخالف حكم تە وايى، مثلاً پە ايت كى دىي خبىي بىيان شوی دى چى كە دعدت لرونكى بىشى طلبگارى پە كنايىھ سره روا دە، دىي حكم مخالف حكم (يعنى مفهوم مخالف) چى پە آيت كى ندى ذكر شوی دادى: چى پە صريح دەول دنومېرى بىشى طلبگارى روا ندە. (ژيارون)

کوي او داشاري مثال دادي چي و وايي: ستا غوندي بسخه مي خوبسييري. او د غير رجعي طلاق والابسخي ته روا دي چي دکنائي طلبگار ته جواب په اشاره سره ورکري، خود صراحت طلبگار ته جواب ويل رواندي، اما هغه بسخي چي طلاق يي رجعي وي هغه به نه په صراحت او نه اشاره دطلبگار غونبستني ته جواب وايي.

۲- دعدت والا پر بسخي دنكاح عقد تړل ناروا دي: الله ﷺ فرمائي: «وَلَا تَغْرِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّىٰ يَنْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ» [د البقره سورت: ۲۳۵ آيت].

ترجمه: او نکاح مه تړي تر هغه پوري چي تاکلى (عدت) خپلي اخيري نيتني ته ورسيري. ابن کثير وايي: يعني: نکاح مه تړي تر هغه پوري چي عدت ختم شي، او علماوو پدي اجماع کړيده چي دعدت په وخت کي نکاح تړل صحيح ندي^(۱).

دوه مساله:

اوله مساله: کومه بسخه چي له صحیح خلوت^(۱) نه مخکي طلاقه شي پر هفي باندي عدت نشته، الله ﷺ فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آتَيْنَا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمَنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوْهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا﴾ [د الاحزاب سورت: ۴۹ آيت].

ترجمه: اي مومنانو کله چي مومني بسخی په نکاح کري او بيا طلاق ورکري مخکي لدینه چي ورسره يوخاي شي، نو تاسو لره په هفوی باندي کوم عدت نشته چي تاسو دهجه شمار وکري او حساب يي کري.

ابن کثیر په خپل تفسير کي وايي: دا دعلم او په مينځ کي يوه اتفاقي خبره ده چي بسخه که دخلوت نه مخکي طلاقه شي پر هفي باندي عدت نشته، نو کولائي شي چي سمدستي دچا

(۱) صحیح خلوت: دی ته وايي چي ميره دېسخی سره له نکاح نه وروسته په يوه کوتې کي داسي يوازي شي چي بل خوک موجود نه وي، او دجماع کولو خه ممانعت هم نه وي، نو داسي خلوت دجماع حکم لري، که خه هم جماع بې نه وي کري. (ثیاپن)

سره چي وغوارپي واده وکري.

دوهمه مساله: كومه بىخه چي له خلوت نه مخکي طلاقه شي او مهر يي تعين شوي وي، نو هغه دنيم مهر اخىستلو حق لري، او دكومي بىخى لپاره چي مهر نه وي تعين شوي، نو هغه دمتعي^(١) حق لري، چي دخپل وسعي سره سم خه كالى او يا نور شيان ورته ورکري.

او كومه بىخه چي دخلوت نه وروسته طلاقه شي، نو هغه دپوره مهر حق لري، اللہ جل جلاله فرمایي: «لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوْهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَعْوَهْنَ عَلَى الْمُوْسِعِ قَدْرُهُ وَعَلَى الْمُقْتَرِ قَدْرُهُ» [دالبقره سورت: ٢٣٦ آيت].

ترجمه: په تاسو خه گناه نشته كه بىخى مو طلاقي کري مخکي لدی نه چي جماع ورسره وکري او (دمهس اندازه ورته تعين کري، او دوى لره متעה ورکري، پر غني سپى دخپلي وسعي په اندازه او پر ناداره سپى باندي دخپلي وسعي په اندازه

(١) متعد: وەفو كاليو او يانورو شيانو ته وايي چي ميره يي و خپلي بىخى ته له طلاق نه وروسته دخپلي وسعي په اندازه دھفي دخوشحاللولو لپاره ورکوي، او دا هله وي چي دبىخى مهر نه وي تعين شوي. (ثيابن)

(دمعى وركول لازم دى)، تر دى آيتە پوري: ﴿وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ
مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيَضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ لَهُنَّ﴾
[دالبقره سورت: ٢٣٧ آيت].

ترجمه: او كە مو هفوی تە طلاق وركپ مخکي لدینه چى
جماع ورسره وکرى، او هفوی لره مو (دمەن) اندازە تعىن كرى
وي، نونىم مهر بە (ورکوی) لە هفه (مەن) نە چى تاسو تعىن
كرى دى. يعنى اى دېسخو خاوندانو پە تاسو باندى خە گناه
نشتە كە خېلى بىشى لە جماع او مهر تعىنلۇنە مخکي طلاقى
كرى، كە خە ھەم پە هفى كى دېسخو دەخگان او خاطر رنجى دە،
نو خەكە خو پە متعە كى دى خەنگان جىران دى، او متعە دەر
سپى دوسىي پە اندازە او لە رسم ورواج سرە سەمە وي، او بىا
اللە چۈلە دەھىي بىشى ذكر وکپى كومى تە چى مهر تعىن شوى
وي، نو دنیم مهر وركولو حکم يى وکپى.

حافظ ابن كثير پە خېل تفسير كى وايى: دمەن نىمۇالى پە
نومپى حالت كى دعلمابۇ تە مىنچ اتفاقى خبرە دە او كوم
اختلاف دەھە پە بارە كى نشتە^(١).

(١) تفسير ابن كثير ٥١٢/١

۴- کومه بنه هي مبره بني ډفات شبو هي به هندي بلند هي به عدت

کي پنه شيان حرام هي هي (عذاب) وزنه ولني:

اول: د عطرو تول انواع: نه به په بدن عطر وهي او نه په

خپلو جامو، او نه به خوشبویه شيان استعمالوي، پيغمبر ﷺ

په صحيح حدیث کي فرمایي: «وَلَا تَمْسَطْ طِبِيًّا».

ترجمه: او عطر (خوشبویي) مه استعمالوه.

دوهم: د بدن سينگارول: دنکريزي کول او نور د سينگار

تول انواع لکه سترگي توروول، او دمغ مختلف پوردو

استعمالول پري حرام دی، خو که و سترگو توروولو ته د علاج

لپاره ضرورت پيدا شي، نه د سينگار لپاره، نو خه پروا نلري،

نو دشپي به سترگي توروسي او دورخېي به يې پاكوي، او پروا

نلري که سترگي بيله رنجونه په بل شي سره معالجه کپري چي

د سينگار له شيانونه نه وي.

دریم: د هغه جامو اغوستل چي د سينگار لپاره جوري

شوي وي، خوداسي جامي اغوستلای شي چي عادتاً سينگار

پکي نه وي، او د کوم خاص رنگ تعين نشته بلکه درواج سره

سم رنگونه به اغوندي.

خلورم: دانگشتري (گوتي) په شمول د سرو زرو د تولو

انواعو استعمال .

پنځم: بیله هغه کور نه چې د دی په موجودیت کې یې میره پکښې وفات شوی په بل کور به شپه نه تیروي، او بیله کوم شرعی عذر نه بل کور ته نه ئې، او نه به د مریض پونستني ته ئې، او نه به د خپل او دوست لیدلو ته ئې، خود رخی لخوا یوازی د خپلو ضروري کارونو د کولو لپاره وتل ورته روا دی او بیله د غو پنځو شیانو نه نور هیڅ شی له هغه شیانو نه ورته ناروا ندی، کوم چې الله حَمْدُهُ ورته روا کړي دی.

ابن القیم وايی: وهفي ته د نوکونو اخيستل، د بغل دوینستانو ليري کول، او د هغه وينستو خریل چې شرعاً مستحب دي، او په سدر (زمیو)^(۱) سره لامبل، او وينستو زمونخول، ورته روا دی^(۲).

شيخ الاسلام ابن تيميه وايی: وهفي ته د حلالو شیانو لکه میوه، غونبې خورل، او دروا خبساکو چبسل.. روا دی، او بیا وايی: او د هیڅ روا کار کول لکه خامک دوزي، خیاطي، او بدل

(۱) سدر یا زمی: د بیرو تنکی پانو ته وايی چې پخوا به پري خلکو سر، خان او جامي پري مینځلی (ژیارن)

(۲) الهدی النبوی ۵/۷۰۵

او نور داسي کارونه چي بسخي يي کوي، دا تول ورته روا دي، او هغه خه چي دعدت نه مخکي ورته روا وه لکه دضرورت په وخت کي دنارينه وو سره په ستر کي خبري کول، او داسي نور ورته روا دي، او همدا د بیغمبر ﷺ دست مطابق هغه طريقه ده کومه چي دصحابه وو عننم رضي الله بسخو به دخپل ميرونو دوفات نه وروسته اختياروله^(۱).

او دا چي عوام خلک وايسی: چي له سپورمی نه به مخ پتيوي، او دکور بام ته به نه خيزي، دنارينه وو سره به خبري نکوي، او له محرمو نارينه وونه به مخ پتيوي، او نوري داسي خبري دا تولي بیخایه دي او خه اساس نلري، والله اعلم.

ئىم نىصل

دەھفو احکامو بىيان چى پە هەفي سره دېنىخى عزت او عفت خوندى كىيىدى:

۱- بىخە دىسىرىي پە شان (لە حرامونە) دىسترىگو پە پتىولو، او دىرەج (شىرمىگاھ) پە ساتلۇ ورتە امر شوى دى، اللە ﷺ فرمائى: «**قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَيْرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ * وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ**» [دالنور سورىت: ۳۰-۳۱ آيتونە].

ترجمە: (اى پىيغىمberه) ووايىه مومنانو ته چى پتىي كىرى سترگىي خېلى (لە ناروا كىلۇنە) او وساتىي فرجونە (شىرمىگاوى) خېلى (لە حرامونە)، دا دوى لىرە دىرپا كىزە (او كىتىو) دى، اللە دىرىن بىسە خىرى دى پە هەفە خە چى دوى يى كىوي، او (اى پىيغىمberه) ووايىه مومنو بىخۇ ته چى پتىي كىرى سترگىي خېلى (لە ناروا كىلۇنە) او وساتىي فرجونە (شىرمىگاوى) خېلى (لە حرامونە).

زمۇنبو شىيخ محمد الامين الشيقىقطىي رحمت اللە علیيە پە خېلى تفسىر كى وايىي: اللە ﷺ مسلمانو نزو او بىخۇ ته امر كىرى

دی چى خپلى سترگى او فرجونه (لە ناروانە) وساتى، او دفرجونو پە ساتلو كى دا ھم دە چى لە زنا لواطت^(١)، مساحت^(٢)، لوخول، او خلکوتە لە بىسۇلۇنە يى وساتى.. او بىا وايى: او اللە ھەنە نرو او بىخۇلپارە چى پدى آيت سره عمل كوي دېخىنى او لوى اجر او ثواب وعده كرى دە، كە چىرىي ورسە ھەنە كارونە ھم وکرىي كوم چى دا حزاب پە سورت كى ذكر شوي دى، اللە ھەنە فرمايى: ﴿إِنَّ الْمُسْتَلِمِينَ وَالْمُسْتَلِمَاتِ﴾ إلى قوله: ﴿وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [دالا حزاب سورت: ٣٥].

ترجهە: بىشىكە مسلمان نارىنە، او مسلمانى بىخى... او دخپلۇ فرجونو ساتونكى نر او بىخى، او داللە ھىر يادونكى نر او بىخى، دوى لىرە اللە مغفترت (دەگناھونو بىخىنى) او لوى اجر او ثواب تىيار كرى دى^(٣).

(١) لواطت: دى تە وايى چى نر لە نر سره دىشالخوا جماع وکرى. (زىارىن)

(٢) معنا بىي لې وروستە پە متن كى راشى. (زىارىن)

(٣) اضوا، البيان ٦-١٨٦-١٨٧.

او مساحت دی ته وايي چي یوه بسخه خپل فرج دبلي
بسخي له فرج سره ومُبُسي، او دا دير لوی جرم او گناه ده چي
ددی کار دواړه کونکي دلوی سزا او ادب مستحق دي.

په مغنى کي وايي: که چيري دوي بسخي خپل فرجونه یو
بل سره ومُبُسي، نو دوي دواړه زناکاره او لعنتي دي، پيغمبر
ﷺ فرماني: «إِذَا أَتَتِ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ فَهُمَا زَانِيَتَانِ».

ترجمه: که چيري بسخه دبلي بسخي سره بد فعل (مساحت)
وکري، نو دوي دواړه زناکاره دي. او هغوي ته دتعزير په شکل
سزا ورکول کيري، خکه دا داسي زنا ده چي (په شريعت کي)
تاکلي سزا نلري^(١).

نو مسلمانه بسخه او خصوصاً خوانی بسخي باید لدی ناړه
او ناروا کارنه ډډه وکري.

اما (دناروا شيانونه) دسترگو پتولو په باره کي ابن القيم
وايي: اما دسترگو کتل چي دي نو هغه دشهوت جلبونکي او

(١) المغني ١٩٨/٨.

او شیخ ابن تیمیه په مجموع فتاوی ٣٢١/١٥ کي وايي: نو پدی سره
ساحقه بسخه زناکاره ګنل کيري، لکه خنګه چي په حدیث راغلي: دبسخو
سحاق دهغوي زنا ده.

راوستونكى دى، او دەغىي ساتىل دىرىج ساتىل دى، او چا چى خپلۇستىرگو تەلارە خلاصە كەنۋەن ئەنەن يىلى كەنۋەن سەرە مخامىخ كەنۋەن، او پىغمەر بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ فرمائى: «يَا عَلِيٌّ، لَا تُشَيِّعِ النَّظَرَةَ، فَإِنَّمَا لَكَ الْأُولَى».

ترىجىھە: اى عەلەي، (وحرامو شىيانو تە) پە يو خلى كىتلۇپسى بىيا مەگورە، يوازىي اول خىل كىتل ستالپارە (روا) دى. لەدى كىتلۇنە مراد ناخاپە كىتل دى چى بىغىر لە قىصد نە وي... او وايىي: پە مىسىنە كىي لە پىغمەر بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ نە روايت دى فرمائى: «النَّظَرُ سَهْمٌ مَسْمُومٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسِ».

ترىجىھە: دىستىرگو كىتل دىشىطان دغىشۇنە يو زەرجن غاشى دى... او بىيا وايىي: او كىتل دىتولو هغۇپىينو اساس دى كوم چىي انسان تەرسىپىي، خىكە يو خلى كىتل دانسان پە خاطر كىي يوه انگىزىھە پىدا كوي، او لە هەغە نە فىكە مىنخ تە راخي او هەغە فىكە بىيا پە شەھوت بىدىلىپىي، او لە شەھوت نە ارادە پىدا كىپىي، او بىيا دا ارادە تىكىپىي، او كىلە عزم خىنە جورۇشى، او بالاخىرە كە مانع او خىنە پىدا نشى، نۇ هەغە بە خامخا دەعمل جامە اغۇندىي، نۇ خىكە خۇ وىل شوي دى: چىي پە سترگو پېتىلۇ او ساتلىو باندى

صبر کول لدی نه اسانه دی چی له هغه نه وروسته دواع شوی
کار (گناه) په جزا او درد باندی صبر وشی^(۱).

نوای مسلمانی خوری پر تا باندی لازمه ده چی ونارینه وو
ته له کتلونه، او له هغه شهوت انگیزه عکسونونه چی بعضی
مجلوکی، او یا په تلویزیون او ویدیو کی دی، خپلی سترگی
وساتی، او نور له بد عاقبت نه به سالمه پاته شی، ډیر داسی
کتل وی چی وکتونکی ته یی لوی مصیبتونه پیښ کپری وی، او
اور له ورو بخروننه مینځ ته راخي.

۲- او د فرج دساتلو له اسبابونه یوه دسندرو او ساز
سروز له اوریدلو نه لیری والی دی.

ابن القيم وايی: او دشیطان له غولونکی شیانونه چی
دناخیزه علم، عقل او (ضعیفه) دیانت خاوندان پری تیروخی،
او دجالانو او فساد کارانو زرونه یی په هغه سره نیکار
کریدی، یوه داوازونو او دناروا ساز و سرود التو اوریدل دی
چی زرونه له قران نه لیری کوي، او د گناهونو او فسق و فجور
خواته یی رابولي، نو د (ساز و سرود الات) دشیطان کتاب، او
دالله عليه السلام (له ذکر) نه دغفلت پرده ده، او دلواطت او زنا و سیله

ده، او دهه په واسطه سره ناکاره او فاسق عاشق دخپلي
 معشوقي نه خپل لوی (ناروا) مقصد لاس ته راوري... او بيا
 وايي: اما دبنخي او بي بيري هلك دسندره او ريدل دهريو لويو
 گناهونه ده ده، او له هفي نه غت فساد په دين کي پيښيږي...
 او بيا وايي: او پدي کي شک نشته چي هر غيرتمن سړي خپل
 بنخه او اولادونه دسندره له او ريدو داسي ليري ساتي، لکه
 خنگه چي يسي له نورو مشکوکو کارونو او اسبابونه ليري
 ساتي.. او همدارنگه وايي: او تولو ته معلومه ده چي کله بنخه
 دميره غوبنستني ته خان نه ورکوي، نو هفه کوبنښ کوي چي
 سندره ورته واوروی، نو بيا هفه نرمي بنکاره کوي، او دا خکه
 چي دوازونو په مقابل کي په چتکي سره دبنخي احساسات را
 پارېږي، نو که چيري دا اواز دسندره وي نو دبنخي را پاريدل
 په دوو وجهو سره وي: دواز له جهته، او دهه معنا له جهته..
 او وايي: نو که ددي علاج سره ډول، خوانې، رقص، او مستي
 یو څای شي، نو که دبنخي له سندره نه ماشوم په ګيده کيده،
 نو له همدي سندره نه به يې ماشوم په ګيده شي، نو قسم په الله
 چلله چي خومره پت داره او عزت داره بنخي په سندره سره بې

پته او فاحشى شوي دى؟^(١)

نواي مسلمانى خوري له الله نه ووپىرىپە، او لدى خطرناكە اخلاقىي مرض نه چى سىندرى اورىدل دى چە وکە، كوم چى دى مسلمانانو پە مىنخ كى پە مختلفو وسايلو او طريقو سره يى دى شرولو كوبىنلىكىرىپى، چى ڈيرى ناپوه نجونى يى له معينه خايونونه لاس تە راپى او بىا يى پە خپلۇ مىنخونو كى يو بل تە لاس پلاس كوي.

٣- او دفرجونو دساتلۇ داسبابونە بل وخارج تە له سفر كولونە دېنىخىي منع كول دى، بىلە دى چى كوم محرم ورسە وي چى دفاسقانو او بدكارانو نه يى وساتى.

پدى بارە كى صحيح احاديث راغلى دى چى بىخە بىلە محرم نه له سفر كولونە منع دە، له هفە جملى نه دابن عمر عنها رضى الله حديث دى وايى چى پىغمبر ﷺ فرمایلى دى: «لا

تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ»^(٢).

ترجمە: بىخە دى دىرىپۇ ورئۇ سفر بىلە محرم نه نكوي. او

(١) إغاثة اللهفان ٢٤٢، ٢٤٨، ٢٤٤/١. ٢٦٥-٢٦٦.

(٢) بخارى او مسلم روایت كىرى دى.

له ابو سعيد الخدري عن رضي الله عنه روى دى چي پيغمبر ﷺ
 منع كريده چي بشخه د دوو ورخو او دوو شپو په مسافه دخپل
 ميره يا محرم نه بغير سفر و كري، او ابو هريرة له پيغمبر ﷺ نه
 روایت کوي چي فرمایلی یي دی: «لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُسَافِرُ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةً إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ عَلَيْهَا»^(۱).
 ترجمه: کومه بشخه چي په الله او دقيامت په ورخ ايمان لري
 ددریو شپو او ورخو په اندازه سفر ورته رواندي، مگر دا چي
 محرم به په سفر کي ورسه وي.

او په پورتنی احاديثو کي ددریو، او دوو، او یووه شپه او
 ورخ مسافي نه مقصد هغه مسافه ده کومه چي دهغه وخت
 دنقلیه وسائلو په واسطه په پنسو او یا سپرلى (بودگانو سره
 وهل کيده، او دا احاديثو اختلاف چي دمسافي په تعين کي په
 دریو او دوو او یووه شپه او ورخ سره او له دي نه هم کم- راغلى
 دهغه وجه خنگه چي علماوو ويلی دي داده: چي له هغه خنده
 مقصد مطلقاً سفر دی، نو کومي مسافي ته چي سفر ويل کيري
 بشخه بيله محرمه دهغې مسافي تللو نه منع ده.

(۱) بخاري او مسلم روایت کري دي.

امام نووی وايي: نو خلاصه دا شوه: چني هر هغه تګ ته چي سفر وویلي شي، نو بنځه بيله ميره او يا محرم نه له هغه نه منع ده، که دا تګ ددریو ورخو په اندازه وي، او يا دوو ورخو، او يا یوه ورخ، او يا یوریاط وي او يا په بله اندازه وي، خکه دابن عباس روایت مطلق راغلی دی، او هغه دمسلم داخيرني روایاتونه دی چي وايي: «لا تسافر امرأة إلا مع ذي محرم» ترجمه: بنځه به بيله محرم نه سفر نکوي. او دا هر هغه خه په بر

کي نيسی کوم چي دسفر اطلاق باندي کيربي، والله اعلم^(۱).
 اما هفو کسانو چي فتوى يې ورکړیده چي بنځه کولاهي دښخو دیوی دلي سره دفرضي حج سفر وکړي، نو دا فتوى دسنت خلاف ده، امام خطابي وايي: پیغمبر ﷺ بنځه منع کړیده چي بيله محرم سري نه سفر وکړي، نو بنځي ته دحج لپاره دسفر کولو اجازه ورکول بيله هغه شرط نه چي پیغمبر ﷺ اينسي دی، دسنت خلاف خبره ده، نو که چيري دښخي وتل بيله محرم نه ګناه وي، نوبیا حج ورياندي لرمي ندي، او هغه

داسی عبادت دی چې نتیجه او عاقبت به یې گناه وي^(۱).
زه وايم: دغو کسانو دبئخي لپاره بیله محرم نه عامه اجازه
نده ورکري، بلکه دا یې یوازي دفرضي حج لپاره ورکړیده او
بس.

اما نووی وايي: وښئي ته بیله محرم نه د عبادت،
تجارت، زیارت او نورو شیانو لپاره سفر کول رواندي^(۲).
نو کوم کسان چې په دی زمانه کي دبئخي بیله محرم نه په
هر نوع سفر اجازه ورکولو کي سهل انگاري کوي، دهفوی قول
معتبر ندي، او هیڅ معتبر عالم ورسه پدي کي موافق ندي.
او دا چې وايي: محرم بشخه په طیاره کي سپړوي، او یا
یې بل محرم په هغه بل وطن کي چې دا ورته سفر کوي،
استبقالوي، او طیاره ددوی په ګمان-دېیرو نارینه اوښئينه
سورلیو په وجه د اطمینان او امن خای دی.

نو موبه په جواب کي ورته وايو: هیڅکله داسی نده، بلکه
طیاره نسبت بل خای ته دلوی خطر خای دی، خکه په هغه کي
سورلی تول سره ګډي وي، بلکه کیدای شي چې سری دبئخي

(۱) معالم السنن مع التهذيب لابن القيم ۲۷۶-۲۷۷/۲.

(۲) المجموع ۸/۲۴۹.

خنگ ته کښيني، او کيداى شي طياري ته خه داسي مشکل پيښ شي چي له خپل مسیر نه يي و ګرخوي او بل ميدان ته لاره شي، نو هلتله به داسي خوک نه وي چي ددي بسخي استقبال وکري، نو له خطر سره به مخامخ وي، او دښخي به خه حال وي پداسي یو بسار کي چي نه پکښي بلده وي، او نه ورسره محرم وي؟

۴- او د فرجونو د ساتلو له اسبابو نه بل دښخي او سري په مينځ کي بيله محرمه نه ديواري کيدلو منع کول دي، پيغمبر ﷺ فرمائي: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَخْلُونَ بِإِنْفَرَادٍ لَّيْسَ مَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ مِّنْهَا، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ». ترجمه: خوک چي په الله او دقيامت په ورخ ايمان لري،

دښخي سره دي بيله محرم نه خلوت نه کوي، خکه ددوی دوو (ښخي او سري) دریم کس به شیطان وي. او له عامر بن ربيعه عنده رضي الله عنه روایت دي چي پيغمبر ﷺ فرمائي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِإِنْفَرَادٍ لَا تَحْلُلُ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، إِلَّا مَحْرَمٌ». ترجمه: با خبره اوسي، چي یو سري به له یو ښخي سره

خلوت نکوي، (دا) ورته رواندي، خکه چي دریم کس به

شیطان وي، مگر دا چي محرم ورسره وي. مجد په (المنتقى) کي وايسی: دا دوه حدیثه احمد روایت کري دي، او معنا يسي مخکي دابن عباس په متفق عليه حدیث کي ذکر شوه.

امام شوکاني وايسی: او له بیگانه بنسخی سره یو خای خلوت کول په اجماع سره حرام دي، لکه خنگه چي حافظ (ابن حجر په (فتح الباري) کي راوري دي، او دحراموالی علت لکه خنگه چي په حدیث کي راغلي دي دادي چي ددوی سره دریم کس شیطان دي، او دشیطان موجودیت دوي و گناه ته رابولي، اما که محرم وي نو خلوت کول دیگانه بنسخی سره جائز دي، خکه دگناه او جرم واقع کيدل دهغه په حضور کي ناممکنه ده^(۱).

او بعضی بنسخی او ددوی اولیاء (دواک خاوندان) په بعضی انواع دخلوتونو کي سهل انگاري کوي، او هغه په لاندي ډول دي:

الف- دنسخی خلوت دمیره له خپلوانو سره، او هغه ته مخ لوخول، او دا خلوت له نورو نه زیات خطرناکه خلوت دي، پیغمبر ﷺ فرماني: «إِيَّاكُمْ وَالدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ

مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَرَأَيْتَ الْحَمْوَ؟ قَالَ: «الْحَمْوُ
الْمَوْتُ»^(١).

ترجىھ: دېسخۇ سەرە دخلوت كولۇنە دەھ وکرى، نولە
انصارو نە يوە سېرىي وویل: اى رسول اللە اىدا دمىرە ورور ھم؟
وېي فرمایل: دمىرە ورور (ليون) د مرگ (پەشان) دى. او
(الھمو) پە حدیث کىي دمىرە ورور تە وايىي، يعنى گواكىي
پېغمبر ﷺ دا بد وگىل چى لە ھەفە سەرە (بىسخە) خلوت وکرى.

حافظ ابن حجر وايىي: نووي ويلي دى: دلۇغت علماء و پدى
خبرە اتفاق كىرى دى چى (احماء) دمىرە خېلۇانو تە وايىي، لىكە
دەھەپلار، تەرە، ورور، ورارە، دترە زوى، او نور، او ھەمدارنگە
وايىي: دەھە نە مقصىد پە حدیث کىي دمىرە خېلۇان دى، ما سوا
دەھە لە پلۇونو او زامنۇ نە، خەكە ھەفوی يىي دېسخىي لپارە محرم
بىلل كىېرىي او خلوت ورسە روا دى، او خلوت تە يىي دمرگ
نېسبىت نە كىېرىي.. وايىي: او عادتاً خىلەك پدى بارە كىي دېبى باكى
نە كار اخلىي او ورور دخېل ورور دېسخىي (ورندارىي) سەرە خلوت
كوي، نو خەكە يىي لە مرگ سەرە مشابەت ورگە، او خەكە خو

(١) احمد، بخارى، او ترمذى روايت كىرى دى، او ترمذى صحيح گىلى دى.

خنی اجتناب کول غوره دی^(۱).

شوکانی وايسي: د پيغمبر ﷺ دا قول: «الْحَمْوُ الْمَوْتُ»

معنا داده: چي له نورونه بايد زيات له هغه نه ويره وي^(۲).

نو اي مسلمانی خوري له الله نه وویریه، او پدي کار کي
بي باکي ونکري، که خه هم خلکو پدي باره کي له بي باکي نه
کار اخيستي دی، خکه اعتبار دشريعت حکم ته دی نه دخلکو
رسم ورواج ته.

ب- بعضی بسخی او دهفوی دواک خاوندان (اولیاء) به
موهر کي یوازي دنامحرم موتيروان سره سپریدلو کي بي باکي
کوي، پداسي حال کي چي داناروا خلوت دی.

شیخ محمد بن ابراهیم آل الشیخ (به خپل وخت کي)
د سعودي عريستان مفتی رحمت الله عليه وايسي: او اوس پدي
کي خه شک نشته چي دبیگانه بسخی یوازي او بیله محرم نه
سپریدل له موتيروان سره یو بسکاره ناروا کار دی، او په هغه کي
دیر فسادونه وجود لري چي بايد ساده ونه بلل شي، برابره ده
که بسخه کورنی پت خولي وي، او که بهر راوتونکي او دنارينه

(۱) فتح الباري ۳۳۱/۹.

(۲) نيل الاوطار ۱۲۲/۶.

وو سره خبری کونکي وي، او کوم سپری چي دخپلو بسخو لپاره داسي کار خوبنسوي نو هغه دضعيف ايمان او کمزوري نارينتوب خاوند دي، چي په خپل ناموس باندي بي غيرته دي، او پيغمبر ﷺ فرمایي: «أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِإِمْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجه: با خبره اوسي، چي يو سپری به له يوي بسخي سره خلوت نکوي، (هغه) ورته روانده، ئكه چي دريم کس به شيطان وي. او په موتي کي دموتيروان سره يو خاي سپريدل، له هغه خلوت نه خطرناك دي کوم چي په کور کي او يابل خاي کي وي، ئكه په موتي کي هغه کولاي شي چي په داخل دنبار او بهر له بشارنه هر خاي ته وغوارپي يورلى شي که بسخه راضي وي که نه وي، چي لدی نه دير لوی فسادونه را پيداکيدلاي شي کوم چي په عادي خلوت کي دهغه توقع نشته^(۱).

او هغه کس چي خلوت په هغه سره رواکيردي باید لوی او بالغ وي، او دماشوم موجوديت کافي ندي، او دا چي بعضي بسخي گمان کوي چي که ماشوم له خان سره ملگري کي نو

خلوت به ورسره رواشي، دا غلط گمان دی.

اماکه چيري یو بیگانه سری له بیگانه بنخی سره خلوت وکړي، و دریم سری ورسره نه وي، نو دا خلوت دعلم اوو په اتفاق سره حرام دی، او همدارنګه که ددوي سره داسې څوک وي چې د ماشومتوب په وجه حیانه ورنه کېږي، نو دا خلوت رواندی^(۱).

ج- بعضی بنخی او ده ګوی دواک خاوندان (اولیاء) د داکتر سره د بنخی دخلوت کولو په باره کې بیباکې کوي، پدې دلیل چې بنخه و علاج ته ضرورت لري، او دا پیر لوی ناروا کار دی، او خطر یې پیر لوی دی، چې باید ده ګه په باره له سکوت نه کار وانه خیستل شي.

شیخ محمد بن ابراهیم رحمت الله علیه وایی: په هر حال، د بیگانه بنخی سره خلوت کول شرعاً حرام دی، که خه هم ده ګه داکتر سره وي چې د بنخی علاج کوي، نظر پدې حدیث: «لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِامْرَأَةٍ لَا تَحِلُّ لَهُ، فَإِنْ ثَالَثُهُمَا الشَّيْطَانُ».

ترجمه: یو سری به له یو بنخی سره خلوت نکوي، (هغه)

ورته رواندە، ئىكە چى درىم كىس بە يى شىطان وي. نو دىيو چا موجودىت لە بىخى سرە حتمىي دى، كە مىرە وي او كە يى بىل نارىنە محرم وي، كە چىرىي مىكىن نە وي نو بايد دخپلۇانو نە يى يوه بلە بىخە ورسە وي، او كە لە تىرو كسانو نە هىشۈك نە وي، او مرض خطرناكە وي، او وروستە كول يى مىكىن نە وي، نو كىم تر كىم يوه نرسە خوبايىد چى موجودە وي، تر خۇ دەممۇنۇع او حرام خلوت نە مخنيوپ وشى^(١).

او ھىدارنگە داكتىر تە رواندى چى دېيگانە بىخى سرە خلوت وکرى، كە خە ھم دا بىخە داكتىر او ملگرى يى وي، او يانرسە وي، او ورلاندە معلم او ددە پە شان بىل چا تە رواندى چى داشاگىردى سرە خلوت وکرى، او پە طىارە كى و مىلەمە پالە بىخى تە رواندى دېيگانە سپىي سرە خلوت وکرى، او خىڭ دناچىلە تەمدن پە نامە او دكفارو نە دتقلىيد پە وجە، او وشىعىي احکامو تە دنە اھمىت ورکولو پە وجە، پدى كارو كى دېيىباڭى. نە كار اخلى، فلا حول ولا قوة إلا بالله العلي العظيم.

او وسپىي تە رواندى چى دكور دخادمىي او مزدورى سرە خلوت وکرى، او نە بە دكور خاوندە دخادم او مزدور سرە خلوت

کوي. دخادمانو نارىنە وو او بىخۇ مشكل يو دىر خطرناكە مشكل دى چى دىر خلک پدى زمانە كى پرى مېتلاشى دى، پدى وجه چى بىخى پە تعلیم او لە كورنە بەر كارونو باندى بوختى شوي دى، چى پر مسلمانانو سرو او بىخۇ چى ددى كار نە پە كلکە ۋە دەركىرى، او داحتىاطى تدابىرو نە پدى بارە كار واخلى، او دخلکو دبدو او ناورو عادتونو سره سەلەرنىشى.

اھىپى مىسالە:

بىخى تەناروا دى چى دېيگانە سېرى سره مصافحە^(۱) دەركىرى.

شىخ عبد العزىز بن عبد الله بن باز رحمت الله عليه وآله: دېيگانە بىخۇ سره مصافحە مطلقاً حرامە دە، خوانانى وي او كە زپى وي، او كە مصافحە كونكى خوان وي او كە سېپىن بىرى وي، خىكە پدى كى ودوا رو تە دفتىنى خطر دى، او لە پىغمبر ﷺ نە روایت چى فرمابى: «إِنَّمَا لَا أُصَافِحُ النِّسَاءَ».

تىرىجىمە: زە لە بىخۇ سره مصافحە نكۈم، او عائشە رضى الله عنها وآلە: د پىغمبر ﷺ لاس قطعاً دېبىخى لە لاس سره

(۱) مصافحە: دلاس سترى مىشى كول (زىارىن)

تماس ندی کري، او دهغوي سره یوازي په خبرو بيعت کاوه. او فرق نلري چي د مصافحي په وخت کي یي لاس په خه پت کري وي او که نه وي، خکه یو د عامو د لالو په خاطر، او بل پدي کي دفتني د اسبابو مخنيوي دی^(۱).

شيخ محمد الامين الشنقيطي رحمت الله عليه په خپل تفسير کي وايي: پوه شه چي بيگانه سري ته د بیگانه بنسخي سره مصافحه کول روانده، او ناروا ده چي د سري د بدن کومه حصه د بنسخي د بدن د کومي حصي سره تماس وکري، او دليل يي دادی:

اول: پيغمبر ﷺ فرمایلی دي: «إِنَّمَا لَا أَصَافِحُ النِّسَاءَ».

ترجمه: زه له بنسخو سره مصافحه نکوم او الله ﷺ فرمایي: ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ [د الاحزاب سورت: ۲۱ آيت].

ترجمه: په تحقیق سره چي د پيغمبر ﷺ په کردار او افعالو کي) ستاسو لپاره غوره پيروي ده. نو باید د پيغمبر ﷺ

دستت پېروي وکرو او دېنخو سره مصافحه ونکرو، او دحج پە سورت کي مو ونارىنە وو تە دا حرام پە وخت او نورو وختونو کي مطلقاً دژر لباس اغۇستلو دحرام والىي پە بحث کي دنومرى حديث ذكر وکرپى، او همدارنگە دا حزاپو دسورت دحجانب پە اىت کي، او دا چى پېغمبر ﷺ دېيىت پە وخت کي دېنخو سره مصافحه نكول واضح دليل دى ددى خبىرى چى سرىي باید دېنخى سره مصافحه ونکرپى، او نەنسايى چى دده دبدن كومە حصە دەھفي دبدن دكومى حصى سره تماس وکرپى، خكە لە تولونە دبدن سېك تماس مصافحە دە، نو چى لە هەفە نە پېغمبر ﷺ پە داسىي وخت کي دە وکرە چى هەفە ضرور وە او دېيىت اخىستلو وخت وو، نو پدىي يى دلالت وکرپى چى هەفە ناروا دە، او هيچا تە د پېغمبر ﷺ مخالفت رواندى، خكە هەفە دخچىل امت لپارە پە خېلۇاقوالو، افعالو او تقريراتو^(۱) سره دشريعت بىان كونكى دى.

دۇھم: كوم چى مونبى مخكى ذكر كېل چى بىخە تولە

(۱) تقرير: دى تە وايىي چى د پېغمبر ﷺ پە مخكى كوم كار وشى او هەفە لە هەفە نە منع ونکرپى، نو دى تە تقريرى سنت ويل كىرىپى (زىارەن)

عورت ده، پر هغى لازمه ده چى ستر و كىرى، او دسترگو په ساتلو خكە امر شوي ده تر خو پەفتنه كى ونه لوپىي، او پدى كى شك نشته چى ددوو بدنونو تماس كول نسبت دسترگو كتلۇ تە زيات شهوت راپاروي، او فتنى تە انسان رابولي، او هر انصاف داره سپىي تە ددى خبىي صحت معلوم دى.

درىم: دا دېيگانه بىنخى نە دخوند اخىستلو ذرىعە ده، خكە چى دالله خخە وىرە او تقوى پە نن زمانە كى ۋىرە كەمە ده، او اماستداري نشته، او دمشكۈكۈ كارونو دكولو خوک پروا نلرىي، او مونې پە وارو وارو او رىدلې دى چى بعضى عوام خلک دېپلى بىنخى خور (خوبىيىنە ياخىنە) پە خولە مچوپى، او هغۇي دا مچول چى پە اجىماع سرە حرام دى- سلام بولىي، او ورتە وايىي: سلام پرى واقچو، او مقصىد يىي دا وي: چى مىچ يىي كېرە نو كوم حق چى پە هغە كى هىچ شك نشته دادى: چى لە تولۇ فتنو، او مشكۈكۈ كارونو، او دەھە داسېباپو نە لىرىي والى پىكار دى، او لە لويۇ فتنو نە دنارىيە لخوا دېيگانه بىنخى دېدىن يوھ حصە مسە كول دى، او كوم شى چى دحرام كار سبب گرخى لە هغە نە مخنيوپى فرض دى^(١).

او به اخیر کی:

ای مسلمانو نارینه وو او بسخو تاسو ته دالله عَزَّوَجَلَّ هفه
وصیت او توصیه پیادوم چی فرمایی: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغْضُبُوا مِنْ
أَبْصَارِهِمْ وَيَخْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَرْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
يَصْنَعُونَ * وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُبْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُنْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَيَضْرِبَنَّ بِخُمْرِهِنَّ
عَلَى جُنُوبِهِنَّ وَلَا يُنْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبَعْوَتَهُنَّ أَوْ آبَانَهُنَّ أَوْ آباءَ
بَعْوَتَهُنَّ أَوْ أَبْنَائَهُنَّ أَوْ أَبْنَاءَ بَعْوَتَهُنَّ أَوْ إِخْوَانَهُنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانَهُنَّ
أَوْ بَنِي أَخْوَانَهُنَّ أَوْ نِسَائَهُنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانَهُنَّ أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرِ
أُولِي الْأَرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطَّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهِرُوا عَلَى عَوْرَاتِ
النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبُنَّ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيَعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتَهُنَّ وَتُوبُوا إِلَى
اللَّهِ جَمِيعًا إِلَيْهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [دالنور سورت: ۳۰-۳۱]

آیتونه].

ترجمه: (ای پیغمبره) ووایه مومنانو ته چی پتی کری سترگی
خپلی (له ناروا کتلونه) او وساتی فرجونه (شمگاوی) خپل (له
حرامونه)، دا (کار دوی لره دیر پاکیزه (او گتیو) دی، الله دیر

ښه خبر دی په هغه خه چي دوي یي کوي، او (ای پیغبره) ووایه مومنو بسخو ته چي پتی کړي سترګي خپلي (له ناروا کتلونه) او وساتي فرجونه (شرمګاوي) خپل (له حرامونه)، او بسکاره نکړي بنايیست خپل (او خای دسینگان، مګر هغه خه (زینت) چي بسکارېږي له هغه نه (دکار او کسب په وخت کي)، او وادي چوي پورنې خپل پر خپلو ګريوانونو باندي، او ندي بسکاره کوي (باطني) زینت خپل، مګر خپلو ميرونو ته، يا خپلو پلرونو ته، يا دميرونو پلرونو ته، يا خپلو خامنو ته، يا دميرونو خامنو ته، يا خپلو ورونو ته، يا دورونو خامنو ته، يا دخويندو خامنو ته، يا خپلو بسخو ته، يا هغو (مریانو) ته چي ددوی لاسونه یي مالکان دي، يا هغه تابع نارینه (لكه طفيلي کسان او داسي نور ساده نارینه) چي دشهوت خاوندان نه وي، يا هغه هلکان چي دښخو په اسراو نه وي خبر (او دهفوی شرمګاوي یي نه وي ليدلي)، او نه دي وهی پښي خپلي (په څمکه) تر خو معلوم شي هغه زینت چي دوي یي پتوي، او تول الله حَمَّلَهُ ته توبه وکړي اى مومنانو، تر خو کامیابه او خوشبخته شي:

والحمد لله رب العالمين، وصلى الله على نبينا محمد، وآل

وصحبه وسلم.

د هنغو کلماتو لست جي به ترجمه کي راغلي، او دلنجي داضلاف به
صورت کي هنگه مرادفي معناکاني

معنی	کلمه
محجاج	ار
برخی، قسمتونه	اړخونه
باره کي	اړه
کومه وينه چي دېښې لي فرج نه دمریضي په وجه وڅي، نه دمیاشتني عادت په وجه	استحاضه
پیروی، تابعداري	اطاعت
کاره او ناروا کارونه	انحرافات
جنې، جنکې	انجلی
صفتونه	اوصف
هفتنه	اونې
مرانه یې ووھي، خوانې ته ورسیږي	بالغه شوي
چت	بام
خادرۍ، چيل	بوقره،
ګوپان	بوکونه

معنی	کلمه
سهل انگاری، بی پرواپی	بی باکی
مخالفو	بیلاپیلو
ولاریی، پورته کیری	پاریری
پخلنه، پخول	پخلی
غوش	پری
تپوس، سوال	پوبستنه
دباندی، بیرون	بهر
خوانه جینی	پیغله
کاکا، اکا	تره
جامعه، مجتمع، معاشره	تولنه
قدرت، وسعة	توان
کانته کول، په جارو سره خای پاکول	جارو کول
کالی، کپری	جامی
جدا، بیل	جلاء
دشخی سره یو خای کیدل، کورو والی	جماع
تهداد، بنیاد، اساس، بنست	جورنست
خواب	جواب

معنى	كلمه
چەتكىيا، ژر	چەتكى
كمىخى، كوشى، چونتى	چوتى
چىرتە	چىرى
ھەفە بىخە چى پە گىلە كى ماشوم لرى، اميدوارە	حامىلە بىخە
خاص	خانگىرى
كۆمە وىنە چى لە بىخى تە ھەرە مىاشت وختى، جامىي راتلل	حىض
مۇزدورە بىخە	خادىمە
اوچتىدل، اوچتىرىي، بىرە تىلل	ختىل، خىزى
پە چارە سەرە دوپەستانو لىرى كول، كلول	خىزىل
دېپىلىو شىيان	خېباڭ
كولاؤيدل، پرانتىلل	خلاصىدل
خلق، خلک	خىلگ
ساتلى، محفوظ	خوندى
نس	خېتىه
ور	دروازە
چىمبە، درىاگى	درىيە

معنی	کلمه
دسماغو، لاسکله، لاس پینلی، دستانی	دستکله
ميدانونه	د ګرونه
دعوت کوي، راغوارې	رابولی
دماشوم له خپلی مور شودی خبیل	رودل
رومونونه، منکڅ، ګومنځ	رومونځ
دوښستانو سمول، ګومنڅول	رومونڅول
ساتل، حافظت کول	ژغورل
بودا	سپین دیری
علاوه لدی نه	سریبره پر دی
نظام، بنیاد	سستم
اوازونه، غزلی، ګانی	سندری
ډول، بنایست، بنکلا، فیشن	سینګار
بنکلا	بنایست
ېږي	شودی
شیونه، خیزونه	شیان
یو کیلو یا نیم کیلو (تصحیح شی)	صاع
هوایی جهاز، الوتکه	طیاره

معنی	کلمە
معذرت	عذر
تصویر، فوتو	عکس
سوج	فکر
نظر، رایه، وینا	قول
جوپان، ھولى، ھولکى	کجاوه
نامنظم، خراب تراب	گلوده
زیور، سره او سپین زر	گانه
شمیر و	گھو
لاقل	کم نه کمە
چونتى	گوختى
کھول، فاميل، خاندان	کورنى
جماع، بىخى سره يو خاي كيدل، همبىسترى	کوروالى
لارېسوندنه، رەنمايى	لارېسونە
لەبىدل، غسل كول	لامبل
نران، سرى	نارىنە
دماشوم پىدا كيدل، لىنگون	لنگىدل
لور گانى	لۇنى

معنی	کلمه
موتی، خنگلی	لیچی
بچی، کوچنی	ماشوم
گته	منفعت
گادی	موتر
مرول	موبیل
نر، سری	نارینه
میین، نری	نازک
بد، بدکاره	ناوره
جینی، جنکی	نجلى
تیتول، خپرول، خورول	نشرول
علام، علامی، نسبانی	نسبی
کومه وینه چې داولاد پیداکیدلو نه وروسته راشی، خلویښتی	نفاس
مذکور	نومړی
چوتې، چوتې، چوتې	نیکر، نیکرونه
دمور پلار او یا د پلار پلار	نیکه
دغه شان	همدارنګه

معنی	کلمە
کوچنی	واړه
پەنكاح کول	واده
خلى	وار
دورور زوی	وراره
یره، ڏار	وېره
یرېدل، ڏارېدل	ویرېدل
ورىبستان، وېبستان	وېبستان

د موقۇغانو فهرىت

٣	سېزىزه
٦	لومىرى فصل: عمومى احکام
٦	١- داسلام نه مىخكى دوره كى دېنىخى مقام:
٨	٢- دېنىخى مقام پە اسلام كى:
٣	٣- داسلام دېمىنان او دەھۋى لاس پۇخى غوارى چى
	پە اوس عصر كى لە دېنىخى نە دەھفي كرامت او حقوق
١٢	واخلى:
٤	٤- مونې لە كور نە بەر دېنىخى دکار كولو مخالف نە يو
١٤	كە چىرىي دلاندىي شرایط سە برابر وى:
١٦	دوهىم فصل: دېنىخى جسمى زىنت پوري مەريوط احکام
١٦	١- [د فطرى سەنتونو احکام]:
	٢- دېنىخى دسر او وریخۇ دوینېستانو، او نكىزىو، او
١٧	دوینېستانو درنگولو احکام:
٣٠	درىيم فصل: دھيض، استھاضى، او نفاس احکام
٣٠	اول: حيض:
٣٦	مسالىه: د «صُفرە» او «كُدرە» حكم:

۳۷	بله مساله:
۳۹	پوه مهمه پاملنونه:
۴۱	دوهم: استحاضه:
۴۷	دریم: نفاس:
۵۸	خلورم فصل: دجامو او حجاب احکام
۵۸	اول: دمسلمانی پنځی دشرعی جامو (لباس) کیفیت:
۶۲	دوهم: دېردي (حجاب) معنا، دلائل، او فایدې:
۶۷	پنځم فصل: دښئي دلمانخه احکام:
۸۷	شپېرم فصل: دښخو دجنازې احکام:
۹۵	اووم فصل: دښخو دروزې احکام
۹۶	روزه په کومو کسانو فرض ده؟
۹۸	۱- حیض او نفاس:
۱۰۱	پوه پاملنونی:
۱۰۴	اتم فصل: دښئي دحج او عمری احکام:
۱۲۷	پاملنونه:
۱۳۷	نهم فصل: دمشترک ژوند او دنکاحدعقد ختمولو مریوط احکام

دېنىخى پە وادە کى دەغى نظر اخىستىل:	١٤٤
دېنىخى پە نکاح ورکولو کى دولى شرط والى او دەغە حكىمت:	١٤٩
پە وادە کى داعلان لپارە دېنىخۇ درىيى وەل:	١٥٠
پە بىنخى دەميرە اطاعت كول فرض، او نافرمانى كول حرام دى:	١٥٢
دنکاح دعقد دختىمىدلۇ وروستە احکام:	١٦١
عدت خلور قىسىمە دى:	١٦٢
كۆم شىيان چى عدت والا بىنخى تە حرام دى:	١٦٤
١- دەغى دغۇبىتىلۇ حكىم:	١٦٤
دوي مىسالى:	١٦٧
٢- كۆمە بىنخە چى مىرە يى وفات شوى وي پە هەغى باندى پە عدت كى پىنخە شىيان حرام دى چى (حداد)	
ورتە وايى:	١٧٠
لسم فصل: دەغۇ احکامو بىيان چى پە هەغى سرە دېنىخى	
عزت او عفت خوندىي كىرىپى:	١٧٣
اخيرنى مىسالە:	١٩٠

او په اخیر کي: ۱۹۴

د هغو کلماتو لست چې په ترجمه کي راغلي، او
دلېجې د اختلاف په صورت کي د هغه مرادفي
معناګانې ۱۹۶

د موضوعاتو فهرست ۲۰۳



ادارة اوقاف

صالح عبدالعزيز الراجحي

بِنَبِيِّنَا رَسُولِنَا عَلَى الْحُكْمِ خَرَقَ لِلْأَمْرِ مِنْ نَارٍ

تألیف

د. صالح بن فوزان الفوزان

ترجمة

عبدالله بن فوزان

باللغة البشتونية

طبعة على نفقة

ادارة اوقاف صالح عبدالعزيز الراجحي

غفر الله له ولوالديه ولذريته ولجميع المسلمين

مطبعة دار طيبة - الرياض - ت: ٢٤٣٨٤٠

GIFT NOT FOR SALE